

MIJN IDEE VOOR EEN BETERE WERELD

NEEM EEN GOED DOEL OP IN UW TESTAMENT

Editie
2025/2026

Ann Maelfait
Sven Vonck

Goed geregeld
Goed gegeven

TESTAMENT.BE

Goed geregeld Goed gegeven

Voor een betere wereld

Editie 2025/2026

TESTAMENT.BE

Inhoud

Woord vooraf _____	5
Inleiding _____	7
Deel 1: Een goed doel in uw testament _____	15
1. Waaruit bestaat uw nalatenschap? _____	17
1. Welke huwelijksstelsels zijn er? _____	18
2. Hoe regelt de wet uw nalatenschap? _____	23
1. Wie zijn uw wettelijke erfgenamen? _____	24
2. Wie erft wat? _____	25
3. Hoe kunt u afwijken van de wettelijke regeling? _____	29
1. Welk deel van de nalatenschap is vrij beschikbaar? _____	30
2. Welk soort testament stelt u op? _____	32
3. Kunt u uw testament herzien? _____	35
4. Wie kan een testament opstellen? _____	35
4. Hoe neemt u een goed doel op in uw testament? _____	37
1. Hoe kiest u een goed doel? _____	38
2. Hoeveel erfbelasting betalen goede doelen? _____	38
3. Welke soorten legaten zijn er? _____	39
4. Wat is een duolegaat? _____	40
5. Is een duolegaat nog interessant? _____	40
6. Welke alternatieven voor het duolegaat in Vlaanderen? _____	42
7. Het duolegaat in Brussel en Wallonië? _____	44
8. Welk voordeel levert het duolegaat in Brussel en Wallonië op? _____	46
5. Stappenplan: een testament opstellen voor het goede doel _____	51
Deel 2: Schenken aan een goed doel _____	57
1. Hoeveel mag u schenken? _____	59
1. Uw hele vermogen wegschenken? _____	60
2. Hoe kunt u schenken? _____	63
1. De handgift _____	64
2. De bankgift _____	65
3. Het derdenbeding _____	65
4. De notariële akte _____	65

Colofon

Redactie

Ann Maelfait en Rivus Advocaten
Sven Vonck, freelanceredacteur
testament.be

rivus

3. Welke voorwaarden koppelen aan een schenking? _____	67
1. Voorbehoud van vruchtgebruik _____	68
2. Vervreemdingsverbod _____	70
4. Hoe wordt een schenking belast? _____	71
1. Schenkingen aan familie of vrienden _____	72
2. Schenkingen aan goede doelen: een gunstregime _____	75
Deel 3: Uw levenseinde regelen _____	77
1. De praktische zaken regelen van uw nalatenschap _____	79
1. Geef praktische info aan uw nabestaanden _____	80
2. Regel uw digitale nalatenschap _____	81
3. Bereid uw erfenis voor _____	82
4. Plan uw nalatenschap _____	84
2. De zorg regelen voor uw levenseinde _____	87
1. Kom op voor uw rechten als patiënt _____	88
2. Help, ik kan mijn patiëntenrechten niet zelf uitoefenen! _____	96
3. Palliatieve zorg voor een betere levenskwaliteit _____	99
4. Kiezen voor euthanasie _____	102
5. Stel een zorgvolmacht op voor het beheer van uw vermogen _____	108
6. Geef de kans om afscheid te nemen _____	110
7. Keuzes voor na uw overlijden _____	110
Bijlagen _____	117
Bijlage 1: Bronnen _____	118
Bijlage 2: Woordenlijst _____	119
Bijlage 3: Tarieven schenkbelasting/schenkingsrechten _____	121
Bijlage 4: Tarieven erfbelasting/successierechten _____	128
Bijlage 5: Modeldocumenten _____	137

Woord vooraf

Goede doelen zijn onmisbaar in onze samenleving. Ze versterken het middenveld en bieden hulp waar overheden en bedrijven tekortschieten. Elke dag werken ze aan een betere wereld. Hun werk maakt een blijvend verschil. Zo zorgen we ervoor dat uw nalatenschap uw persoonlijke waarden én uw dromen voor de toekomst weerspiegelt.

De wereld verandert continu en ook goede doelen moeten zich voortdurend aanpassen. Ze moeten niet alleen inspelen op maatschappelijke tendenzen, maar ook op nieuwe regels en wetten. Deze veranderingen hebben vaak een grote impact op hun dagelijkse werking. Net daarom blijft uw steun van onschatbare waarde. Dankzij uw bijdrage kunnen goede doelen zich blijven richten op hun belangrijkste taak: het realiseren van hun missie.

Het erfrecht verandert ook. Nieuwe hervormingen zijn in voorbereiding, al zijn de details nog niet volledig bekend. Uit ervaring weten we dat zulke veranderingen vaak complex en overweldigend aanvoelen. Mensen vragen zich af hoe ze alles kunnen bijhouden en of nalaten aan een goed doel nog wel eenvoudig kan. Bij testament.be geloven we dat dit wel mogelijk is.

Zoekt u duidelijke informatie, persoonlijke begeleiding of antwoorden op vragen over uw testament? Wij staan voor u klaar. Want het goede nieuws is dat het helemaal niet ingewikkeld hoeft te zijn. Het is onze missie om u hierbij te begeleiden. Of u nu heldere informatie zoekt, antwoorden op uw vragen wenst of persoonlijk advies wilt bij u thuis, wij zijn er voor u.

Met deze gids laten we u stap voor stap zien hoe u uw testament kunt opstellen. Zo zorgen we ervoor dat uw nalatenschap uw persoonlijke waarden én uw dromen voor de toekomst weerspiegelt.

We wensen u veel leesplezier en vooral: een lang en gelukkig leven.

Valérie Denis en Charlotte Rachels (Co-directors testament.be)

Inleiding

Voor wie is deze gids?

Heeft u zich voorgenomen om iets te schenken of na te laten aan familie, vrienden of een goed doel? Dan is de kans groot dat u niet meteen weet waar u moet beginnen. Deze gids helpt u op weg. Het is de kerntaak van testament.be om in naam van ruim 150 goede doelen in België mensen ervan te overtuigen om naast familie of vrienden, een goed doel op te nemen in hun testament of om tijdens hun leven een schenking te doen. Zo kunt u zowel tijdens uw leven en zelfs daarna nog een belangrijk verschil betekenen voor een organisatie of een maatschappelijke uitdaging die u heel nauw aan het hart ligt.

Jammer genoeg hebben goede doelen niets aan goede voornemens alleen. Als u wilt dat ze een deel krijgen van uw vermogen, dan moet u daarvoor de nodige regelingen treffen. Dat kan confronterend zijn, want in essentie beslist u wat er met uw vermogen gebeurt wanneer u er niet meer bent. Maar door alles nu goed te regelen, krijgt uw vermogen een bestemming die helemaal in lijn ligt met het leven dat u nu leidt.

Dat is voor iedereen belangrijk. Het staat helemaal los van het feit of u al dan niet kinderen heeft of van de omvang van uw vermogen. Misschien laat u een grote erfenis na, of wilt u uw bescheiden middelen opzij zetten voor anderen die het minder goed hebben. Misschien heeft u geen kinderen en bent u bezorgd over wat er later met uw vermogen zal gebeuren. Of u heeft wel een liefdevolle relatie met uw kinderen, maar wilt u hen financieel vooruit helpen én maatschappelijk nog een stempel drukken.

Wat uw situatie ook is: er zijn altijd goede redenen om een goed doel een plaats te geven in de regeling van uw nalatenschap.

Hoe is de gids opgebouwd?

Deze gids neemt u mee in de wondere wereld van testamenten voor het goede doel. Onvermijdelijk moeten we ons dan eerst verdiepen in de algemene principes van successieplanning. U kunt geen testament opmaken als u daar niets over weet. Het is niet de bedoeling van deze gids u om te scholen tot een volwaardig jurist die alle finesses van de successieplanning kent, maar met de juiste vragen als leidraad komt u al een heel eind op weg.

Deel 1 van deze gids spitst zich toe op de basisprincipes van successieplanning en vertrekt vanuit drie hele eenvoudige vragen. Waaruit bestaat uw nalatenschap? Hoe regelt de wet uw nalatenschap als u zelf niets voorzien heeft? En hoe kunt u afwijken van de wettelijke regeling om iets na te laten aan een goed doel? Het lijken makkelijke vragen, maar er zitten tal van addertjes onder het gras.

Deel 2 is leesvoer voor mensen die niet willen wachten om een goed doel financieel te steunen en al tijdens hun leven willen schenken. We gaan dieper in op de verschillende opties, de beperkingen én mogelijke veiligheidsmechanismen om toch controle te houden over het vermogen dat u schenkt.

Deel 3 bespreekt alle zaken die u kunt regelen voor uw levenseinde. Want er is meer dan enkel schenken en een testament. Er zijn nog zoveel andere dingen die u kunt geven: van de kans om afscheid te nemen als het einde nadert, een persoonlijke brief of een persoonlijk geschenk tot allerlei praktische informatie voor uw nabestaanden. En hoe ziet u de laatste fase van uw leven? Denkt u na over palliatieve zorg of euthanasie? Over het afstaan van uw organen of uw lichaam aan de wetenschap? Heeft u wensen voor uw uitvaart? Wilt u rond uw uitvaart misschien ook uw roep om een betere wereld laten doorklinken door een goed doel van uw keuze in de kijker te stellen?

Waarom zou u geven aan een goed doel?

U vindt het wellicht een aangenaam vooruitzicht om nog iets te betekenen in de ruimere samenleving als u er niet meer bent, bijvoorbeeld door iets na te laten aan één of meerdere goede doelen. Een goed doel dat u al vele jaren ondersteunt, een goed doel waarvoor u al lange tijd veel sympathie heeft of verschillende goede doelen waar uw hart naar uitgaat. Wie ouder wordt, beseft dat hij of zij niet langer moet wachten om daarvoor de nodige stappen te zetten.

U kunt kiezen voor een goed doel om een steentje bij te dragen aan een betere wereld of omdat u iets wilt teruggeven aan de maatschappij voor de kansen die u zelf gekregen heeft. Of u kunt er een goed doel uitpikken waarbij u zich om een persoonlijke reden nauw betrokken voelt: u kent iemand die aan een bepaalde ziekte lijdt of u bent ooit in de derde wereld geweest.

En daarvoor moet u niet noodzakelijk wachten tot u er niet meer bent. U kunt al tijdens uw leven een kleine gift doen, die vanaf 40 euro fiscaal aftrekbaar is als het goede doel een erkenning heeft om fiscale attesten af te leveren. U kunt ook een groter bedrag schenken aan het goede doel, waarover u verderop in deze gids meer leest.

Uw steun is onmisbaar voor goede doelen

De legatenbarometer van HOGENT onderzoekt al meerdere jaren in opdracht van testament.be de inkomsten uit legaten voor goede doelen.

Uit de resultaten blijkt dat 57% van de onderzochte organisaties in 2023 één of meer legaten ontving. In totaal gaat het om 174 organisaties die samen 200,7 miljoen euro aan legaten kregen. Een 'typisch' goed doel ontving gemiddeld 135.294 euro. Meer dan de helft van de organisaties (55%) kreeg meer dan 100.000 euro.

Na een sterke stijging in 2021 is er nu voor het tweede jaar op rij een lichte daling in de totale legateninkomsten. Tegelijkertijd ontvangen steeds meer goede doelen legaten. Hierdoor liggen de gemiddelde inkomsten per organisatie lager.

Alleen voor miljonairs?

Het is een grote misvatting dat geld nalaten aan goede doelen enkel is weggelegd voor mensen met een groot vermogen. Voor een goed doel is elke financiële bijdrage waardevol. En niemand zegt dat u uw hele vermogen moet nalaten. U kunt er perfect voor kiezen om een klein deeltje van uw nalatenschap toe te kennen aan een goed doel. Dat kan heel gemakkelijk via het testament. Dat is zelfs het meest democratische instrument van successieplanning, want het is heel gemakkelijk op te stellen en de kosten zijn minimaal.

Is geven en nalaten aan een goed doel populair?

Veel mensen denken daar in een latere levensfase over na. Het pensioen lonkt en eventuele kinderen zijn het huis uit. Dat is voor hen het moment bij uitstek om te bekijken welke maatschappelijke rol ze nog willen spelen in die nieuwe levensfase.

Daarnaast zijn er steeds meer mensen die al op jongere leeftijd schenken of nalaten aan een goed doel. De jongere generatie hecht vaak nog meer belang aan thema's zoals duurzaamheid en ecologie. Ze streven ernaar om impact te hebben en mee te bouwen aan een betere wereld. Als u belastingen betaalt, kunt u niet kiezen waar uw geld naartoe gaat. Bij een testament met een legaat voor een goed doel heeft u die keuzevrijheid wel.

Welke soorten goede doelen zijn er?

Er zijn veel verschillende soorten goede doelen, groot en klein, in uiteenlopende sectoren: sociale organisaties, organisaties voor mensen met een beperking, organisaties die werken voor of in de derde wereld, culturele organisaties, universiteiten en stichtingen voor wetenschappelijk onderzoek, milieuorganisaties, mensenrechtenorganisaties, dierenrechtenorganisaties ...

Wat doet het goede doel met uw gift of nalatenschap?

De goede doelen geven veel informatie in uiteenlopende publicaties en op hun website. Zo krijgt u een zicht op de impact die ze hebben en hoe uw financiële steun bijdraagt aan het verbeteren van het leven van een kind, een patiënt, iemand uit het Zuiden, de natuur, een dier, ...

Wilt u zich ervan verzekeren dat een goed doel uw centen zal gebruiken voor zaken die u echt belangrijk vindt? Dat kunt u zelf nagaan. Informatie over fondsenwerving en de uitgaven van een goed doel vindt u in het jaarverslag van de organisatie, dat vaak te raadplegen is op haar website.

Financiële informatie van goede doelen

Op de website van de Koning Boudewijnstichting vindt u veel informatie over goede doelen. En zo'n 120 Belgische verenigingen die een beroep doen op de vrijgevigheid van het publiek zijn lid van de vzw Ethische Fondsenwerving (RE-EF). Die vereniging staat onder meer garant voor de financiële transparantie van de rekeningen van de ledenorganisaties. De leden verbinden er zich toe om aan hun schenkers jaarlijks beknopte financiële informatie te bezorgen.

www.re-ef.be (vzw Ethische Fondsenwerving)
www.because.eu (Koning Boudewijnstichting)
www.donorinfo.be (Stichting Donorinfo)

Hulp nodig van een expert?

Als u wilt schenken of nalaten aan een goed doel, is het cruciaal dat u daarover goed geïnformeerd bent. Heel wat testamenten kunnen niet worden uitgevoerd omdat ze niet in de juiste vorm werden opgesteld of onzorgvuldig geformuleerd zijn. U heeft er dus alle belang bij om hiervoor een expert te raadplegen. Zo vermijdt u problemen achteraf bij de interpretatie en de uitvoering van uw laatste wensen. Ook schenkingen moeten aan bepaalde regels voldoen.

Voor betrouwbare informatie over nalaten en schenken aan het goede doel kunt u terecht bij het goede doel zelf, bij uw notaris, advocaat, vermogensbeheerder of bij testament.be.

Het goede doel

Als u overweegt om (een deel van) uw vermogen te schenken of na te laten aan een goed doel, dan kan het zinvol zijn om daarover vooraf contact op te nemen met de betrokken organisatie. Zo heeft u de kans om een en ander uit te klaren.

Enkele vragen waarop het nuttig is om vooraf een antwoord te hebben:

- Zal dit goede doel uw legaat zeker aanvaarden (bijvoorbeeld als u daar specifieke voorwaarden aan koppelt)?
- Kunt u bepaalde roerende goederen nalaten aan dit goede doel, bijvoorbeeld een verzameling kunstvoorwerpen?
- Zijn er bepaalde goederen die u beter niet nalaat aan dit goede doel?
- Wat gebeurt er als u vastgoed zou nalaten aan dit goede doel?
- Kunt u zelf bepalen wat er met bepaalde goederen (niet) mag gebeuren?

Met die vragen kunt u altijd terecht bij het goede doel. Het zal een antwoord geven op al uw vragen.

Een voorafgaand gesprek met één of meerdere goede doelen kan veel verhelderen. Zulke gesprekken zijn louter vrijblijvend. U bent niet verplicht om de goede doelen waarmee u een gesprek heeft, op te nemen in uw testament. U blijft volledig vrij in uw keuze.

Het goede doel zal uw vraag om inlichtingen altijd met de nodige discretie behandelen. U moet dus niet bang zijn dat uw wettelijke erfgenamen daarvan op de hoogte gebracht zullen worden.

Uw notaris of advocaat

Ook een notaris of advocaat kan u alle inlichtingen geven over schenken en nalaten aan een goed doel.

Notarissen kunnen bovendien akten opstellen om uw schenkingen en nalatenschap te regelen, uw testament bewaren en ervoor zorgen dat het na uw overlijden wordt uitgevoerd zoals u het wenst. Voor de meeste akten zijn ze gebonden aan een wettelijk opgelegd tarief. U kunt altijd naar de prijs daarvan informeren. Het eerste contact is doorgaans gratis.

Meer informatie

www.notaris.be
www.advocaat.be

testament.be

Als u de drempel naar de notaris of de advocaat te hoog vindt, kunt u ook aan testament.be alle informatie vragen die u wenst. Gratis informatie en advies geven over hoe u kunt schenken en nalaten aan het goede doel, is de kerntaak van testament.be.

Daarom spant de vzw zich sinds 2008 in om beter bekend te maken dat mensen een goed doel kunnen opnemen in hun testament. Het is de grootste nationale groepscampagne van goede doelen ooit in België en groepeerde ongeveer 150 organisaties, zowel grote als kleine, uit allerlei maatschappelijke domeinen. Sindsdien stijgen de opbrengsten uit nalatenschappen en schenkingen voor maatschappelijke, wetenschappelijke en culturele organisaties en instellingen in België. De campagne testament.be wordt gerealiseerd met de lidgelden van de deelnemende organisaties. Uw schenking of erfenis gaat 100% naar het goede doel dat u kiest. Zelf ontvangt testament.be nooit percentages op de bedragen die mensen schenken of nalaten aan een goed doel.

Meer informatie

- in deze gids
- op de website: www.testament.be
- op de facebookpagina: www.facebook.com/testament.belgie
- bij de juridische expert van testament.be die bij u aan huis kan komen, altijd discreet en gratis
- e-mail: info@testament.be
- gsm: 0479 76 00 76

TESTAMENT.BE

DEEL 1
**EEN GOED DOEL
IN UW TESTAMENT**

“ **Waarom zet u een goed doel in uw testament?**

Mijn grootvader heeft een goed doel in zijn testament opgenomen. Elke keer als ik iets zie van die organisatie, denk ik aan hem. Dat mooie gevoel heeft me aan het denken gezet. Want ik heb een lieve dochter en kleindochter, waarvoor de wet voorziet dat zij een deel van mijn nalatenschap zullen krijgen. En dat is prima. Maar daarnaast leven ze in een wereld die duurzamer, mensvriendelijker en socialer zou moeten zijn. Vanuit mijn levenservaring weet ik ook dat het heel belangrijk is om organisaties te hebben die mee aan die kar trekken. Tijdens mijn leven heb ik al veel organisaties leren kennen en ik weet hoe belangrijk giften, schenkingen en legaten zijn. Zonder die inkomsten kan dat maatschappelijk middenveld niet vooruit. Het is essentieel dat die organisaties gefinancierd worden en ik vind het logisch dat ik daar mijn steentje toe bijdraag.

Marc Bontemps

1 **WAARUIT BESTAAT UW NALATENSCHAP?**

Vooraleer u iets kunt nalaten aan een goed doel, moet u weten wat u precies kunt nalaten. U moet met andere woorden weten wat uw nalatenschap is. Op het eerste gezicht lijkt dat een makkelijke vraag, want uw nalatenschap omvat alle goederen waarvan u eigenaar bent op het moment van uw overlijden.

Toch is het niet altijd zomaar een kwestie van een lijstje te maken van al uw bezittingen en schulden. Wanneer u getrouwd bent – en dat geldt toch voor bijna 4,1 miljoen mensen in ons land – is die vraag al meteen minder makkelijk te beantwoorden.

Wanneer u gehuwd bent, dan valt u ook onder een bepaald huwelijksvermogensstelsel en dat heeft een grote impact op de samenstelling van uw nalatenschap. Niet iedereen is zich daarvan bewust of weet van zichzelf onder welk stelsel hij is getrouwd. Als u getrouwd bent, is het bepalen van het huwelijksvermogensstelsel daarom het startpunt van uw successieplanning.

Enkel over Belgische nalatenschappen

Deze gids spitst zich toe op de afwikkeling van zuiver 'Belgische' nalatenschappen. Voor grensoverschrijdende nalatenschappen gelden bij de opmaak van een testament specifieke aandachtspunten. Raadpleeg daarvoor uw notaris. Voor de afwikkeling van zulke nalatenschappen en voor de geldigheid van een testament kan specifieke regelgeving van toepassing zijn.

1. Welke huwelijksstelsels zijn er?

Overlijdt een van de partners, dan wordt eerst bekeken wat de verdeling is van het huwelijksvermogen. Hierna bespreken we de drie meest voorkomende huwelijksstelsels met elk hun eigen regels: het wettelijk stelsel, het stelsel van algehele gemeenschap en het stelsel van scheiding van goederen.

Het wettelijk stelsel

Bent u voor of tijdens uw huwelijk nog nooit naar de notaris geweest om iets te doen met betrekking tot uw huwelijksvermogensstelsel? Dan heeft u eigenlijk geen huwelijkscontract. U valt dan onder het vangnet dat de wetgever heeft voorzien voor mensen die geen huwelijkscontract hebben opgemaakt. Daarom wordt dit stelsel ook het wettelijk stelsel genoemd. Dit is het meest voorkomende huwelijksstelsel in ons land.

Wat er precies allemaal in uw nalatenschap valt wanneer u gehuwd bent onder het wettelijk stelsel is nog niet zo eenvoudig te bepalen. Want het wettelijk stelsel onderscheidt drie verschillende vermogens:

- het eigen vermogen van de ene huwelijkspartner
- het eigen vermogen van de andere huwelijkspartner
- een gemeenschappelijk vermogen, met daarin onder meer de inkomsten van beide huwelijkspartners

Het eigen vermogen bestaat uit alle goederen die u al bezat vóór u in het huwelijksbootje stapte, net zoals alle goederen die u krijgt uit een schenking of een erfenis. Had een van de huwelijkspartners vóór het huwelijk bijvoorbeeld al een eigen woning gekocht, dan maakt die deel uit van zijn eigen vermogen. Ook schenkingen en erfenissen vallen onder het eigen vermogen van elke huwelijkspartner, ook als de huwelijkspartner die tijdens het huwelijk ontving. En als de partner aankopen doet met eigen centen (die geen deel uitmaken van de gemeenschappelijke pot), dan vallen die goederen ook onder het eigen vermogen.

Naast het eigen vermogen van elke partner is er ook een gemeenschappelijk vermogen met alle goederen die u verkreeg sinds u bent getrouwd. Daaronder valt uw beroepsinkomen, het vervangingsinkomen omdat u niet kon werken of de gezinswoning die jullie samen kochten. Het gaat om alles wat u samen met uw partner opbouwde tijdens het huwelijk. Vaak is dat de grootste vermogensbrok.

Wat veel mensen niet weten, is dat ook de inkomsten uit de eigen goederen naar het gemeenschappelijk vermogen vloeien. Dat betekent bijvoorbeeld dat het appartement dat u erfde van uw ouders wel onder het eigen vermogen valt, maar dat de huurinkomsten van dat appartement deel uitmaken van het gemeenschappelijk vermogen.

Wat gebeurt er nu met deze verschillende vermogens wanneer u overlijdt? Uw nalatenschap bestaat uit uw eigen vermogen én de helft van het gemeenschappelijk vermogen. De huwelijkspartner behoudt zijn eigen vermogen en de andere helft van het gemeenschappelijk vermogen.

Aandachtspunten bij 'langst leeft, al heeft'

Binnen het wettelijk stelsel valt de nalatenschap van elke huwelijkspartner relatief makkelijk te achterhalen, namelijk het eigen vermogen en de helft van de huwgemeenschap. Moeilijker wordt het wanneer ervoor gekozen is om via een huwelijkscontract toch nog enkele afwijkingen vast te leggen aan het wettelijk stelsel.

Zo kan er een zogenaamd verblijvingsbeding worden toegevoegd, wat de meeste mensen kennen als 'langst leeft, al heeft'. Deze clause komt nog vaak voor in oude huwelijkscontracten en bepaalt dat bij uw overlijden het totale gemeenschappelijke huwelijksvermogen in volle eigendom naar uw huwelijkspartner gaat. In dat geval zal uw nalatenschap beperkt zijn tot uw eigen vermogen. U kunt via uw testament dan enkel nog voor het eigen vermogen een andere begunstigde dan de huwelijkspartner aanduiden, zoals een goed doel. In de praktijk gebeurt dit echter zelden, omdat het meestal de bedoeling is van beide huwelijkspartners om in eerste instantie elkaar maximaal te beschermen. Pas na het overlijden van de langstlevende huwelijkspartner is het doorgaans de bedoeling om vermogen aan een goed doel toe te laten komen.

Vanuit fiscaal oogpunt is de clause wel nadelig wanneer er kinderen zijn, omdat er twee keer erfbelasting zal worden betaald op hetzelfde deel van het vermogen: een keer door uw huwelijkspartner wanneer die uw aandeel in het huwelijksvermogen ontvangt en vervolgens nog eens door uw kinderen wanneer zij dit aandeel van het vermogen erven na het overlijden van uw huwelijkspartner.

Het stelsel van algehele gemeenschap van goederen

Niet alle koppels zijn tevreden over hoe het wettelijk stelsel hun vermogen verdeelt, zelfs niet als daar een 'langst leeft, al heeft'-clause aan wordt toegevoegd. Daarom gaan sommige mensen nog een stapje verder, door in het huwelijkscontract te bepalen dat het hele vermogen gemeenschappelijk is (zelfs de eigen goederen die ze bezaten voor het huwelijk of die ze kregen via een erfenis of een schenking).

Deze koppels kiezen voor het stelsel van algehele gemeenschap van goederen, al wordt dat ook weleens omschreven als het 'stelsel van de grote (of zelfs de dwaze) liefde'. Door al meteen het hele vermogen onder te brengen in één grote gemeenschappelijke pot, hebben geen van beide partners nog een eigen vermogen.

Wanneer dan het huwelijksbootje zinkt en alles opnieuw moet worden verdeeld, wordt het hele huwelijksvermogen weer in twee gedeeld, ook de goederen die elke partner al bezat voor het huwelijk. Hetzelfde gebeurt met de goederen die afkomstig zijn uit een erfenis of een schenking. In nieuwe huwelijkscontracten wordt daarom nog maar zelden gekozen voor het stelsel van algehele gemeenschap van goederen.

Ook voor uw nalatenschap heeft dit stelsel een grote impact. Als u overlijdt, bestaat uw nalatenschap uit de helft van het gemeenschappelijk vermogen. De andere helft komt toe aan uw partner. En er is verder in principe geen eigen vermogen. Is er daarbovenop nog een 'langst leeft, al heeft'-clause opgenomen in uw huwelijkscontract, dan vloeit ook uw helft van het gemeenschappelijk vermogen naar uw partner.

Het stelsel van scheiding van goederen

Tegenover het stelsel van gemeenschap van goederen staat het stelsel van scheiding van goederen. In dat stelsel heeft u twee verschillende vermogens: het eigen vermogen van de ene partner en het vermogen van de andere partner. Kiezen gehuwde koppels in hun huwelijkscontract voor dit stelsel? Dan behouden ze niet alleen het vermogen dat ze al voor het huwelijk bezaten, maar ook alle goederen die ze na hun huwelijk verkrijgen. Beide partners hebben elk hun eigen vermogen en er is geen gemeenschappelijk vermogen.

Natuurlijk kunnen beide partners binnen het stelsel van scheiding van goederen nog altijd samen goederen verwerven, zoals wanneer ze bijvoorbeeld samen een huis kopen. Goederen die ze samen aankopen bezitten ze dan 'in onverdeeldheid': ze zijn beide eigenaar en bezitten elk hun afzonderlijk deel, zonder dat het deel uitmaakt van een gemeenschappelijk vermogen.

Wanneer u overlijdt en getrouwd was met scheiding van goederen, dan bestaat uw nalatenschap uit uw eigen vermogen, aangevuld met de helft van de goederen waarvan u in onverdeeldheid eigenaar was.

Extra bescherming bij scheiding van goederen

Wanneer u trouwt met scheiding van goederen, kunt u altijd correctiemechanismen voorzien om de langstlevende partner te beschermen. Dat kan door bijvoorbeeld een **beding van verrekening van aanwinsten** op te nemen in het huwelijkscontract. Dat gebeurt heel vaak wanneer één van de partners meer verdient dan de andere of wanneer één van de partners stopt met werken of minder gaat werken (bijvoorbeeld om voor de kinderen te zorgen). Om te vermijden dat de minst kapitaalkrachtige partner met lege handen achterblijft bij het overlijden van de meer kapitaalkrachtige partner (of bij een scheiding), kunnen ze onderling afspraken maken over hoe de inkomsten moeten worden verrekend.

Daarnaast kunnen beide partners in hun huwelijkscontract ook afspraken maken over hun onverdeelde goederen, zoals een woning of bouwgrond die ze samen aankochten. Via een **verblijvingsbeding** kunnen de partners ervoor kiezen om de onverdeelde goederen exclusief en volledig aan de langstlevende partner toe te kennen. Via een **toekenningsbeding** kan de partner er dan weer voor kiezen om de eigen goederen exclusief en volledig aan de langstlevende partner toe te kennen.

Dergelijke bijkomende clausules hebben uiteraard een hele grote impact op uw nalatenschap en wat u al dan niet kunt nalaten aan een goed doel. Hiervoor wint u best het advies in van een notaris of advocaat.

2

HOE REGELT DE WET UW NALATENSCHAP?

Als u zelf geen specifieke stappen onderneemt, dan wordt na uw overlijden de nalatenschap verdeeld volgens de wettelijke regels. Het is vooral uw familiale situatie – heeft u een echtgenoot en kinderen? – die dan bepaalt wie aanspraak kan maken op de nalatenschap.

1. Wie zijn uw wettelijke erfgenamen?

Om te weten hoe uw nalatenschap zal worden verdeeld, moet u eerst weten wie uw erfgenamen zijn. De wettelijke erfgenamen worden in vier groepen verdeeld.

- Uw afstammelingen zijn de erfgenamen van de eerste orde. Het zijn uw kinderen, kleinkinderen of achterkleinkinderen.
- Heeft u geen nakomelingen, dan komen de wettelijke erfgenamen van de tweede orde in beeld. Het gaat dan om uw ouders, samen met uw broers, zussen en hun nakomelingen.
- Bij afwezigheid van broers of zussen worden alle bloedverwanten in opgaande lijn als erfgenamen van de derde orde beschouwd (zoals ouders, grootouders en overgrootouders).
- Zijn er geen erfgenamen van de eerste, tweede of derde orde, dan is het de beurt aan uw ooms, tantes, neven, nichten, grootooms en groottantes. Zij vormen de erfgenamen van de vierde orde.

De orde bepaalt de volgorde waarin er wordt geërfd, waarbij de eerste orde voorrang heeft op de tweede, die voorrang heeft op de derde en die op zijn beurt voorrang heeft op de vierde. Heeft u kinderen? Dan zullen uw broers of zussen niets erven: kinderen behoren tot de eerste orde, terwijl broers en zussen deel uitmaken van de tweede orde.

Binnen elke orde bepaalt de graad van verwantschap wie voorrang heeft. Tussen ouders en kinderen zit er slechts één generatie. Zij staan tot elkaar in de eerste graad. Uw kinderen hebben daarom voorrang op de kleinkinderen (die tot de tweede graad staan). Bloedverwanten in gelijke graad erven in principe gelijke delen. Heeft u twee kinderen, dan erven ze in principe elk de helft.

In enkele uitzonderlijke gevallen is het toch mogelijk dat een erfgenaam die verder in graad staat, toch een erfdeel krijgt samen met erfgenamen die in graad dichterbij de persoon die een erfenis nalaat. Dat gebeurt onder meer bij zogenaamde plaatsvervulling: één van uw erfgenamen overlijdt voor u of verwerpt de erfenis, waarna zijn plaats wordt ingenomen door zijn nakomelingen. Kleinkinderen kunnen op die manier de plaats innemen van één van hun ouders. Dat gebeurt bijvoorbeeld wanneer de ouder is overleden of wanneer de ouder er bewust voor kiest de erfenis te verwerpen, zodat die naar de volgende generatie gaat (dat is de zogenaamde generatiesprong).

Een tweede uitzonderingsscenario doet zich voor wanneer er geen erfgenamen zijn in de eerste of de tweede orde. In dat geval wordt de nalatenschap gesplitst in twee helften, waarvan de ene helft toekomt aan de bloedverwanten aan vaders kant en de andere helft aan de bloedverwanten aan moeders kant. Dat heet kloving. De regels van orde en graad worden dan binnen elke lijn afzonderlijk toegepast. Meer daarover leest u op pagina 28 van de gids.

Het is u misschien opgevallen dat de huwelijkspartner niet tot een bepaalde orde behoort. Toch erven zij altijd van elkaar. Hun erfdeel is afhankelijk van de aanwezigheid van wettelijke erfgenamen, het huwelijksstelsel (of eventueel het statuut van wettelijke samenwoning) en de gemaakte afspraken in het huwelijkscontract.

Heeft u in geen enkele van de vier ordes nog bloedverwanten, dan gaat de nalatenschap volgens de wettelijke regels naar de overheid. Dat kunt u vermijden door in uw testament andere erfgenamen aan te duiden, zoals een vriend of een goed doel dat u wilt steunen.

2. Wie erft wat?

We weten nu welke regels bepalen wie de wettelijke erfgenamen zijn die aanspraak kunnen maken op hun deel van uw nalatenschap. Wat betekent dat in de praktijk?

U laat een huwelijkspartner en kinderen na

In het scenario waarin u een echtgenoot en kinderen nalaat, voorziet de wet dat uw echtgenoot het vruchtgebruik erft van uw nalatenschap, terwijl de kinderen de blote eigendom erven. De kinderen hebben recht op de blote eigendom van zowel uw eigen vermogen als van de helft van de gemeenschappelijke goederen.

Stel dat u een appartement aan zee heeft dat deel uitmaakt van uw nalatenschap. Uw huwelijkspartner erft het vruchtgebruik, de kinderen de blote eigendom. Uw echtgenoot kan het appartement blijven gebruiken, bewonen of verhuren. De huwelijkspartner heeft het genot van het appartement en betaalt ook de onderhoudskosten. De kinderen daarentegen zijn wel eigenaar, maar ze kunnen het appartement niet gebruiken en ze moeten ook instaan voor grote structurele kosten (zoals wanneer het dak aan vervanging toe is). Op dezelfde manier wordt bijvoorbeeld een effectenportefeuille opgesplitst in vruchtgebruik en blote eigendom: de kinderen zijn wel eigenaar van de effecten, maar het is de langstlevende huwelijkspartner die de beleggingen beheert en de dividenden of interesten zal opstrijken.

Als vruchtgebruiker heeft de langstlevende echtgenoot recht op alles wat een goed uit de nalatenschap van de overleden partner opbrengt. De kinderen zijn eigenaar van deze goederen, maar ze kunnen er de vruchten (nog) niet van opstrijken.

U laat een huwelijkspartner na, maar geen kinderen

De situatie is complexer wanneer u een huwelijkspartner nalaat, geen kinderen heeft, maar wel andere bloedverwanten in de tweede orde (denk daarbij aan ouders, broers, zussen en hun kinderen) en in de derde orde (ouders, grootouders en overgrootouders).

In dat scenario wordt de nalatenschap opgesplitst in uw eigen vermogen en uw aandeel in het gemeenschappelijk vermogen met uw partner. Uw aandeel in het gemeenschappelijk vermogen gaat in volle eigendom naar de langstlevende partner. Sinds de hervorming van de erfwet in 2018 erft uw huwelijkspartner ook de volle eigendom van uw aandeel in het vermogen dat exclusief tussen u en uw partner in onverdeeldheid is wanneer er verwanten in de tweede en derde orde zijn. De huwelijkspartner blijft dus de belangrijkste erfgenaam, terwijl bijvoorbeeld uw broer enkel zijn erfrechten kan uitoefenen op uw eigen vermogen, dat beperkt is tot de blote eigendom.

Een voorbeeld. Neem nu dat Joris overlijdt, die 18 jaar getrouwd was met Evelien. Het koppel heeft geen kinderen en de ouders van Joris zijn ook al overleden. Hij heeft twee zussen, Marie en Esther. In dat geval erft Evelien van haar man de volle eigendom van Joris zijn aandeel in het gemeenschappelijk vermogen of van zijn aandeel in het vermogen dat exclusief tussen hen in onverdeeldheid is. Evelien erft ook het vruchtgebruik van Joris zijn eigen vermogen. De bloedverwanten – in dit geval Marie en Esther – erven de blote eigendom van Joris zijn eigen vermogen (dat niet in onverdeeldheid met Evelien werd aangehouden).

U laat een huwelijkspartner na, maar geen kinderen en bloedverwanten

Laat u een huwelijkspartner achter, maar heeft u geen nakomelingen of andere bloedverwanten, dan erft de langstlevende huwelijkspartner de volle eigendom van de volledige nalatenschap. Dat is ook zo wanneer u enkel erfgenamen heeft in de vierde orde (ooms, tantes, neven, nichten, grootooms en groottantes). Sinds de hervorming van het erfrecht in 2018, erft de langstlevende huwelijkspartner, als die in samenloop komt met een erfgenaam van de vierde orde, de hele erfenis in volle eigendom. De erfgenaam van de vierde orde erft helemaal niets meer. In dit specifieke geval is de regel van de kloving dus niet meer van toepassing.

U laat een wettelijk samenwonende partner na

Hoewel het huwelijk juridisch nog altijd de beste bescherming biedt tussen twee partners, kiezen veel koppels er bewust voor om niet meer te trouwen. Zo beslisten in 2023 zo'n 37.000 koppels in ons land om wettelijk samen te wonen. Dat betekent dat ze bij een ambtenaar van de burgerlijke stand een verklaring aflegden waarin staat dat ze wettelijk samenwonen. Het onderscheid tussen die twee samenlevingsvormen is heel belangrijk voor wie nadenkt over zijn nalatenschap. Bent u niet getrouwd, maar wel wettelijk samenwonend, dan is de wettelijke bescherming veel beperkter dan bij getrouwde koppels. Uw wettelijk samenwonende partner erft enkel het vruchtgebruik van de gezinswoning en de inboedel.

Concreet: de wettelijke erfgenamen erven de blote eigendom van de woning, maar uw partner mag er wel blijven wonen of de woning verhuren. De wettelijke erfgenamen erven wel de volle eigendom van de rest van uw nalatenschap. Bent u de eigenaar van een tweede verblijf in de Ardennen, heeft u nog ergens bouwgrond liggen of heeft u een mooie spaar- en beleggingsportefeuille? Uw wettelijke erfgenamen erven daarvan de volle eigendom. Uw wettelijk samenwonende partner kan daar geen enkele aanspraak op maken, zelfs niet op het vruchtgebruik.

Wettelijke samenwoners die elkaar meer of minder willen nalaten, moeten dat heel uitdrukkelijk vastleggen in een testament. Ze hebben overigens geen minimaal beschermd erfdeel. Het is dus perfect mogelijk om de partner via het testament helemaal te onterven en dat zelfs geheim te houden voor de andere partner.

U laat een feitelijk samenwonende partner na

Koppels die samenwonen, maar niet getrouwd zijn en ook geen verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd, zijn louter feitelijk samenwonend. Zij hebben helemaal geen wettelijk erfrecht. Zelfs koppels die op deze manier al 20 jaar samenwonen, zullen bij een overlijden helemaal niets erven van elkaar. Zelfs niet het vruchtgebruik van de gezinswoning. Feitelijke samenwoners erven enkel van elkaar als ze dat vastleggen in een testament.

U bent alleenstaande

Bent u een **alleenstaande ouder**? Dan voorziet de wet dat uw kinderen elk voor een gelijk deel uw nalatenschap erven. Zij zijn de erfgenamen van de eerste orde. Voor **een alleenstaande zonder kinderen** is de wettelijke regeling dat de nalatenschap naar de bloedverwanten gaat. Zijn er broers en/of zussen (erfgenamen van de tweede orde) terwijl beide ouders nog in leven zijn, dan

erft elke ouder een kwart van de nalatenschap. Broers en zussen krijgen gelijke delen van de andere helft. Als er broers en/of zussen zijn en nog een ouder leeft, dan erft de ene ouder een kwart van de nalatenschap en de broers of zussen erven de overige driekwart. Broers en/of zussen erven de volledige nalatenschap als de beide ouders al overleden zijn.

Wanneer er broers en/of zussen zijn, dan worden de ouders beschouwd als erfgenamen van de tweede orde. Zijn er geen broers en/of zussen, dan zijn ouders erfgenamen van de derde orde. Dat onderscheid is belangrijk, omdat vanaf erfgenamen van de derde orde de zogenaamde kloving wordt toegepast. De erfenis wordt dan in twee gelijke delen gesplitst. De ene helft gaat naar de vaderskant, de andere helft naar de moederskant. Binnen elke tak worden dan afzonderlijk de regels van erfopvolging toegepast. Zonder erfgenamen van de derde orde gaat de nalatenschap naar ooms, tantes, neven en nichten. Dit zijn de erfgenamen van de vierde orde.

Kloving in de praktijk

Sophie laat bij haar overlijden haar vader achter, net zoals haar beide grootouders langs moederszijde. Haar moeder overleed enkele jaren geleden, maar haar jongere broer Jules (dat is de oom van Sophie) leeft wel nog. In dit geval erft Sophies vader de helft van de nalatenschap en de grootouders erven elk een kwart (en dus samen de andere helft).

Mochten ook de grootouders overleden zijn, dan betekent dat niet dat Sophies vader de volledige nalatenschap erft. De andere helft van de nalatenschap zou dan toekomen aan oom Jules, hoewel die een erfgenaam van de vierde orde is. Hier wordt de kloving dus al toegepast. Let wel: de wet voorziet een mildering als een van de ouders erft samen met iemand uit de vierde orde. Concreet betekent dit dat Sophies vader naast zijn eigen helft ook het vruchtgebruik erft op een derde van de nalatenschap die Jules toekomt.

Mocht Sophie overlijden wanneer ook haar vader en haar grootvader al zijn gestorven, dan zijn er helemaal geen bloedverwanten in de eerste, tweede of derde orde. De nalatenschap wordt dan ook in twee helften verdeeld tussen de vaderlijke en de moederlijke lijn. Binnen elke lijn gaat de nalatenschap dan naar de bloedverwanten met de dichtste graad van verwantschap. Als er binnen een lijn geen bloedverwanten zijn, dan erft de andere lijn de volledige nalatenschap. Zijn er in beide lijnen geen erfgenamen, dan vordert de overheid de nalatenschap op.

3

HOE KUNT U AFWIJKEN VAN DE WETTELIJKE REGELING?

De wettelijke erfregels bieden houvast en zijn een vangnet wanneer er niets of weinig is geregeld. Maar bij veel mensen stoken de wettelijke erfregels niet met wat ze zelf in gedachten hebben. Sommige mensen willen meer nalaten aan één van de kinderen die tijdens de laatste jaren van hun leven voor hen heeft gezorgd. Of ze willen bepaalde goederen heel specifiek verdelen, bijvoorbeeld de oldtimer voor zoonlief en de familiejuwelen voor dochterlief. Of ze willen goede vrienden nog een laatste keer plezieren. Of wettelijk en feitelijk samenwonende koppels willen niet huwen, maar wel mekaar beter beschermen. Of ze willen een goed doel financieel ondersteunen.

Het zijn allemaal zaken die buiten de wettelijke regeling vallen. Dat betekent niet dat het niet mogelijk is om kinderen te bevoordelen of iets na te laten aan hele dichte vrienden of aan een goed doel. Alleen moet u dat uitdrukkelijk aangeven. Het testament is het instrument bij uitstek wanneer u wilt afwijken van de wettelijke erfregels.

1. Welk deel van de nalatenschap is vrij beschikbaar?

Het testament biedt de mogelijkheid om uw nalatenschap te verdelen volgens uw eigen voorkeuren en idealen. Daarbij krijgt u evenwel geen carte blanche. Zelfs met een testament zijn er nog beperkingen. Denk maar aan de zogenaamde wettelijke reserve: dat is het deel van de nalatenschap dat is voorbehouden voor de reservataire erfgenamen. Het zijn erfgenamen die volgens de wet zo belangrijk zijn dat ze extra bescherming krijgen en altijd aanspraak kunnen maken op een minimaal deel van de erfenis (dat is de zogenaamde reserve of het **voorbehouden erfdeel**). De kinderen en de huwelijkspartner zijn reservataire erfgenamen.

De helft van de erfenis voorbehouden voor kinderen

Afhankelijk van het aantal kinderen, kon de reserve van de kinderen vroeger oplopen tot drie vierde van de erfenis. In dat geval kon u als ouder slechts over een kwart van uw nalatenschap vrij beschikken (bijvoorbeeld om na te laten aan een goed doel). Sinds 2018 is de reserve van de kinderen teruggeschoefd en beperkt tot minimaal de helft van de nalatenschap, ongeacht het aantal kinderen.

Die helft wordt evenredig verdeeld over het aantal kinderen. Heeft u één kind, dan heeft het recht op minstens de helft van de erfenis. Twee kinderen hebben elk recht op minstens een kwart van de erfenis; bij drie kinderen is dat elk minstens een zesde en bij vier kinderen is dat elk minstens een achtste. Over de andere helft van de nalatenschap kunt u vrij beschikken.

Het vruchtgebruik voor de langstlevende huwelijkspartner

De langstlevende huwelijkspartner heeft twee soorten reserves. Hetzij het vruchtgebruik op de helft van alle goederen van de nalatenschap (dit is de zogenaamde abstracte reserve). Hetzij het vruchtgebruik op de gezinswoning en de huisraad (de zogenaamde concrete reserve), ook al zou die in waarde de helft van de nalatenschap overschrijden.

Samenwoners hebben geen reserve

Belangrijk voor ongehuwde samenwonende koppels: zij zijn geen reservataire erfgenamen en worden door de wet niet beschermd met een minimaal deel van de erfenis. Ook kleinkinderen hebben in principe geen recht op de reserve, tenzij hun eigen ouders zijn overleden en ze op die manier de plaats innemen van hun ouders in de erfopvolging of wanneer hun ouders de erfenis van de grootouders verwierpen. Ook broers, zussen, neven en nichten zijn geen reservataire erfgenamen. Ook met hen moet u voor de reserve geen rekening houden.

Ouders hebben geen voorbehouden deel (meer)

Als u geen kinderen had, kregen uw ouders volgens de oude erfregels een voorbehouden deel van uw nalatenschap. Onder het huidige erfrecht is de reserve van de ouders afgeschaft. Ouders kunnen nog altijd erven, maar dat is niet langer een onaantastbaar recht. Als u geen kinderen heeft en niets anders heeft bepaald, zullen uw ouders nog altijd een wettelijk erfrecht hebben. Maar als u dat wilt, kunt u hen het erfrecht volledig ontnemen. Er is wel een compensatie voorzien voor de afschaffing van deze reserve: als de ouders zorgbehoevend zouden zijn op het moment van uw overlijden, kunnen ze een onderhoudsvordering instellen ten laste van uw nalatenschap.

De inhoudelijke vrijheid van het testament is beperkt tot het beschikbaar deel van de nalatenschap. Wilt u een goed doel opnemen in uw testament, dan is dat maar mogelijk voor het deel van uw nalatenschap waarover u zelf vrij kunt beschikken. Enkel wanneer u geen kinderen of huwelijkspartner heeft, bent u helemaal vrij om alles na te laten aan een goed doel of eender wie die voor u belangrijk is.

2. Welk soort testament stelt u op?

Binnen de beperkingen van de wettelijke reserve biedt het testament veel mogelijkheden. Het testament is een document waarin u aangeeft wat er na uw overlijden met uw vermogen moet gebeuren. Het is helemaal geen verplichting om een testament op te stellen. Ook zonder testament zal uw vermogen worden verdeeld onder uw erfgenamen, maar dan volgens de wettelijke regels. Wilt u daarvan afwijken, dan moet u wel een testament opstellen en daarin uw wensen aangeven. Om te vermijden dat de inhoud of de geldigheid van uw testament wordt aangevochten door ontevreden erfgenamen, is het belangrijk om voldoende aandacht te geven aan de opmaak van een juridisch correct én sluitend testament. We zetten de mogelijkheden op een rij.

Het eigenhandig testament

Het eigenhandig testament geniet de grootste bekendheid. Dat is het testament dat u zelf neerpent. Schrijft u zelf uw eigen testament, dan moet u rekening houden met enkele vormvereisten:

- Een eigenhandig testament moet u volledig zelf én met de hand neerpennen, u mag het dus niet typen.
- Het testament moet uw naam vermelden en de datum (dag, maand en jaartal) waarop u het testament opstelde.
- U moet het ondertekenen met uw gebruikelijke handtekening. Als tegen één van deze vormvereisten wordt gezondigd, dan is het testament in principe ongeldig en dan kan het niet worden uitgevoerd.

Eigenhandige testamenteën zijn populair omdat ze niets kosten. Ze worden doorgaans thuis bewaard en u moet niet noodzakelijk geld spenderen aan een notaris of een juridisch adviseur. Toch is het altijd aan te raden om een eigenhandig testament af te geven aan de notaris, om het te laten registreren in het Centraal Register voor Testamenten.

Het is verstandig om ook een eigenhandig testament te laten nalezen door een expert. Die kan snel achterhalen of aan alle vormvereisten is voldaan. Bovendien kunnen de erfenisregels veranderen. Als de inhoud van uw testament niet strookt met de wet, dan kan uw testament niet of slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd. Een notaris of advocaat is daarentegen altijd op de hoogte van nieuwe regels.

Daarnaast bestaat bij een zelfgeschreven testament het risico dat uw wensen niet voldoende duidelijk geformuleerd zijn, wat ervoor kan zorgen dat ze niet uitgevoerd kunnen worden of dat er discussies ontstaan tussen de nabestaanden. De begeleiding van een notaris of advocaat kan die risico's wegnemen.

Het authentiek (notarieel) testament

Tegenover het eigenhandig testament staat het zogenaamde notarieel of authentiek testament. U schrijft het niet zelf, dat doet een notaris. Vroeger moest u de inhoud van uw testamant dicteren aan de notaris, die alles woord voor woord neerpende en vervolgens opnieuw aan u voorlas. Dat is niet langer nodig. In de praktijk zal een notaris nu eerst met u samenzitten om te achterhalen wat uw wensen zijn. Daarna zal hij vaak een ontwerp van testament opmaken, waarin hij uw wensen vertaalt naar juridische taal. Dit ontwerp wordt dan samen met u besproken en indien nodig verbeterd. Tot 1 januari 2023 moest u ook twee getuigen aanwijzen bij het opstellen van een notarieel testament. Dat is nu niet meer nodig.

Er volgt een definitieve afspraak als het ontwerp helemaal overeenkomt met wat u voor ogen heeft. Op dat moment wordt het notarieel testament officieel opgesteld. De notaris zal het testament voorlezen, gevolgd door de vraag om te bevestigen dat wat er is voorgelezen overeenkomt met wat u wilt. Daarna moet u het testament ondertekenen, net zoals de notaris.

Het grote voordeel van een notarieel testament is de zekerheid die het biedt. Om te beginnen moet u niet bang zijn dat niemand uw testament zou vinden als u overlijdt. De notaris is verplicht om elk notarieel testament te registreren in een centrale databank (dat is het Centraal Register van Testamenten). In die databank wordt na uw overlijden gecontroleerd of u een testament heeft opgesteld.

Een tweede grote voordeel van het notarieel testament is de rechtszekerheid. De notaris vertaalt wat u wilt in een correcte juridische taal én voorkomt dat het testament onwettelijke bepalingen bevat. In tegenstelling tot bij een eigenhandig testament is het daardoor voor ontevreden nabestaanden veel moeilijker om de inhoud aan te vechten en er is geen risico dat het testament bepalingen bevat die niet uitgevoerd kunnen worden, omdat ze wettelijk niet toegelaten zijn.

Het is overigens niet omdat u een testament opstelde bij de notaris, dat u de inhoud ervan niet meer kunt herzien of herroepen. U kunt op elk moment uw testament herbekijken en het is zelfs verstandig om dat regelmatig te doen. Dat moet geen reden zijn om een eigenhandig testament te verkiezen boven een notarieel.

Het opstellen van een notarieel testament is niet gratis. Doorgaans betaalt u hiervoor bij de notaris gemiddeld 500 euro, al kan de prijs hoger zijn naargelang de complexiteit van het testament.

Het internationaal testament

Een internationaal testament wordt vaak gebruikt als u bijvoorbeeld voor langere periodes in diverse landen verblijft of wanneer uw bezittingen internationaal verspreid zijn.

Het opstellen van een internationaal testament gebeurt in drie stappen:

- Eerst wordt er een onderhands geschrift opgesteld. Dat kunt u zelf schrijven of u kunt het laten schrijven. Het mag ook getypt zijn. Het is niet nodig dat u het ondertekent.
- Dat document geeft u aan de notaris. Daarbij moeten twee getuigen aanwezig zijn. U verklaart dat het uw testament is en dat u de inhoud ervan kent, voor u het ondertekent en dagtekent samen met de notaris. De notaris zal het in uw aanwezigheid verzegelen en bewaren.
- De notaris hecht aan het testament een verklaring waaruit blijkt dat er aan alle wettelijke vereisten werd voldaan. Ook dat document zal de notaris bewaren en registreren in het Centraal Register van Testamenten.

Ook een internationaal testament is op elk moment herroepbaar. Voor sommige mensen is het ook een voordeel dat de inhoud van het testament onder een gesloten omslag aan de notaris kan worden gegeven en dat de inhoud van het testament daardoor geheim blijft.

Zorg dat een testament niet 'verdwijnt'

Een testament is pas nuttig wanneer het na uw overlijden wordt gevonden door uw nabestaanden. Als niemand weet wat er in uw testament staat, dan kunnen uw wensen ook niet worden uitgevoerd. Het is daarom onverstandig om uw testament te verstoppen op een plaats waar niemand het kan vinden. Omgekeerd kan een testament dat in de verkeerde handen valt, ook nadelige gevolgen hebben. Want stel dat uw nichtje – die dacht dat ze van u zou erven – als eerste uw testament vindt en daarin leest dat u alles nalaat aan een goed doel. Door het eigenhandig testament verborgen te houden of te vernietigen, kan ze ervoor zorgen dat niemand weet dat u uw vermogen wilde nalaten aan een goed doel.

Als u een testament laat opstellen door een notaris – we spreken dan over een notariële akte – zal die het testament registreren in het Centraal Register voor Testamenten. In die databank staat wie een testament heeft opgesteld, de naam van de notaris en het kantoor. De databank wordt gebruikt om na een overlijden te achterhalen of de overledene een testament heeft opgesteld en waar dat te vinden is.

Daarom kan een notarieel testament nooit verloren gaan. Kiest u er toch voor om een eigenhandig testament te schrijven, dan is het verstandig om dat document toch te overhandigen aan een notaris om dat voor u te bewaren. Hij zal dat registreren in het Centraal Register voor Testamenten, waardoor u er zeker van bent dat uw zelfgeschreven testament na uw overlijden wordt gevonden. Die registratie kost doorgaans ongeveer 100 euro.

3. Kunt u uw testament herzien?

Wat u neerschrijft in een testament is niet in steen gebeiteld. U kunt uw testament op elk moment wijzigen of een nieuw testament schrijven dat het vorige vervangt. Onder meer daarom is het belangrijk dat een testament wordt gedateerd: zo kan het meest recente worden herkend als er meerdere testamenten worden gevonden.

Het is verstandig om op geregelde tijdstippen te controleren of de inhoud van uw testament nog altijd overeenstemt met uw huidige wensen en situatie. Want uw familiale, sociale of financiële situatie kan er intussen helemaal anders uitzien. Als u bijvoorbeeld een belangrijke erfenis ontvangt of als u een huis verkoopt, moet u misschien het bedrag dat u wilt nalaten aanpassen. Ook persoonlijke ervaringen kunnen ervoor zorgen dat een oud testament achterhaald is. Want stel dat de goede vriend die u vijf jaar geleden opnam in uw testament al is gestorven of dat de relatie met een van de kinderen is verzuurd en u hen zelfs al lange tijd niet meer heeft gezien. Of misschien heeft u een traumatische ervaring meegemaakt en bent u zo in contact gekomen met een goed doel dat voor u heel betekenisvol was. Elk van die scenario's kan een aanleiding zijn om uw testament te herzien.

Ook als de wetgeving verandert, is het absoluut aangewezen om uw testament na te kijken. Bij voorkeur schakelt u daarvoor een notaris in.

4. Wie kan een testament opstellen?

Om een testament op te stellen moet u gezond van geest zijn, zo bepaalt de wet. Als blijkt dat een testament is opgesteld door iemand die niet gezond van geest was, dan kan het nietig worden verklaard (bijvoorbeeld op initiatief van een nabestaande die zich benadeeld voelt).

Tegelijkertijd mag u op geen enkele manier onder druk worden gezet of misleid om een testament op te stellen en er bepaalde personen of organisaties in op te nemen. Dat geldt voor familieleden, maar evenzeer voor een goed doel.

Los daarvan kan iedereen een testament opstellen en heeft bijna iedereen daar baat bij. Het is een grote misvatting dat een testament niet nuttig is voor jonge mensen. Want wie op jonge leeftijd sterft, laat vaak ook jonge kinderen na of heeft nog schulden. Dan is het zeker belangrijk om een en ander goed te regelen. De nodige regelingen treffen in een testament kan de nabestaanden veel extra miserie besparen bij een calamiteit.

Laat nog één keer uw stem horen

Een testament kan meer bevatten dan enkel juridische regelingen. Via het testament kunt u niet alleen meegeven dat u geld wilt nalaten aan een nauwe vriend of een goed doel, maar ook waarom dat zo belangrijk voor u is. Het testament kan ook een boodschap bevatten, bijvoorbeeld over de normen en waarden die u aan uw kinderen wilt doorgeven.

Het testament kan een manier zijn om nog een laatste keer uw stem te laten horen en nog goede raad mee te geven. Via een testament kan dus veel meer worden meegegeven dan enkel instructies over wat er met uw vermogen moet gebeuren.

4

HOE NEEMT U EEN GOED DOEL OP IN UW TESTAMENT?

U kunt niets nalaten aan een goed doel zonder eerst een testament op te maken. En zoals we in het vorige hoofdstuk hebben besproken, kunnen er beperkingen gelden omtrent wat u allemaal kunt nalaten aan een goed doel in functie van uw familiale situatie. Maar hoe pakt u dit verder concreet aan voor het deel van uw nalatenschap waarover u vrij beschikt en waarvan u wilt dat het naar een goed doel vloeit?

1. Hoe kiest u een goed doel?

In de praktijk kiezen mensen doorgaans een of meerdere goede doelen in functie van zaken die hen nauw aan het hart liggen. Het staat u helemaal vrij om eender welk goed doel op te nemen in uw testament. Let wel: het goede doel moet juridisch bestaan op het moment dat uw nalatenschap openvalt (of op het moment dat u schenkt). Het volstaat dus niet dat de organisatie bezig is met de procedure tot oprichting, het moet daarentegen rechtspersoonlijkheid hebben. Het moet met andere woorden al een (internationale) vzw of stichting zijn.

Als u wilt dat het goede doel ook kan genieten van een fiscaal gunsttarief, dan moet u kiezen voor een vzw of een stichting van openbaar nut. Die zijn erkend door de overheid en kunnen een attest afleveren voor fiscaal aftrekbare giften. Enkel deze goede doelen genieten van een fiscaal gunstregime. Voor wie in Vlaanderen woont, zijn deze goede doelen zelfs helemaal vrijgesteld van erfbelasting op de nalatenschappen die ze ontvangen. Private stichtingen – die opgericht zijn door privépersonen – blijven daarentegen onderworpen aan het tarief van 8,5%.

Er zijn twee mogelijkheden om te anticiperen op het feit dat een goed doel niet meer zou bestaan (of uw legaat zou weigeren). Ofwel geeft u de keuzevrijheid om het geld na te laten aan een andere instelling die gelijkaardige doelen nastreeft. Of u kunt ook zelf heel concreet een reservelijst maken, waarin u duidelijk alternatieve organisaties aanwijst die het deel van de nalatenschap ontvangen wanneer het eerste goede doel niet meer zou bestaan. Die laatste optie biedt de meeste duidelijkheid. Het is ook mogelijk om aan te geven dat wanneer het goede doel van uw keuze niet meer bestaat of uw legaat niet aanvaardt, dat u dat deel nalaat aan bijvoorbeeld een goede vriend of vriendin.

2. Hoeveel erfbelasting betalen goede doelen?

Legaten aan goede doelen zijn fiscaal interessant, want zij betalen minder erfbelasting dan andere erfgenamen. In Vlaanderen betalen vzw's of stichtingen van openbaar nut sinds 1 juli 2021 zelfs helemaal geen erfbelasting meer. Private stichtingen, ziekenfondsen en beroepsverenigingen betalen ook een gunsttarief, maar dat bedraagt 8,5%.

Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest hanteert een uniform tarief van 7%, zowel voor stichtingen als voor erkende vzw's (dat zijn vzw's met een federale erkenning om fiscaal aftrekbare giften te ontvangen). Legaten aan niet-erkende vzw's en private stichtingen zijn onderworpen aan 25% successierechten.

Het Waalse Gewest hanteert een verlaagd tarief van 7% voor legaten aan goede doelen. Het gewest heeft ook een verlaagd tarief van 5,5% voor legaten aan onder meer de provincies en de gemeenten en een nultarief voor legaten aan de verschillende overheden in ons land. De volledige lijst met instellingen die in aanmerking komen voor de vrijstelling of het verlaagd tarief vindt u vanaf pagina 129 van deze gids.

3. Welke soorten legaten zijn er?

Als u wilt nalaten aan een goed doel, moet u altijd een testamant opstellen. Anders wordt uw erfenis verdeeld volgens de wettelijke regels. In uw testament moet u dan een zogenaamd legaat opnemen. Dat is jargon voor een gift in een testament. Die kan uw volledige vermogen omvatten of slechts een deel daarvan. In het testament moet u een begunstigde aanduiden voor het legaat, dat is de zogenaamde legataris. Een legaat krijgt pas uitwerking op het moment dat u overlijdt. Iedereen kan in principe een legaat aan één of meerdere goede doelen opnemen in zijn of haar testament.

Er bestaan drie soorten legaten:

- **Een algemeen legaat** omvat alle goederen van uw nalatenschap, behalve het gedeelte dat u via een bijzonder legaat of een legaat ten algemene titel nalaat. De begunstigde van zo'n legaat noemen we de algemene legataris. U kunt meerdere algemene legatarissen aanduiden.
- **Een legaat ten algemene titel** beschrijft een bepaald deel van uw goederen. Dat gaat bijvoorbeeld over 'alle roerende goederen' of 'alle onroerende goederen' (of telkens een duidelijk omschreven gedeelte daarvan). Voorbeelden daarvan zijn 'de helft van alle onroerende goederen', '20 procent van de roerende goederen' of 'een derde van het onroerend goed'. De begunstigden van zo'n legaat zijn de legatarissen onder algemene titel.
- Met **een bijzonder legaat** laat u een heel specifiek deel van uw vermogen na (zoals een huis, een schilderij, een juweel of een oldtimer) aan een of meerdere personen. Zij zijn de bijzondere legatarissen.

In uw testament kunt u de verschillende soorten legaten combineren. Het is bijvoorbeeld perfect mogelijk om via een algemeen legaat uw vermogen na te laten aan de kinderen, maar via een legaat ten algemene titel de helft van uw onroerend goed na te laten aan een goed doel. Uw kinderen krijgen dan uw hele vermogen behalve de helft van het onroerend goed, dat naar het goede doel vloeit.

Zet meerdere algemene legatarissen in uw testament

U doet er altijd goed aan om in uw testament een of meerdere algemene legatarissen op te nemen, ook wanneer u al uw goederen verdeelt via legaten ten algemene titel of bijzondere legaten.

Want stel dat u via een legaat ten algemene titel telkens **een derde** van uw roerende goederen nalaat aan drie legatarissen. Als één van deze legatarissen de nalatenschap verwerpt of al is overleden, dan zullen de twee andere legatarissen nog altijd slechts **een derde** van de roerende goederen erven. Het resterende derde komt dan terecht bij de algemene legataris. Is er dan geen algemene legataris aangeduid, dan worden de wettelijke erfregels gevolgd voor dat deel van de nalatenschap en dat is vaak niet wat u voor ogen had.

4. Wat is een duolegaat?

Een alternatief voor een legaat aan een goed doel is het zogenaamde duolegaat. Het is een combinatie van twee legaten: een legaat aan een goed doel én een legaat aan bijvoorbeeld een goede vriend of ver familielid. Een deel van je nalatenschap gaat dus naar een goed doel, op voorwaarde dat het de erfbelasting betaalt van de goede vriend. Het is een constructie die doorgaans enkel in Brussel en Wallonië nog voordelig is.

Erfgenamen zoals vrienden of verre familie belanden heel snel in de hoogste tarieven van erfbelasting en successierechten. Die lopen op tot 55% (in Vlaanderen) of zelfs 80% (in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijk Gewest). Goede doelen betalen daarentegen een gunsttarief.

Via een duolegaat ontvangt de verre vriend een kleiner erfdeel, waar hij netto meer van overhoudt. De bedoeling is natuurlijk wel dat het goede doel voldoende ontvangt om de erfbelasting of de successierechten te betalen én er nadien zelf nog iets aan over te houden. Het duolegaat was de voorbije jaren daardoor vooral populair bij mensen die geen kinderen hadden en verre familie of vrienden op een fiscaal gunstige manier wilden bevoordelen.

5. Is een duolegaat nog interessant?

Of een duolegaat nog interessant is, hangt vandaag in eerste instantie af van het gewest waar u woont.

U woont in Vlaanderen

De Vlaamse regering hervormde het duolegaat in 2021 en sindsdien is het in Vlaanderen in de meeste gevallen geen voordelige formule meer. Het is nog altijd mogelijk om een duolegaat op te nemen in uw testament, maar dat zal meestal geen belastingbesparing meer opleveren voor verre verwanten of niet-verwanten die u opneemt in uw testament. Ook de goede doelen zullen daar meestal geen voordeel meer uit halen en het legaat verwerpen. Daarom is een duolegaat in Vlaanderen niet langer aan te raden. De hervorming van het duolegaat geldt voor alle overlijdens vanaf 1 juli 2021. Ook wanneer u voor die datum een duolegaat opnam in uw testament, zijn deze nieuwe regels van toepassing. Stelde u in het verleden een duolegaat op, dan is het aan te raden om dat te herzien.

U woont in het Brusselse Hoofdstedelijk of Waalse Gewest

Er zijn geen signalen dat de Brusselse of Waalse wetgever het fiscale regime van het duolegaat zouden wijzigen. Woont u in Brussel of Wallonië en wilt u een testament opstellen, dan kunt u een duolegaat opnemen in het testament én kan dat nog altijd een belastingbesparing opleveren voor verre familie of vrienden. Ook voor goede doelen blijft het daar vaak een interessante manier om extra financiële middelen te verwerven.

Tips voor een duolegaat in Wallonië en Brussel

Neemt u een duolegaat op in uw testament in het Waalse Gewest en in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, dan is het een goed idee om in het testament een **vangnetclausule** te voorzien voor wanneer de wetgeving in de toekomst zou wijzigen (een zogenaamde subsidiaire beschikking). Daarmee werkt u al meteen een alternatieve regeling uit voor wanneer het duolegaat ook in deze gewesten niet langer interessant zou zijn omwille van nieuwe regelgeving op het tijdstip van uw overlijden.

Houd er ook rekening mee dat wanneer u vanuit Brussel of Wallonië naar Vlaanderen verhuist, dat dan de Vlaamse regels voor het duolegaat van toepassing zijn. In de praktijk zal u dan best uw testament aanpassen.

6. Welke alternatieven voor het duolegaat in Vlaanderen?

Sinds de hervorming van het duolegaat in Vlaanderen, wordt de erfbelasting op een duolegaat zo berekend dat het fiscaal voordeel voor het verre familielid of de vriend verdwijnt.

Op enkele uitzonderingen na zal het goede doel er meestal financieel niets aan overhouden of zal het zelfs meer erfbelasting moeten betalen dan het bedrag dat het ontvangt. In dat geval zal het goede doel het legaat verwerpen. Het deel dat bestemd was voor het goede doel, zal dan naar een andere erfgenaam gaan. Tegelijkertijd zal ook het verre familielid of de vriend er minder aan overhouden dan wat hij had gekregen zonder duolegaat. Gelukkig zijn er nog alternatieven.

Belastingvrij schenken en nalaten aan goede doelen

Samen met het beperken van het gunstregime voor het duolegaat, heeft de Vlaamse regering wel een compensatiemaatregel genomen voor de goede doelen. Zij moeten in Vlaanderen geen erfbelasting meer betalen op de legaten die ze ontvangen. Vroeger betaalden goede doelen 8,5% erfbelasting en sinds 1 juli 2021 is dat gezakt naar 0%, met uitzondering van legaten aan private stichtingen, beroepsverenigingen en ziekenfondsen.

Dezelfde regeling geldt ook als u tijdens uw leven schenkt aan het goede doel: het goede doel is dan geen schenkbelasting meer verschuldigd. Ook hier geldt een uitzondering voor private stichtingen, beroepsverenigingen en ziekenfondsen. Zij betalen wel 5,5% schenkbelasting in plaats van 0%.

De vriendenerfenis

Vlaanderen introduceerde in 2021 de vriendenerfenis en sinds 1 januari 2024 bestaat die ook in Brussel. Daarmee kunt u tot 15.000 euro nalaten aan een goede vriend of een verre familielid tegen het laagste tarief in de erfbelasting van 3%. Dat is hetzelfde tarief dat nakomelingen in rechte lijn moeten betalen (zoals kinderen en kleinkinderen). Ter vergelijking: vóór de nieuwe regeling betaalden vrienden al meteen minstens 25% erfbelasting.

Let wel: het gunstregime van de vriendenerfenis geldt alleen voor vrienden en verre familieleden (broers, zussen en andere verwanten). Bovendien wordt de vermindering alleen toegekend als de erflater in een testament één of meerdere personen heeft aangeduid die de toepassing van de vermindering mogen vragen.

Als de erflater slechts één vriend aanwijst in het testament, dan gaat de vermindering exclusief naar deze persoon. Zijn er meerdere vrienden aangeduid in het testament en erven zij samen ook meer dan 15.000 euro? In dat geval geldt de vermindering op het bedrag van 15.000 euro voor hen samen, in verhouding tot het bedrag dat ze elk kregen.

In Wallonië bestaat de vriendenerfenis vooralsnog niet.

Help, nog een duolegaat in het testament?

In de meeste gevallen zullen testamenten met een duolegaat in Vlaanderen geen voordeel meer opleveren aan het goede doel of de vriend of verre familie. Daarom is het belangrijk dat wie nog een testament heeft met daarin een duolegaat, dat alsnog herziet.

In de praktijk is dat jammer genoeg niet altijd mogelijk. U kunt uw testament niet meer herzien als u intussen wilsonbekwaam bent, bijvoorbeeld omdat u aan dementie lijdt.

Voor nalatenschappen die nu openvallen en waarbij het testament nog een (nadelig) duolegaat bevat, zal het goede doel soms nog proberen om samen met de andere erfgenamen een overeenkomst te sluiten (een zogenaamde dading). De bedoeling daarvan is om een verdeling overeen te komen waarin alle erfgenamen zich kunnen vinden en waarbij de wensen van de persoon die het testament opstelde zo goed als mogelijk worden gerespecteerd.

7. Het duolegaat in Brussel en Wallonië?

In Vlaanderen verloor het duolegaat zijn belang. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en in het Waalse Gewest blijft de techniek voorsnog interessant. Via de techniek van het duolegaat heeft u daar twee mogelijkheden: u kunt het goede doel aanstellen als algemene legataris of als bijzondere legataris.

Klassiek duolegaat: goede doel als algemene legataris

Bij een klassiek duolegaat stelt u in uw testament het goede doel aan als algemene legataris, waardoor het stevig de teugels in handen krijgt. Uw volledige nalatenschap gaat dan naar het goede doel, dat een deel daarvan moet uitbetalen aan de andere legatarissen (zoals een neef, een nicht of een goede vriend). Het goede doel komt dus in het bezit van alle goederen van uw nalatenschap. Uw neef, nicht of vriend staat hierbij aan de zijlijn. Zij moeten wachten op de uitkering van hun legaat door het goede doel.

Het goede doel is als algemene legataris de enige verantwoordelijke voor de afwikkeling van uw nalatenschap. Dat omvat ook de verkoop van goederen mocht dat nodig zijn of het leegmaken van de gezinswoning. De algemene legataris moet ook de schulden van de nalatenschap betalen en dus op de hoogte zijn van de vermogenstoestand van de persoon die het testament opstelde. Ook op fiscaal vlak heeft het als enige de verantwoordelijkheid om de aangifte van de nalatenschap in te dienen.

Omgekeerd duolegaat: goede doel als bijzondere legataris

Voor de erfgenamen is het vaak niet makkelijk om te moeten toezien hoe een externe organisatie alle zeggenschap krijgt over de afwikkeling van de nalatenschap, bijvoorbeeld wanneer het goede doel ook beslist wat er moet gebeuren met objecten die vooral emotionele waarde hebben. Daarnaast is het voor kleinere goede doelen vaak niet evident om de rol van algemene legataris en de bijhorende formaliteiten op zich te nemen. Vaak ontbreekt het hen aan personeel of middelen.

U doet er goed aan om op voorhand hierover te spreken met uw favoriete goede doel om te weten of het als algemene legataris aangesteld wil worden. Wenst het goede doel dat niet, dan kunt u altijd opteren voor een andere formule, met name het omgekeerde duolegaat.

Bij een **omgekeerd duolegaat** wordt het goede doel als bijzondere legataris aangesteld. Het ontvangt een bepaalde som geld of een precies omschreven goed, zoals een huis of een grond. Uw neef, nicht of vriend wordt aangesteld als algemene legataris. Hij of zij krijgt het bezitsrecht over de nalatenschap en zal die vereffenen. Ook op fiscaal vlak is de algemene legataris verantwoordelijk voor de aangifte van nalatenschap. Het goede doel heeft veel

minder verantwoordelijkheden.

Het goede doel moet ook hier de successierechten dragen op het legaat aan uw neef, nicht of vriend. Op fiscaal vlak levert deze formule dezelfde besparing op als een klassiek duolegaat.

4 tips voor een duidelijk duolegaat

In Vlaanderen heeft het geen nut meer om een duolegaat op te stellen. De volgende adviezen kunnen wel nog nuttig zijn in het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Want een duolegaat kunt u maar beter voorzichtig formuleren. Uw vermogen kan bij uw overlijden immers kleiner zijn dan op het moment dat u uw testament opmaakte, waardoor het goede doel veel minder of zelfs niets dreigt over te houden.

1. Formuleer in percentages of breukdelen

Uw vermogen verandert voortdurend. Daarom is het aangewezen om geen vaste bedragen, maar percentages of breukdelen van de nalatenschap toe te kennen aan zowel uw neef, nicht of vriend als aan het goede doel. U kunt ook de omvang van de bijzondere legaten zo bepalen dat het goede doel, na aftrek van het successierecht en de kosten, netto een vast bedrag of een bepaald percentage van het vermogen moet overhouden.

Als u werkt met percentages, is het een goed idee om minstens 50% van uw nalatenschap toe te kennen aan het goede doel.

Anders bestaat het risico dat het goede doel er te weinig aan overhoudt en de erfenis zal moeten weigeren.

U kunt ook een hoger percentage van uw nalatenschap toekennen aan het goede doel, bijvoorbeeld 60% aan het goede doel en 40% aan uw neef, nicht of vriend.

2. Wees helder over de berekening van het bedrag van het legaat aan het goede doel

Vermeld in uw testament dat om het bedrag te bepalen van het legaat van het goede doel en het successierecht dat ten laste gelegd wordt van het goede doel, men enkel rekening zal houden met de goederen die uw neef, nicht of vriend effectief uit de nalatenschap ontvangen, de zogenaamde bestaande goederen. En dus niet met de bedragen die zij fictief geacht worden te hebben ontvangen.

3. Wees helder over de kosten die het goede doel moet betalen

De meeste goede doelen geven er de voorkeur aan dat ze enkel de successierechten van de andere legatarissen moeten betalen en dus niet ook de andere kosten verbonden aan de afwikkeling van de nalatenschap.

4. Formuleer een alternatief voor het duolegaat

Voor het geval het duolegaat dat u heeft opgesteld op het ogenblik van uw overlijden geen uitwerking zou kunnen krijgen wegens nieuwe decretale bepalingen, is het aangewezen ook een andere mogelijkheid ('subsidiare beschikking') in uw testament op te nemen.

8. Welk voordeel levert het duolegaat in Brussel en Wallonië op?

Een adequate successieplanning vergt heel wat cijferwerk. De regel is: hoe groter het verschil tussen het belastingtarief van de erfgenaam of legataris en dat van het goede doel, hoe groter de belastingbesparing die u kunt realiseren.

Enkele praktijkvoorbeelden illustreren de mogelijke verschillen in netto-opbrengst voor het goede doel en de andere partijen. We geven hier geen voorbeelden meer voor Vlaanderen, omdat het duolegaat in Vlaanderen zijn nut verloren heeft.

Cijfervoorbeeld 1: Philippe heeft een vermogen van 500.000 euro

Philippe is 85 jaar. Hij heeft geen familie meer. De laatste jaren kon hij volop rekenen op de hulp van zijn goede vriend Yvan om hem bij te staan waar nodig. Philippe is Yvan hiervoor zeer erkentelijk en wil hem zijn vermogen nalaten. Hij zou ook iets willen nalaten aan het goede doel. Hoe ziet het plaatje eruit zonder en met duolegaat als Philippe zijn domicilie heeft in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest?

Optie 1: Geen duolegaat, alles voor vriend Yvan

Philippe laat zijn volledige patrimonium ter waarde van 500.000 euro na aan Yvan. Op dit legaat van 500.000 euro moet Yvan de volgende successierechten betalen:

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 500.000 EUR	80%	260.000 EUR
TOTAAL		358.750 EUR

De successierechten bedragen 358.750 euro. Het nettolegaat voor vriend Yvan bedraagt dus 141.250 euro.

Optie 2: Een duolegaat voor vriend Yvan en een goed doel

Als Philippe daarentegen kiest om de 500.000 euro na te laten via een duolegaat, ziet het plaatje er heel anders uit. Als hij 250.000 euro nalaat aan Yvan en 250.000 euro aan het goede doel dat ook de successierechten betaalt van Yvan, dan houdt vriend Yvan netto een legaat over van 250.000 euro.

Volgende successierechten worden dan betaald door het goede doel:

- De successierechten van Yvan

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 250.000 EUR	80%	60.000 EUR
TOTAAL		158.750 EUR

- De successierechten van het goede doel

Het legaat aan het goede doel (een vzw met een federale erkenning) van 250.000 euro wordt in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest belast aan 7%. De successierechten bedragen 17.500 euro. Het goede doel moet dus in totaal 176.250 euro betalen. Het houdt een nettolegaat over van 73.750 euro.

Let wel: het tarief voor legaten aan vzw's die geen federale erkenning hebben gekregen om fiscale attesten uit te reiken bedraagt 25% in plaats van 7%.

Conclusie - Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Brutolegaat	Netto-opbrengst Yvan	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscus
Legaat 500.000 EUR aan Yvan	141.250 EUR	0 EUR	358.750 EUR (betaald door Yvan)
Duolegaat van 500.000 EUR: 250.000 EUR aan Yvan 250.000 EUR aan goed doel	250.000 EUR	73.750 EUR	176.250 EUR (betaald door goede doel)

Yvan zal in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest via een klassiek legaat 141.250 euro overhouden. Via de techniek van het duolegaat zal hij netto een legaat overhouden van 250.000 euro, of 108.750 euro meer. Ook het goede doel houdt nog **73.750 euro** over.

Cijfervoorbeeld 2: Yvette heeft een vermogen van 1 miljoen euro

Yvette is een welstellende weduwe. Haar echtgenoot Georges is enkele jaren geleden gestorven. Zij hadden geen kinderen. Yvette heeft een bijzonder goede band met haar metekindje Anne, de dochter van haar goede vriendin Charlotte. Yvette wil haar vermogen aan Anne nalaten. Zij zou ook iets willen nalaten aan het goede doel. Hoe ziet het plaatje eruit zonder en met duolegaat als Yvette haar domicilie heeft in het Waalse Gewest?

Optie 1: Geen duolegaat, alles voor metekindje Anne

Als Yvette haar volledige patrimonium ter waarde van 1 miljoen euro rechtstreeks aan haar metekindje Anne nalaat, moet die de volgende successierechten betalen:

van 0,01 EUR tot 12.500 EUR	30%	3.750 EUR
van 12.500,01 EUR tot 25.000 EUR	35%	4.375 EUR
van 25.000,01 EUR tot 75.000 EUR	60%	30.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 1.000.000 EUR	80%	740.000 EUR
TOTAAL		778.125 EUR

De successierechten bedragen 778.125 euro. Anne ontvangt dus een netto legaat van 221.875 euro.

Optie 2: Een duolegaat voor metekindje Anne en een goed doel

In het geval van een duolegaat ontvangt Anne een netto legaat van 500.000 euro. Het goede doel betaalt de volgende successierechten:

- De successierechten van Anne

van 0,01 EUR tot 12.500 EUR	30%	3.750 EUR
van 12.500,01 EUR tot 25.000 EUR	35%	4.375 EUR
van 25.000,01 EUR tot 75.000 EUR	60%	30.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 500.000 EUR	80%	340.000 EUR
TOTAAL		378.125 EUR

- De successierechten van het goede doel

De successierechten op de legaten aan het goede doel (vzw of stichting) bedragen in het Waalse Gewest 7%, of 35.000 euro.

In het Waalse Gewest betaalt het goede doel 413.125 euro successierechten en behoudt het dus netto een legaat van 86.875 euro.

Conclusie – Waals Gewest

Brutolegaat	Netto opbrengst voor Anne	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscus
Legaat 1 miljoen aan Anne	221.875 EUR	0 EUR	778.125 EUR (betaald door Anne)
Duolegaat 1 miljoen : 500.000 EUR aan Anne 500.000 EUR aan het goede doel	500.000 EUR	86.875 EUR	413.125 EUR (betaald door het goede doel)

Anne zal in het Waalse Gewest via een klassiek legaat 221.875 euro overhouden. Via de techniek van het duolegaat zal zij netto een legaat overhouden van 500.000 euro, of 278.125 euro meer. Ook het goede doel houdt nog een mooie som van **86.875 euro** over.

Is het duolegaat nog interessant in Brussel en Wallonië?

Met de aangekondigde verlaging van de erfbelasting in Wallonië, die naar verwachting in 2028 van kracht wordt, zal het voordeel van het duolegaat minder vanzelfsprekend worden. De aantrekkelijkheid van deze formule hangt sterk af van de omvang van de nalatenschap en de verdeling ervan. Voor Brussel blijven de huidige tarieven voorlopig ongewijzigd, waardoor het duolegaat daar op dit moment interessant blijft.

In Wallonië wordt het duolegaat mogelijk minder aantrekkelijk doordat lagere tarieven voor erfbelasting de fiscale besparing verkleinen. Bij een duolegaat gaat een deel van de nalatenschap naar een goed doel, dat zelf weinig tot geen erfbelasting betaalt. Tegelijkertijd neemt het goede doel ook de erfbelasting over die de andere erfgenamen normaal gesproken zouden betalen. Wanneer de belastingtarieven dalen, neemt dat voordeel echter af. De besparing op de erfbelasting wordt kleiner, waardoor het effect van het duolegaat minder sterk is.

Het is nu meer dan ooit belangrijk om het duolegaat geval per geval te analyseren. Simulaties zijn onmisbaar om de juiste verdeling te bepalen tussen de erfgenamen en het goede doel en ervoor te zorgen dat het legaat zowel fiscaal voordelig als praktisch uitvoerbaar blijft.

5 STAPPENPLAN: EEN TESTAMENT OPSTELLEN VOOR HET GOEDE DOEL

Om een testament op te stellen voor het goede doel heeft testament.be een handig stappenplan uitgewerkt.

1. Maak een overzicht van uw bezittingen

Maak een lijst van alle mogelijke facetten van uw bezittingen:

- uw onroerend vermogen zoals uw huis of huizen, uw grond(en)
- uw roerend vermogen op bank- en spaarrekeningen, aandelen
- kostbare voorwerpen zoals juwelen, kunstobjecten, meubelen, auto, kostbare apparatuur
- geld dat u bewaart in een bankkluis
- uw levensverzekering(en) en pensioenspaarfonds(en)
- uw schulden

2. Wie wilt u opnemen in uw testament?

Zijn er reservataire erfgenamen? Hoe groot is het beschikbaar deel dat u vrij kunt bestemmen? Aan wie wilt u dat beschikbaar deel nalaten: aan een familielid, aan een vriend, aan een goed doel? Of aan elk een deel?

Om een familielid of een vriend op te nemen in uw testament, heeft u zijn volledige naam, adres, geboortedatum en geboorteplaats nodig.

Neemt u een goed doel op, vermeld dan volgende gegevens:

- de naam
- het adres
- het ondernemingsnummer
- de kwalificatie van het goede doel als rechtspersoon die kan genieten van verlaagde successietarieven, bijvoorbeeld een vzw, private stichting, stichting van openbaar nut
- eventueel een tweede goed doel voor het geval de organisatie van uw keuze op het moment van uw overlijden niet meer zou bestaan

U kunt in uw testament meer dan één goed doel steunen, ook wanneer u gebruikmaakt van het duolegaat. In Vlaanderen is dat niet langer een interessante optie, maar in Brussel en Wallonië is het dat wel nog.

Bij een klassiek duolegaat duidt u de verschillende organisaties als algemeen legataris aan. Elke organisatie krijgt dan eenzelfde breukdeel van de nalatenschap. Bij een omgekeerd duolegaat specificeert u wie wat krijgt. U kunt ze ook samen aanduiden. Dan krijgen ze eenzelfde breukdeel. Hetzelfde geldt bij een monolegaat. Dat is een variant van het duolegaat. In uw testament laat u een enkel legaat na aan een goed doel, dat naast zijn eigen verminderde successierechten de successierechten van de wettelijke erfgenamen moet betalen. Het goede doel ontvangt een geldbedrag, maar

hoeft zich niet bezig te houden met de vereffening en verdeling van de nalatenschap. De wettelijke erfgenamen zijn daarvoor verantwoordelijk, terwijl zij het voordeel van het duolegaat voor de successierechten behouden.

3. Wat wilt u nalaten aan wie?

Zodra u een overzicht heeft van uw bezittingen en van de mensen of organisaties aan wie u iets wilt nalaten, kunt u bepalen wat u aan wie wilt nalaten. Dat lijkt misschien gemakkelijker dan het eigenlijk is. Overleg dus gerust met iemand die u vertrouwt voor u een beslissing neemt: een vriend of een vriendin, de notaris ...

4. Wilt u bepaalde voorwaarden in uw testament opnemen?

Misschien wilt u pas nalaten aan het goede doel als uw echtgenoot overleden is. Of als de organisatie waaraan u schenkt bij testament, investeert in een bepaald project. Omschrijf de voorwaarde(n) die u wilt stellen.

5. Wenst u een testamentuitvoerder aan te duiden?

U kunt een testamentuitvoerder aanwijzen in uw testament als u er bijvoorbeeld aan twijfelt of uw erfgenamen uw testament correct zullen uitvoeren. Dat kan een familielid of een vriend zijn die u vertrouwt, maar ook een notaris of een advocaat. Hij of zij zal ervoor zorgen dat de nalatenschap wordt verdeeld zoals u bepaald heeft in uw testament.

6. Ga naar de notaris

Als u al deze informatie op papier gezet heeft, dan bent u klaar om naar de notaris te stappen. Hij kan u advies geven over een optimale verdeling van uw vermogen en de juridische aspecten van het opstellen van een testament. Samen met hem kunt u bepalen welke vorm van testament in uw situatie de beste oplossing is. Kiest u voor een notarieel testament, dan zal de notaris uw testament altijd registreren in een centrale databank (het Centraal Register van Testamenten). Daarin wordt na uw overlijden gecontroleerd of u een testament had opgesteld en bij welke notaris. Kiest u voor een eigenhandig testament? Dan is het verstandig ook dat op te stellen in samenspraak met de notaris en dat vervolgens ook door hem te laten registreren in de centrale databank.

GETUIGENIS

7. Pas uw testament aan als uw situatie verandert

Verkoopt u een onroerend goed, wordt u zelf erfgenaam van een belangrijke erfenis of verandert uw familiale situatie, dan kan het nodig zijn om uw testament aan te passen. Overleg dan met uw notaris wat u eventueel wilt of moet wijzigen.

Waarom steunt u een goed doel?

“ Voor mij is het een evidentie om een goed doel te steunen. Al sinds ik zes jaar ben, onderneem ik acties voor verschillende goede doelen. Op die leeftijd durfde ik al de microfoon te nemen om mensen toe te spreken, daarna ging ik verder met Amnesty International en bouwde ik scholen in Kameroen. Samen met anderen heb ik altijd het initiatief genomen om te werken aan een betere wereld. Het zou voor mij volkomen abnormaal zijn geweest om te sterven zonder dat mijn gespaarde geld en de inspanningen die ik heb geleverd, naar een zaak gaan waarvoor ik mij al die jaren heb ingezet. Zelfs als klein meisje wist ik diep van binnen al dat dit was wat ik uiteindelijk wilde doen. ”

Virginie Bossu

DEEL 2
**SCHENKEN AAN
EEN GOED DOEL**

GETUIGENIS

Waarom zet u een goed doel in uw testament?

“Iets nalaten aan een goed doel is een zuivere win-win. Iedereen heeft er baat bij. Het thema van de gezondheid ligt me nauw aan het hart, want ik heb al enkele naasten die helaas zijn overleden. Dat kan er hard in hakken, want er zijn ziektes die zeer ingrijpend zijn. Zeer duur ook. Dan heb je geld nodig, want de bijdrage van de overheid volstaat niet. De Belgen moeten daarom solidair zijn. Een bedrag nalaten is trouwens heel makkelijk.”

Brigitte Smal

1 HOEVEEL MAG U SCHENKEN?

Het is heel nobel om al tijdens uw leven een deel van uw vermogen weg te schenken. Toch moet u één gouden regel in het achterhoofd houden: gegeven is gegeven. Het vermogen dat u schenkt, bent u onmiddellijk kwijt en de schenking kunt u later niet ongedaan maken. Daarom mag u alleen maar vermogen wegschenken waarvan u absoluut zeker bent dat u het nooit meer nodig zult hebben.

Onze levensverwachting stijgt en dat betekent ook dat u genoeg financiële middelen achter de hand moet houden om uw oude dag te financieren. Want naarmate u ouder wordt, stijgen vaak ook de medische kosten. En wanneer later een verblijf in een woonzorgcentrum of zorginstelling opportuun is, moeten ook daarvoor financiële middelen beschikbaar zijn. Ter illustratie: een kamer in een Vlaams woonzorgcentrum kostte in 2024 gemiddeld 2.246 euro per maand.

1. Uw hele vermogen wegschenken?

Kunt u uw hele vermogen wegschenken? In principe wel. Toch zal dat meestal niet zo verstandig zijn. Om te beginnen moet u zeker zijn dat u genoeg financiële middelen aan de kant houdt om later zeker geen financiële problemen te krijgen. Bovendien kunnen uw reservataire erfgenamen na uw overlijden nagaan of u niet te vrijgevig bent geweest tijdens uw leven. Want het is niet omdat u alles wegschenkt, dat uw reservataire erfgenamen later niet meer kunnen erven.

Dat heeft alles te maken met de manier waarop de wettelijke reserve wordt bepaald. Na uw overlijden wordt de zogenaamde rekenboedel van uw nalatenschap berekend. Die bestaat uit:

- alle goederen die u bezat op de datum van uw overlijden. Die datum is ook bepalend voor de waardering van de goederen.
- van de totale waarde van alle goederen worden de schulden afgetrokken die u nalaat.
- alle goederen die u tijdens uw leven wegschonk, ongeacht wanneer, worden hieraan fictief toegevoegd (het gaat hier uiteraard niet om de gebruikelijke huwelijkscadeaus en verjaardagsgeschenken). De schenkingen worden gewaardeerd volgens de waarde op de datum van de schenking, geïndexeerd vanaf deze dag tot de dag van het overlijden (tegenover vroeger toen de waardering gebeurde volgens de waarde op de dag van uw overlijden).

Schenkingen tellen dus mee voor de berekening van de wettelijke reserve, waarop we in het vorige hoofdstuk dieper ingingen. En dat kan ingrijpende gevolgen hebben.

Stel: op het moment van zijn overlijden heeft Marc een vermogen van 1 miljoen euro. Hij laat enkel een zoon na, Kobe. Hij heeft een goed doel opgenomen in zijn testament en het is zijn wens om 500.000 euro na te laten aan een goed doel. Daarmee houdt hij zich netjes aan de wettelijke reserve, want Kobe heeft als reservataire erfgenaam recht op de helft van de nalatenschap. Over de andere helft kan Marc in principe vrij beslissen aan wie hij die nalaat.

Maar dan blijkt dat Marc de voorbije jaren ook al eens 250.000 euro schonk aan hetzelfde goed doel. Daarmee bedraagt de rekenboedel van zijn nalatenschap niet 1.000.000 euro, maar wel 1.250.000 euro. En dat heeft gevolgen voor zijn testament. Want het betekent dat Kobe aanspraak kan maken op een minimaal erfdeel van 625.000.

Kobe heeft twee mogelijkheden.

- Optie 1: Kobe gaat akkoord met de bepalingen in het testament van zijn vader en aanvaardt dat zijn voorbehouden deel is aangetast. Zowel Kobe als het goede doel erven 500.000 euro, zoals de wens was van Marc.
- Optie 2: Kobe vraagt de inkorting van de schenking aan het goede doel, zodat hij zijn minimaal erfdeel behoudt. In dat geval zal hij zelf 625.000 euro erven (de helft van de nalatenschap van 1.250.000 euro) en het goede doel zal 375.000 euro erven (en geen 500.000 euro zoals testamentair werd bepaald).

En wat als Marc nog tijdens zijn leven zijn hele vermogen van 1.250.000 euro schonk aan het goede doel? Als Kobe na het openvallen van de nalatenschap vaststelt dat er voor hem niets meer overblijft om te erven, dan kan hij eisen dat de geschonken goederen die zijn reserve aantasten, alsnog naar de nalatenschap terugkeren. Hij kan met andere woorden eisen dat het goede doel hem in dit geval 625.000 euro terugbetaalt.

Afspraken maken in een erfovereenkomst

Het huidige erfrecht creëert een nieuwe mogelijkheid: het stelt een precies kader vast waarbinnen **erfovereenkomsten** opgesteld mogen worden. Zo krijgen families meer mogelijkheden om hun nalatenschap in alle transparantie te regelen. Ze kunnen bijvoorbeeld vooraf een bindende overeenkomst sluiten waarin de kinderen van de erflater verklaren dat giften aan een goed doel niet ingekort zullen worden, ook al tasten ze hun reserve aan.

Reserve in waarde in plaats van in natura

Volgens de oude erfregels hadden de reservataire erfgenamen recht op hun reserve in natura. Als hun reserve werd geschonden, konden ze eisen dat geschonken goederen in natura naar de nalatenschap terugkeerden ('**inkorting in natura**'). Was er bijvoorbeeld een huis geschonken, dan konden ze eisen dat die woning naar de nalatenschap terugkeerde (waardoor die vaak moest worden verkocht). Daardoor waren schenkingen onder de oude regels kwetsbaar.

Intussen is de reserve omgevormd naar een reserve in waarde. De reservataire erfgenamen kunnen enkel de waarde opeisen van de schenkingen die hun reserve aantasten, niet meer de geschonken goederen in natura. Werd er bijvoorbeeld een woning geschonken aan het goede doel, die de reserve van de kinderen aantastte? Dan moet het goede doel de waarde van de schenking vergoeden, bijvoorbeeld via een betaling in geld, maar het mag de woning zelf behouden.

In een beperkt aantal gevallen gebeurt de inkorting wel nog in natura, bijvoorbeeld inkorting om de concrete reserve van de langstlevende echtgenoot te verkrijgen (dan gaat het om de gezinswoning en huisraad) of op vraag van de begiftigde.

Inkorting van legaten gebeurt altijd in natura als de begiftigde legataris geen erfgenaam is, bijvoorbeeld het goede doel, en als die inkorting wordt gevraagd door de kinderen.

2 HOE KUNT U SCHENKEN?

Er zijn verschillende manieren om een schenking te doen. U kunt kiezen voor een schenking via een notariële akte. Onroerende goederen moeten altijd via een notaris worden geschonken.

Wilt u roerende goederen schenken, dan kunt u kiezen voor de handgift, de bankgift of een derdenbeding. Bij deze formules kan een onderhands geschrift bevestigen dat de schenking is gebeurd (of zal gebeuren).

1. De handgift

De handgift is veruit de meest eenvoudige manier om te schenken. In dat geval overhandigt u cash geld of andere roerende goederen (zoals juwelen of kunst) aan de begiftigde van de handgift. De geschonken goederen gaan letterlijk van hand tot hand, wat natuurlijk alleen maar mogelijk is voor zaken die u fysiek kunt overdragen. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om een aandelenportefeuille door te geven via een handgift.

Aan een handgift zijn geen specifieke formaliteiten of vormvereisten verbonden. In principe moet er dus niets op papier worden gezet, al kan het zeker geen kwaad om een geschreven document op te stellen om de schenking later te bewijzen. Het kan nu eenmaal gebeuren dat de begiftigde van een handgift na het overlijden van de schenker ervan wordt beschuldigd goederen te hebben gestolen. Ook vanuit fiscaal oogpunt kan een schriftelijk bewijs van de schenking belangrijk zijn, bijvoorbeeld om te kunnen achterhalen wanneer de schenking precies is gebeurd en er na het overlijden van de schenker al dan niet nog erfbelasting is verschuldigd op de schenking.

Om een bewijs te hebben van de handgift, kunt u met de begiftigde van de schenking een aanvullende overeenkomst afsluiten. In het juridische jargon wordt dat een **pacte adjoint** genoemd. Het is ook mogelijk om aangetekende brieven heen en weer te zenden: een aangetekende brief waarin de schenker aangeeft goederen te hebben overhandigd en vervolgens een aangetekende brief waarin de begiftigde aangeeft de goederen te hebben ontvangen.

Het **pacte adjoint** dient als een bewijs dat de handgift is gebeurd. Op geen enkel moment mag het document de indruk wekken dat het zelf de schenking tot stand brengt. Anders gezegd: eerst moet u de schenking uitvoeren, pas daarna mag een u **pacte adjoint** als bewijs opstellen. Uit het taalgebruik moet ook onmiskenbaar duidelijk zijn dat het gaat om een schenking die in het verleden is gebeurd. Wordt daartegen gezondigd, dan kan de schenking later nietig worden verklaard. Hiervoor kunt u best een advocaat of notaris raadplegen.

Het **pacte adjoint** staat los van de eigenlijke schenking en brengt op zich geen betaling van schenkbelasting of schenkingsrechten met zich mee.

2. De bankgift

De bankgift is een tweede manier waarop u een schenking kunt uitvoeren. Daarbij schrijft u eenvoudigweg geld over van uw eigen bankrekening naar de bankrekening van de begiftigde, of u licht aandelen uit uw effectenrekening. In wezen is de bankgift een bancaire transactie.

Net zoals bij de handgift kunt u na de bankgift een aanvullende overeenkomst of **pacte adjoint** opstellen om te bewijzen dat er een schenking is gebeurd.

3. Het derdenbeding

Een andere optie om te schenken, is via een zogenaamd **derdenbeding**. Dat is een bepaling (of beding) in een overeenkomst, waarop een derde niet-betrokken partij een beroep kan doen. U kunt bijvoorbeeld als schenker een levensverzekering afsluiten op uw hoofd, met het goede doel als begunstigde.

4. De notariële akte

Zowel met de hand- als de bankgift kunt u heel gemakkelijk een deel van uw vermogen schenken. Beide manieren hebben echter hun beperkingen. U kunt er bijvoorbeeld geen vastgoed mee schenken. Dat kan wel via een akte die bij de notaris wordt opgesteld, de notariële akte.

De notariële akte is ook het enige document dat zelf een schenking tot stand mag brengen, in tegenstelling tot het **pacte adjoint** dat enkel het bewijs mag zijn van een eerdere schenking. Een echte schenkingsovereenkomst mag dus enkel via de notariële akte worden gesloten. Een onderhandse schenkingsovereenkomst is een nietige schenking.

Een schenking is slechts definitief als ze door het goede doel wordt aanvaard in de schenkingsakte zelf of in een latere authentieke akte, die dan aan de schenker moet worden betekend. Zolang het goede doel de schenking in zijn voordeel niet aanvaardt, bindt ze de schenker niet. In die periode kunt u dus altijd op de schenking terugkomen.

De wet en de statuten van een goed doel bepalen wie precies een schenking ten voordele van deze organisatie kan aanvaarden. Het goede doel kan u hierover altijd informeren.

Verder zijn enkele vormvereisten vastgelegd. Schenkt u bijvoorbeeld roerende goederen (zoals geld, aandelen, obligaties, juwelen, kunst of meubels) dan moet de notariële schenking gepaard gaan met een staat van schatting. Dat

is een individuele opsomming en schatting van de geschonken goederen, ondertekend door de schenker en het goede doel. De staat van schatting moet aan de originele notariële schenkingsakte worden gehecht. Het is aangewezen de staat ook door de notaris te laten ondertekenen.

Worden deze vormvereisten niet nageleefd, dan kunnen nabestaanden die zich benadeeld voelen voor de rechter de nietigheid vorderen.

3 **WELKE VOORWAARDEN KOPPELEN AAN EEN SCHENKING?**

Een schenking is onherroepelijk en u heeft niets meer te zeggen over het vermogen dat u heeft geschonken of de inkomsten die het oplevert. Maar misschien is dat niet wat u echt wilt. U wilt bijvoorbeeld tijdens uw leven al wel aan een goed doel schenken, maar tegelijkertijd financiële zekerheid voor uw oude dag inbouwen of een zekere controle over uw vermogen behouden.

Maakt u zich geen zorgen. Dat kunt u allemaal regelen. U kunt in de notariële schenkingsakte of in een **pacte adjoint** (bij een hand- of bankgift) allerlei voorwaarden, lasten en modaliteiten laten opnemen. Zo kunt u bepalingen uitstippelen om de inkomsten van het geschonken vermogen te behouden, om de geschonken goederen binnen de eigen familie te houden of om een belastingbesparing voor de familieleden in de tweede graad te bekomen.

We geven alvast een overzicht van enkele vaak voorkomende bepalingen.

1. Voorbehoud van vruchtgebruik

Voorbehoud van vruchtgebruik is een van de meest voorkomende voorwaarden die aan een schenking wordt gekoppeld. U schenkt dan de blote eigendom aan een goed doel, terwijl het vruchtgebruik levenslang bij u blijft.

Wat betekent dat? Het vruchtgebruik is het recht om te genieten van goederen die aan een ander toebehoren. U kunt bij een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik bijvoorbeeld nog blijven wonen in het huis dat u heeft geschonken of u kunt er de huurinkomsten van blijven ontvangen. Op dezelfde manier kunt u een spaarrekening, aandelen of obligaties schenken, maar tegelijkertijd de intresten, dividenden of opbrengsten blijven ontvangen. Het voorbehoud van vruchtgebruik helpt u dus om zelf aan het roer te blijven. Let wel: u mag de geschonken goederen blijven gebruiken, u mag er de inkomsten van ontvangen en u mag ze beheren. Maar u mag ze niet verkopen. Dat is ook logisch, want u bent er niet langer de eigenaar van.

Om de controle over het geschonken vermogen te behouden, kunt u het ook inbrengen in een vennootschap. Dat kan bijvoorbeeld via een zogenaamde maatschap. Dat is een vennootschap zonder rechtspersoonlijkheid, die wel vaker wordt gebruikt in het kader van successieplanning. De delen van die vennootschap kunt u dan schenken aan een goed doel.

Er komt een einde aan het vruchtgebruik bij uw overlijden (of eventueel dat van uw partner als dat zo is vastgelegd). Pas dan wordt het goede doel de volle eigenaar van het vermogen dat u heeft geschonken. Het voorbehoud van vruchtgebruik kan enkel worden opgelegd in een notariële schenkingsakte.

Wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot

De langstlevende echtgenoot kan een zogenaamd wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik verkrijgen als de overleden partner tijdens zijn of haar leven goederen heeft geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik. Dat is mogelijk sinds 1 september 2018. Hetzelfde geldt voor de langstlevende wettelijk samenwonende partner, maar dan enkel voor de gezinswoning die is geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik en de huisraad.

Het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik komt enkel toe aan de langstlevende echtgenoot of wettelijk samenwonende partner als die al gehuwd was of al wettelijk samenwoonde met de schenker op het ogenblik van de schenking én als de schenker vóór zijn overlijden geen afstand van zijn vruchtgebruik heeft gedaan of het niet heeft verkocht of het niet heeft weggeschonken. De schenker kan dit wettelijk voortgezet vruchtgebruik in een testament ook uitsluiten.

En wat met de erfbelasting?

De Vlaamse decreetgever heeft het wettelijk toegekend opvolgend vruchtgebruik uitdrukkelijk belastbaar gemaakt. Op het verkrijgen van dat vruchtgebruik betaalt de langstlevende echtgenoot of wettelijk samenwonende partner in Vlaanderen dus erfbelasting. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest is het voortgezet vruchtgebruik niet belastbaar.

Het beding van terugval

Wilt u zelf bepalen dat het vruchtgebruik van het geschonken vermogen overgaat op uw huwelijkspartner na uw overlijden? Dan kunt u dat ook laten vastleggen in de schenkingsakte. Uw partner krijgt het vruchtgebruik dan via een specifieke clause in de schenkingsakte: het zogenaamde beding van terugval. In dat geval is in Vlaanderen het verkrijgen van het vruchtgebruik niet onderworpen aan de erfbelasting, maar wel aan de schenkbelasting. Aangezien deze schenkbelasting meestal lager ligt dan de erfbelasting, kiest u dus in Vlaanderen doorgaans beter voor de terugval van vruchtgebruik dan voor het wettelijk voortgezet vruchtgebruik. In Brussel en Wallonië daarentegen zijn er op de terugval van vruchtgebruik wel successierechten verschuldigd.

2. Vervreemdingsverbod

Veel mensen koppelen aan hun schenking ook een vervreemdingsverbod. Zonder het akkoord van de schenker mogen de geschonken goederen dan niet worden verkocht of opnieuw weggeschonken. Met een vervreemdingsverbod kunt u bijvoorbeeld vermijden dat het geschonken vermogen direct weer wordt uitgegeven en dat de begiftigde er onbezonnen uitgaven mee doet.

Er zijn wel beperkingen aan het vervreemdingsverbod. Het verbod moet beperkt zijn in de tijd. Doorgaans wordt vastgelegd dat het verbod verloopt wanneer de schenker overlijdt. Omgekeerd mag de schenker niet opleggen dat het vervreemdingsverbod duurt gedurende het hele leven van de begiftigde.

Daarnaast moet het vervreemdingsverbod een 'rechtmatig' belang dienen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik. Gedurende het leven van de vruchtgebruiker kunnen de goederen niet zonder akkoord van de vruchtgebruiker worden verkocht. Zo heeft die de garantie dat er niet plots een andere blote eigenaar zal komen opdraven.

4

HOE WORDT EEN SCHENKING BELAST?

Bij hand- en bankgiften is het niet verplicht om schenkbelasting te betalen. Wel moet op deze schenkingen erfbelasting worden betaald als de schenker overlijdt binnen een bepaalde periode na de schenking. Wanneer de schenker na deze periode overlijdt, wordt het roerend vermogen belastingvrij tijdens het leven overgedragen.

De risicoperiode, waarin erfbelasting verschuldigd is, verschilt per regio. In Wallonië is deze periode sinds 2022 verlengd van drie naar vijf jaar. Ook Vlaanderen heeft sinds 1 januari 2025 de termijn verlengd van drie naar vijf jaar. In Brussel blijft de risicoperiode voorlopig beperkt tot drie jaar.

Dit betekent dat de schenker in Wallonië en Vlaanderen minimaal vijf jaar in leven moet blijven na de gift om erfbelasting te vermijden. Voor Brussel geldt een periode van drie jaar. Erfbelasting kan in alle regio's worden vermeden door vóór het overlijden alsnog schenkbelasting te betalen.

Bij schenkingen die via een notariële akte plaatsvinden, is het verplicht om schenkbelasting te betalen. In dat geval is er geen erfbelasting meer verschuldigd op de geschonken goederen, ongeacht of de schenker overlijdt binnen drie of vijf jaar na de schenking.

1. Schenkingen aan familie of vrienden

Schenkingsrechten zijn een gewestbelasting. Ze verschillen tussen het Vlaamse, het Brusselse Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest. De inning van die gewestbelasting was vroeger voor de drie gewesten een bevoegdheid van de federale overheid.

In Vlaanderen is sinds 2015 de Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) bevoegd voor de inning van de schenkingsrechten (die we nu in Vlaanderen **schenkbelasting** noemen). In het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest blijft deze bevoegdheid voorlopig nog bij de federale overheid.

De fiscale woonplaats van de schenker bepaalt volgens welke gewestelijke tarieven een schenking wordt belast. Bent u bijvoorbeeld gedomicilieerd in Vlaanderen, dan gelden de Vlaamse tarieven. Woonde u de voorbije jaren in verschillende gewesten, dan geeft het gewest waar u de laatste vijf jaar voor de schenking het langst heeft gewoond de doorslag.

De schenking van roerende goederen wordt in de regel belast aan een vlak tarief van 3% of 7% in het Vlaamse Gewest en in Brussel, en aan een vlak tarief van 3,3% of 5,5% in het Waalse Gewest. Het gehanteerde tarief is afhankelijk van de band van verwantschap tussen schenker en begiftigde.

Schenkingen van roerende goederen aan familieleden en vrienden kunnen dus belastingvriendelijk gebeuren.

Voor schenkingen van onroerende goederen zijn er aparte tarieven, die doorgaans zwaarder zijn. Ook hier is het gehanteerde tarief afhankelijk van de band van verwantschap tussen schenker en begiftigde. Hoe verder verwant, hoe hoger het tarief. Daarnaast worden de tarieven procentsgewijs hoger naarmate de waarde van de onroerende goederen (het belastbare bedrag) stijgt.

In Vlaanderen werden de schenkingstarieven in 2015 verlaagd en vereenvoudigd. Sinds 1 juli 2015 bestaan er in Vlaanderen nog slechts twee tariefcategorieën (de begiftigden in rechte lijn en de partner enerzijds, en anderzijds alle 'anderen'), met telkens vier verschillende tarieven. Voor schenkingen in de rechte lijn en tussen partners gaat het om een tarief van 3% tot 27%. Voor schenkingen tussen alle andere personen varieert het tarief van 10% tot 40%.

Het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest heeft (sinds 1 januari 2016) het voorbeeld van Vlaanderen gevolgd, met de invoering van dezelfde twee tariefcategorieën en dezelfde basistarieven (3% tot 27% in rechte lijn en tussen partners en 10% tot 40% tussen alle anderen).

Ook in het Waalse Gewest is men (sinds september 2018) gekomen tot een volledige gelijkschakeling van het schenkingsrecht/de schenkbelasting met Vlaanderen en Brussel.

Sinds september 2018 zijn de basistarieven voor schenkingen van onroerend goed in heel België dus gelijk voor familie en vrienden. Er is wel nog één belangrijk verschil: partners die langer dan een jaar feitelijk samenwonen, worden in Vlaanderen en Brussel gelijkgesteld met wettelijke samenwonenden en gehuwden. In Wallonië is dat niet het geval.

Schenkingen voor een Belgische notaris moeten worden geregistreerd. Als een schenking werd belast in de schenkbelasting/het schenkingsrecht, zal ze in principe niet meer worden belast in de erfbelasting of het successierecht.

Sinds 15 december 2020 is een Belgisch rijksinwoner ook verplicht om schenkingen van roerende goederen voor een buitenlandse notaris in België te laten registreren, waardoor deze schenkingen voortaan aan Belgische schenkbelasting/schenkingsrecht onderworpen zijn.

Vastgoed elke drie jaar schenken?

Voor schenkingen van **onroerende goederen**, stijgen de tarieven van de schenkbelasting samen met de waarde van een schenking. Daarom zou het verleidelijk kunnen zijn om een grote schenking op te splitsen in verschillende kleinere schenkingen. Om dat te vermijden, heeft de fiscus echter het zogenaamde 'progressievoorbehoud' ingevoerd. Dat betekent dat de fiscus bij de berekening van de schenkbelasting niet alleen rekening houdt met de waarde van de huidige schenking, maar ook met alle eerdere schenkingen van de voorbije drie jaar. Dit principe van het progressievoorbehoud betekent niet dat de eerdere schenking opnieuw wordt belast, maar wel dat de waarde van die eerdere schenking wordt toegevoegd aan de waarde van de nieuwe schenking. Daardoor kan de schenking in een hogere schijf van schenkbelasting terechtkomen. Dit is het zogenaamde 'opduweffect'.

Een voorbeeld

Dirk schonk in 2023 aan zijn zoon Dimitri een woning van 150.000 euro. Bij een tweede schenking in 2024 schenkt hij nog een appartement van 125.000 euro.

Op de eerste schenking moet Dimitri 4.500 euro schenkbelasting betalen, want de schenking valt binnen de eerste belastingschijf tot 150.000 euro (waarvoor een tarief geldt van 3%). Dat tarief geldt echter niet meer voor de tweede schenking, die binnen een periode van drie jaar gebeurde. Bij de berekening van de schenkbelasting van de tweede schenking houdt de fiscus rekening met de eerdere schenking.

Concreet: de eerste tariefschaal is nog helemaal gevuld met de eerste schenking. De tweede schenking komt daardoor meteen terecht in de volgende tariefschaal, van 150.000 tot 250.000 euro. Dimitri is op de eerste 100.000 euro van de tweede schenking dus geen 3%, maar 9% schenkbelasting verschuldigd. De overige 25.000 euro komt terecht in de tariefschaal van 18%. Dimitri betaalt op de tweede schenking dus 13.500 euro schenkbelasting.

En wat als de schenker overlijdt binnen drie jaar na een vastgoedschenking?

De regel van het progressievoorbehoud speelt niet alleen bij opeenvolgende schenkingen van onroerende goederen binnen een periode van drie jaar, maar ook wanneer de schenker van vastgoed overlijdt binnen

de drie jaar na de schenking (en wanneer er nog andere vastgoedeigendommen in de nalatenschap zitten). In dat geval zal de fiscus de waarde van de vastgoedschenking (fictief) opnemen in de nalatenschap. Daardoor kan de nalatenschap in een hoger tarief van erfbelasting belanden. De fiscus beschouwt de schenkbelasting dan als voorafbetaalde erfbelasting.

Enkel in Vlaanderen en Wallonië heeft het overlijden van de schenker binnen de drie jaar na een vastgoedschenking een invloed op de berekening van de erfbelasting. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest is dat niet het geval.

2. Schenkingen aan goede doelen: een gunstregime

Schenkingen van roerende goederen aan familieleden en vrienden kunnen dus aan een laag belastingtarief gebeuren. De schenkingen van onroerende goederen worden zwaarder belast, maar de tarieven zijn wel verlaagd en gelijkgeschakeld in alle gewesten.

Voor schenkingen aan goede doelen is er een afzonderlijk vast tarief, zowel voor roerende als onroerende schenkingen. In Vlaanderen is er in de schenkbelasting voor schenkingen aan goede doelen vanaf 1 juli 2021 een belangrijke wijziging doorgevoerd.

Geen schenkbelasting voor goede doelen in Vlaanderen

In het Vlaamse Gewest is sinds 1 juli 2021 het nultarief ingevoerd voor schenkingen aan goede doelen uit de publieke en de private sector. Goede doelen moeten dus niet langer schenkbelasting betalen. Eén uitzondering: schenkingen aan private stichtingen vallen niet onder de nieuwe regeling en blijven onderworpen aan het tarief van 5,5%.

Meer informatie?

Zie de tabellen in bijlage 3 over schenkbelasting/schenkingsrecht

DEEL 3
**UW LEVENSEINDE
REGELEN**

**GEEF JE IDEALEN
VLEUGELS OP
WWW.TESTAMENT.BE**

Waarom wilt u afwijken van de wettelijke regeling?

“ Een goed doel opnemen in het testament heeft altijd al in de gedachten gezeten van mijn echtgenote en mezelf. Dat is nog veel meer naar boven gekomen – en zelfs noodzakelijk geworden – op het moment dat duidelijk werd dat we geen kinderen zouden hebben. We hebben ook niet veel familie die het nodig heeft om testamentair een voordeel te halen uit mijn overlijden. Ook Vadertje Staat heeft voldoende geld, die we daarom met plezier even terzijde schuiven ten voordele van goede doelen. Dat is een poging om de idealen verder te zetten die we tijdens ons leven probeerden na te streven, met name om geluk te brengen aan levende wezens die het minder makkelijk hebben. Dieren hebben voor mij al veel betekend in mijn leven, zowel qua steun als qua plezier. Ik vind het belangrijk dat die betekenis ook na mijn overlijden verder kan leven.

”

Walter Muls

1

DE PRAKTISCHE ZAKEN REGELEN VAN UW NALATENSCHAP

Na een overlijden worden de nabestaanden overspoeld door praktische besommeringen. Dat is niet evident, op een moment dat ook de emoties hoog oplopen. Door zelf al enkele zaken voor te bereiden, kunt u hen ontlasten.

1. Geef praktische info aan uw nabestaanden

Uw nabestaanden hebben een heleboel praktische informatie nodig en moeten tal van instanties verwittigen als u overlijdt. Het is heel waardevol om alle praktische zaken en contactgegevens te bundelen in een map met een handig overzicht.

Zo'n overzicht kan de volgende punten bevatten:

- als u jonge kinderen achterlaat: praktische gegevens over gewoonten, verzorging, opvoeding, medische gegevens en opvang
- voor een hulpbehoevende partner: gegevens van huishoudelijke hulp, een lijst met zorgverleners
- een lijst van testamenten en de plaats waar ze worden bewaard
- uw medische gegevens
- uw bankrekeningen en schulden
- uw medische gegevens
- uw verzekeringen
- uw energieleverancier en telecomprovider
- abonnementen en lidmaatschappen
- uw huurder(s) of verhuurder
- adressen voor het versturen van doodsberichten
- andere belangrijke namen en adressen
- als u een huisdier achterlaat: praktische gegevens (zoals over verzorging)
- bewaarplaats van (reserve)sleutels en belangrijke documenten
- uw digitale nalatenschap

Gratis digitale kluis voor uw vertrouwelijke documenten

Sinds 2020 bieden de Belgische notarissen een gratis persoonlijke, digitale kluis aan, de Izimi-kluis, waarin u uw persoonlijke en vertrouwelijke documenten veilig kunt bewaren. Denk maar aan diploma's, contracten, facturen en waardepapieren. U kunt er uw documenten ordenen volgens een voorgesteld stamien of volgens uw eigen wensen. De kluis is strikt persoonlijk. U kunt enkel bepaalde documenten delen met iemand als u daartoe de uitdrukkelijke toestemming geeft.

U kunt uw notaris de toestemming geven om de inhoud van uw Izimi-kluis na uw overlijden over te maken aan uw erfgenamen.

Meer informatie: www.izimi.be

2. Regel uw digitale nalatenschap

Een groot deel van ons leven is digitaal georganiseerd: we schrijven e-mails, bewaren honderden tot zelfs duizenden foto's en video's, we zijn vaak geabonneerd op verschillende streamingdiensten en we zijn actief op sociale media. Veel van onze digitale gegevens worden opgeslagen in de cloud, bijvoorbeeld via Google Drive of Dropbox.

Het zijn allemaal zaken die onze digitale nalatenschap vormen en vaak hebben die een emotionele waarde, denk maar aan de foto's die we bewaren of de Instagram-posts die we schrijven.

Het is verstandig om goed na te denken wat er met uw digitale nalatenschap moet gebeuren wanneer u er niet meer bent. Wie krijgt toegang tot welke diensten? Wat moet er gebeuren met uw socialmedia-profielen?

Wachtwoorden

Voor al deze diensten hebt u verschillende accounts en die zijn doorgaans goed afgeschermd met wachtwoorden en toegangscode. Zonder de juiste toegangscode staan uw nabestaanden voor een hele lastige klus om uw digitale nalatenschap te beheren. Daarom is het handig om een overzicht te hebben van al uw wachtwoorden, samen met de andere praktische informatie die u nalaat.

U kunt hiervoor een wachtwoordmanager gebruiken. Dat is een app die toegankelijk is met een wachtwoord en waarin u al uw andere digitale diensten en de bijhorende wachtwoorden kunt opslaan. U kunt dan afspreken met uw partner, kinderen of een goede vriend(in) waar zij dat hoofdwachtwoord kunnen vinden.

U kunt uw paswoord, accountgegevens en digitale foto's ook bewaren in een digitale kluis, die wordt aangeboden door sommige verzekeraars en begrafenisondernemers.

Social media

Elk socialmedia-platform heeft eigen regels en mogelijkheden. Voor accounts op **Google**diensten (zoals Gmail, YouTube en Google Photos) kunt u via Inactive Account Manager vooraf instellen wat er moet gebeuren als u ze maandenlang niet meer gebruikt (en misschien bent overleden). Eén optie is dat alle accounts worden gewist zodra u langer dan drie, zes of twaalf maanden niet inlogt. U krijgt dan nog wel een waarschuwing per e-mail of sms. De tweede optie is dat uw accounts dan gewoon op 'inactief' worden ingesteld, of dat een aantal vooraf opgegeven vertrouwenspersonen wordt gecontacteerd.

Aan **Facebook** kunt u vooraf melden wat er na uw overlijden met uw account moet gebeuren. Wordt uw account permanent verwijderd of omgevormd tot een gedenkprofiel met 'herdenkingsstatus'? Als u wilt, kunt u dat gedenkprofiel verder actief laten beheren door een naaste, bijvoorbeeld voor het plaatsen van rouwberichten. U moet zelf in uw Facebookinstellingen een contactpersoon aanduiden voor accounts met een herdenkingsstatus.

Nabestaanden kunnen uw **Instagram**pagina wel een herdenkingsstatus geven (er komt dan 'ter nagedachtenis van' te staan), maar in tegenstelling tot bij Facebook kan niemand die pagina nog actief beheren.

Bij **X (voorheen Twitter)** is het alleen mogelijk om de account van een overledene definitief te laten verwijderen. De nabestaanden moeten dan een formulier invullen om aan te geven dat iemand is overleden.

3. Bereid uw erfenis voor

De afwikkeling van een erfenis kan ruzie en jarenlange conflicten veroorzaken. Daarom is het goed dat u tijdig nadenkt over wat u met uw bezittingen wilt doen.

Neem daar de tijd voor. U kunt als voorbereiding op de erfenis een lijst van al uw bezittingen maken. Denk daarbij niet alleen aan de dingen met een grote financiële waarde, maar ook aan die waarmee u een sterke emotionele band heeft. Wat bezit u allemaal? Welke zaken wilt u een specifieke bestemming geven? Als u dat wenst, kunt u een persoonlijk woordje toevoegen waarom u wat aan wie nalaat.

Uw piano kunt u voorbestemmen voor uw kleinkind dat zo graag naar de muziekschool gaat. De caravan is voor uw zoon die daarmee een ideale vakantie beleeft. En uw collectie cd's gaat naar uw vriendin met wie u zo veel in uw leven heeft mogen delen. Wellicht stuit u bij het maken van uw overzicht ook op iets dat u kunt geven aan die goeie mantelzorger die u zoveel jaren

heeft bijgestaan. En misschien wilt u een kunstwerk of uw kunstcollectie wegschenken aan een museum of aan een sociaal goed doel?

Een overzicht helpt om die beslissingen te nemen. Maak een erfenisdossier door te noteren wat u allemaal bezit en welke zaken u een specifieke bestemming wilt geven.

- vastgoed: woning(en), vakantiehuis, garagebox, grond, ...
- bankzaken: bankrekening, spaarboekjes, aandelen, ...
- inboedel: servies, tapijten, tv, koelkast, meubelen
- kledij
- juwelen
- kunst en antiek
- muziekinstrumenten en muziekboeken
- medailles
- boeken, cd's, ...
- foto- en dagboeken, brieven, dia's, ...
- documenten, trouwboekje, diploma's, eigendomsakte van de woning(en)
- auto('s)
- hobbymateriaal: schildermateriaal, sportmateriaal, fotoapparatuur, fiets, gezelschapsspellen, ...
- verzamelingen: postzegels, oude munten, ...
- tuinartikelen: tuinmeubelen, barbecue, tuingerief, ...
- huisdieren
- verzekeringen, groepsverzekering, levensverzekering, ...
- ...

Tips om uw erfenis voor te bereiden

- Vertel aan uw erfgenamen dat u een dossier voor de erfenis heeft gemaakt of bezorg hen een kopie daarvan. Dit kan een mooie aanleiding zijn om over uw erfenis te spreken.
- Stel een vertrouwenspersoon aan die ervoor zorgt dat de erfenis wordt afgehandeld zoals u het wilt. Het moet iemand zijn die onpartijdig is en zelf geen erfgenaam is. Het kan een notaris zijn, maar dat hoeft niet. U kunt deze persoon betrekken bij het opstellen of afronden van uw erfenisdossier. Zo weet hij heel zeker wat u bedoelt en kan hij straks de erfenis regelen zoals u dat wilt. Hij kan eventueel ook het nodige doen voor uw digitale nalatenschap.
- Verzamel al uw belangrijke documenten in een omslag of een map, samen met het overzicht van praktische zaken. Meld aan uw vertrouwenspersoon en eventueel aan uw notaris waar u die documenten bewaart.
- Houd uw dossier actueel. Kijk het minstens een keer per jaar na en pas het aan waar nodig.

4. Plan uw nalatenschap

Als u geen testament heeft opgemaakt, bepaalt de wet wie een deel van uw erfenis krijgt. Bent u het eens met deze wettelijke regeling en heeft u verder geen bijzondere wensen? Dan wordt uw nalatenschap onder uw reservataire erfgenamen verdeeld en is een testament niet nodig. Maar wilt u bijvoorbeeld aan een deel van uw erfenis wel een specifieke bestemming geven, bijvoorbeeld iets nalaten aan een goed doel? Dan moet u altijd een testament opstellen.

Of misschien wilt u sommige zaken al wegschenken terwijl u nog leeft, bijvoorbeeld aan een goed doel. Ook dat is mogelijk. Alles over testamenten en schenkingen vindt u in de eerste twee delen van deze gids.

Door uw nalatenschap te plannen, blijft u helemaal zelf aan het stuur zitten van uw vermogen. U bepaalt zelf wat er gebeurt met uw vermogen en wanneer, binnen het wettelijk kader uiteraard. Hierover kunt u best het advies inwinnen van een notaris.

Wat te doen bij een overlijden? Stappenplan voor erfgenamen

1. Overlijden laten vaststellen

De eerste stap is het laten vaststellen van het overlijden door een arts. De arts stelt een medisch attest op met daarin de datum, het tijdstip en de doodsoorzaak. Dit document is nodig voor verdere administratie.

2. Informeren van instanties

U moet verschillende instanties op de hoogte brengen. De burgerlijke stand van de gemeente stelt een overlijdensakte op. Vaak neemt de begrafenisondernemer dit voor zijn rekening. Breng ook de werkgever van de overledene op de hoogte. Informeer het ziekenfonds over het overlijden. Meld het overlijden aan de Directie Inschrijvingen Voertuigen (DIV) als de overledene een voertuig had. Informeer daarnaast de verzekeringsmaatschappijen.

3. Bankrekeningen blokkeren

Neem contact op met de bank van de overledene. Deze blokkeert in principe alle zicht- en spaarrekeningen totdat duidelijk is wie de wettelijke erfgenamen zijn. Dit kan enkele weken duren en vereist een attest van erfopvolging.

Ondertussen kunt u wel facturen die verband houden met het overlijden, zoals begrafenis kosten en de laatste ziekenhuisfacturen, laten betalen via de geblokkeerde rekeningen. De huwelijkspartner of wettelijk samenwonende partner kan een voorschot voor onderhoudskosten aanvragen bij één bank, tot maximaal 5.000 euro of de helft van het saldo op de rekeningen. Dit betekent dat de partner de erfenis zuiver aanvaardt en daardoor met het eigen vermogen zal moeten instaan voor eventuele schulden van de overledene.

4. Aangifte van nalatenschap

Binnen vier maanden na het overlijden moet een aangifte van nalatenschap worden ingediend bij het bevoegde gewest (Vlaams, Brussels of Waals, afhankelijk van de fiscale woonplaats). Deze aangifte kan door alle erfgenamen samen of individueel worden gedaan. Als u te laat bent met de aangifte, betaalt u een belastingverhoging. Die is afhankelijk van de duur van de vertraging.

De belastingdienst begint met de verwerking van de aangifte na vier maanden. Het aanslagbiljet volgt doorgaans binnen vijf maanden na het overlijden.

5. Een nalatenschap weigeren

U bent niet verplicht een erfenis te aanvaarden. Als u twijfelt over mogelijke schulden, kunt u de erfenis aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving. Dit beschermt u tegen aansprakelijkheid voor schulden die hoger zijn dan de waarde van de nalatenschap.

6. Erfbelasting betalen

De uiterste betaaldatum is in principe twee maanden na de ontvangst van het aanslagbiljet. Als u denkt dat u onterecht een aanslagbiljet hebt gekregen, dat de erfbelasting verkeerd werd berekend of dat u in aanmerking komt voor een vermindering die u niet hebt gekregen, kunt u een bezwaar indienen. Als u een bezwaarschrift wil indienen, moet u dat doen binnen de drie maanden na de ontvangst van het aanslagbiljet.

2

DE ZORG REGELEN VOOR UW LEVENSEINDE

Uiteraard is het belangrijk om goed na te denken over wat er met uw vermogen moet gebeuren wanneer u er niet meer bent, maar het is minstens zo cruciaal om stil te staan bij uw laatste levensfase en welke invulling u daaraan wilt geven. Daarover gaat dit deel.

De laatste levensfase is een uiterst individuele kwestie, afhankelijk van uw eigen overtuigingen en de specifieke situatie waarin u terechtkomt. Maar ieder van ons heeft wel de luxe dat er in ons land een grote keuzevrijheid is om die laatste fase zelf in te vullen. Al in 2002 wierp ons land zich op dat vlak op als een wereldwijde pionier. Toen kwam er een hele ruime wetgeving omtrent patiëntenrechten, palliatieve zorg en euthanasie.

Er is veel om bij stil te staan. Wilt u vooral zo lang mogelijk blijven leven? Of wilt u vooral niet langer pijn lijden? Of wilt u helemaal zelf beslissen wanneer het genoeg is geweest? En denk niet alleen aan het einde. De laatste levensfase gaat ook over de zorg die u nog verlangt en de zaken die u daarvoor moet regelen. Het gaat over de medische behandelingen die u nog wenst of niet. Het gaat over de keuze voor palliatieve zorg. En hoe staat u tegenover euthanasie? En wat als u er niet meer bent? Wilt u donor zijn van organen of uw lichaam schenken aan de wetenschap? Hoe ziet u uw uitvaart en alles wat daarmee te maken heeft?

Al deze keuzes en overwegingen kunt u bespreken met familie en vrienden, met zorgverleners, de huisarts, de specialist of met het woonzorgcentrum. En minstens zo belangrijk om over al deze zaken goed na te denken en erover te spreken, is om dat schriftelijk vast te leggen in een wilsverklaring. En bedenk dat er een moment kan komen waarop u geen belangrijke beslissingen meer kunt nemen over het beheer van uw vermogen. Via een zorgvolmacht kunt u een of meerdere personen aanstellen die dat in uw plaats kunnen doen. Zo beschermt u uw naasten, want met een zorgvolmacht kunt u vermijden dat de gezinsfinanciën helemaal geblokkeerd geraken omdat u zelf geen beslissingen meer kunt nemen.

Om uw wensen voor het levenseinde vast te leggen, moet u niet wachten tot u heel oud of terminaal ziek bent, want iedereen kan op elk moment in een levensbedreigende situatie terechtkomen. Als u dan niet afhankelijk wilt zijn van de beslissingen van uw naasten en uw zorgverleners, is het goed om zelf een voorafgaande zorgplanning uit te werken.

1. Kom op voor uw rechten als patiënt

Sinds 2002 bestaat er in België een belangrijke wet over de rechten van de patiënt. Deze wet omvat alle rechten die u heeft als patiënt tegenover een zorgverlener, zoals een huisarts, specialist, apotheker of tandarts.

Wet patiëntenrechten: wat is nieuw?

In 2024 werd de wet op de patiëntenrechten aangepast en werden enkele zaken verduidelijkt. Een overzicht van enkele wijzigingen:

Vrije keuze van zorgverlener

U hebt meer recht op informatie over de bekwaamheid en ervaring van uw zorgverlener. Daarnaast moet de zorgverlener u informeren als hij niet aan de voorwaarden voldoet om het beroep uit te oefenen, bijvoorbeeld bij een schorsing.

Duidelijkere informatie

Zorgverleners moeten u extra schriftelijke uitleg geven als dat nodig is, bijvoorbeeld bij complexe informatie. U kunt hier ook zelf om vragen. Zorgverleners mogen informatie ook in verschillende stappen geven, om zo verwerking ervan te vergemakkelijken. Maar uiteindelijk moet u wel volledig geïnformeerd worden. Informatie achterhouden mag alleen in uitzonderlijke gevallen (bijvoorbeeld als dat in uw nadeel zou zijn).

Meerdere vertrouwenspersonen

U kunt meerdere vertrouwenspersonen aanduiden, elk met een specifieke rol. Uw vertrouwenspersoon mag u bijstaan bij onderzoeken en gesprekken, tenzij u anders beslist.

Inzage in patiëntendossiers van overledenen

(Pleeg)ouders van een overleden minderjarig kind behouden rechtstreeks toegang tot het patiëntendossier. Ze moeten na het overlijden geen papiermolen doorlopen om opnieuw toegang te krijgen tot het dossier. Bij overleden meerderjarige patiënten is toegang beperkt tot familieleden tot de tweede graad en alleen met een goed gemotiveerde reden.

Klachtenrecht voor nabestaanden

Familieleden van een overleden patiënt kunnen voortaan klacht indienen bij de ombudsdienst.

Meer informatie over patiëntenrechten:

Vlaams Patiëntenplatform
www.vlaamspatiëntenplatform.be
info@vlaamspatiëntenplatform.be
 016 23 05 26

Voorafgaande zorgplanning

Voorafgaande zorgplanning betekent dat u nadenkt en beslissingen neemt over uw huidige en toekomstige zorg en behandeling. Door hierbij stil te staan, vermijdt u misverstanden en zorgt u voor meer kwaliteit van de zorg in uw laatste levensfase.

Aan welk soort zorg geeft u de voorkeur? Waar hoopt u te blijven wonen? Onder welke omstandigheden zou u willen sterven? Als u uw wensen hierover duidelijk formuleert, kunnen uw voorkeuren worden gerespecteerd door uw naasten en uw zorgverleners, ook als ze ooit in uw plaats een beslissing moeten nemen.

De federale overheid lanceerde een campagne om mensen te stimuleren goed na te denken over hun laatste levensfase. Op de website www.mijnoudedag.be vindt u uiteenlopende informatie over voorafgaande zorgplanning. De website bevat ook een 'wensformulier' dat u kan helpen om uw wensen rond al deze punten te overdenken, te bespreken en neer te schrijven.

U mag altijd van arts veranderen

Die keuzevrijheid is een groot voordeel, want er kunnen tal van redenen zijn om van arts te veranderen. Misschien bent u niet langer tevreden over de behandeling die u krijgt, hebt u geen vertrouwen in de diagnoses, is de arts altijd onbereikbaar op momenten dat u een afspraak nodig heeft of is er nooit tijd om te luisteren naar uw behoeften of om uw mentaal welzijn te bespreken. Het kunnen allemaal gegronde redenen zijn om van arts te veranderen.

Ook voor patiënten met een euthanasiewens is die keuzevrijheid relevant: als een huisarts niet bereid is om in te gaan op een euthanasievraag is het perfect mogelijk om daarvoor bij een andere arts aan te kloppen.

Veranderen van (huis)arts is niet altijd evident, zeker niet als de band met de arts al ver teruggaat in de tijd. Zo gebeurt het regelmatig dat vooral kinderen er bij hun ouders op aandringen om eens van huisarts te veranderen, wanneer ze vrezen dat de huisarts niet langer de beste zorg biedt. Omwille van de lange vertrouwensrelatie is er bij de ouders dan vaak een grote weerstand tegen de stap naar een nieuwe arts, ook al zou dat in hun eigen belang zijn. Om die drempel te verlagen, wordt in de praktijk weleens aangeraden om te beginnen met een bijkomend advies van een tweede arts. Als die ervaring positief is, kan dat een goede aanleiding zijn om een nieuw gesprek te hebben over de huisartsenkeuze.

U mag alles weten, maar dat moet niet

Iedereen heeft recht op heldere informatie over zijn of haar eigen gezondheidstoestand. Dat lijkt een evidentie, maar tot ruim twintig jaar geleden gebeurde het regelmatig dat patiënten in het ongewisse werden gelaten over hun aandoening, de vooruitzichten en het verdere verloop van een behandeling. De wet van de patiëntenrechten van 2002 heeft daar komaf mee gemaakt. Elke patiënt heeft recht op heldere informatie over zijn gezondheidstoestand, de vermoedelijke evolutie en de voorgestelde behandeling. Ook over het doel van de behandeling, de aard, de urgentiegraad, mogelijke nevenwerkingen, de risico's, alternatieve behandelingen, de nazorg en de financiële gevolgen moeten artsen openlijk en transparant communiceren.

Soms zal het voor de arts niet mogelijk zijn om al die informatie te verstrekken, bijvoorbeeld wanneer u bewusteloos op de spoeddienst terechtkomt. In dat geval zal de arts dat zo ook vermelden in uw patiëntendossier.

Tegelijkertijd hebt u het recht om dat allemaal niet te willen weten. Ook dat moet een arts respecteren en die zal die wens ook opnemen in het patiëntendossier. De enige voorwaarde is wel dat de keuze om iets niet te weten uzelf of uw omgeving niet in gevaar zou brengen (bijvoorbeeld in het geval van een besmettelijke ziekte).

Een doktersgesprek in mensentaal

Elke arts moet proberen om alles zo verstaanbaar mogelijk uit te leggen. In de praktijk loopt het daar soms fout en gebruiken artsen – vaak onbewust – jargon. 'De CT-scan is negatief', is een uitspraak die sommige patiënten al verkeerd interpreteren. De arts bedoelt dat er niets te zien is op de scan, terwijl sommige patiënten bij het woord 'negatief' meteen denken dat er iets slechts is gevonden.

Zeker voor wie het niet zo evident is om medische informatie goed te begrijpen en te verwerken, is het aan te raden om een vertrouwenspersoon mee te nemen naar de arts. Dat kan eender wie zijn: de partner, een kind, een goede vriend,... Dat is best iemand die zelf goed begrijpt wat er wordt gezegd, dat in mensentaal opnieuw kan uitleggen én voldoende assertief is om bijkomende vragen te stellen en te informeren naar andere behandelingen dan diegene die de arts zelf voorstelt.

De vertrouwenspersoon heeft een hele grote meerwaarde, zeker in moeilijke en belangrijke gesprekken met de arts. Patiënten die een slechte diagnose krijgen, klappen daarna vaak helemaal dicht. Wat de arts allemaal vertelt, dringt vaak nog amper door. Dan is het goed om een vertrouwenspersoon aan de zijde te hebben die nog goed begrijpt wat de dokter zegt.

Als u wilt dat iemand u bijstaat in al uw contacten met de arts, dan kunt u zowel mondeling als schriftelijk een vertrouwenspersoon aanduiden.

Een behandeling mag u weigeren

U moet instemmen met elk onderzoek of iedere behandeling waaraan een arts u wilt onderwerpen. Daarbij kunt u zowel expliciet uw goedkeuring geven (bijvoorbeeld door mondeling toe te stemmen) als impliciet (bijvoorbeeld door uw arm uit te steken voor een injectie).

Dat u moet instemmen, impliceert ook dat u het recht heeft om een onderzoek of een behandeling te weigeren, iets wat veel mensen niet altijd helemaal beseffen of niet hard durven maken uit angst voor de reactie van de dokter of hun onmiddellijke omgeving. Dokters zien bijvoorbeeld soms hoe vooral de kinderen aansturen op nog een behandeling, terwijl hun ouder dat niet meer wil en alsnog instemt met een behandeling om vooral de kinderen te plezieren.

Redenen om een behandeling te weigeren zijn uiteenlopend en heel individueel. Misschien kan de arts een goede afloop onvoldoende garanderen of kan de patiënt niet leven met potentiële nevenwerkingen. Of wil een patiënt eerder inzetten op een goede levenskwaliteit en niet op een verlenging van het leven. Of geeft de patiënt de voorkeur aan een alternatieve behandeling. Of misschien spelen financiële overwegingen een rol.

Het maakt niet uit welke de drijfveren zijn: een arts moet er zich naar schikken wanneer een patiënt aangeeft een behandeling niet te willen, zelfs wanneer die beslissing onvermijdelijk een dodelijke afloop inhoudt. Het is wel de verantwoordelijkheid van de arts om de patiënt goed te informeren en de implicaties duidelijk te maken, zodat de patiënt tenminste een goed geïnformeerde beslissing kan nemen.

Uw patiëntendossier mag u inkijken

Artsen houden zorgvuldig van elke patiënt een patiëntendossier bij. Dat bevat onder meer al uw medische gegevens, informatie over uw gezondheid, eventuele aandoeningen, onderzoeksresultaten en een overzicht van alle zorg en behandelingen die u onderging. Gaat u bijvoorbeeld naar uw huisarts, dan vult die uw dossier aan. Dat doet ook de tandarts, de specialist, de kinesitherapeut of de verpleegkundige. Ze houden elk apart een dossier bij.

Vroeger bestond zo'n dossier enkel op papier, maar intussen houden zorgverleners die informatie digitaal bij. We spreken dan van een elektronisch patiëntendossier.

U mag uw eigen dossier altijd inkijken en u kunt er een afschrift van krijgen. Een arts mag dat niet weigeren, tenzij hij merkt dat u onder druk wordt gezet om bepaalde elementen uit het dossier mee te delen (bijvoorbeeld door een werkgever of een verzekeringsmaatschappij). Als u van huisarts, tandarts of specialist verandert, dan kunt u vragen om uw patiëntendossier over te maken naar de nieuwe arts.

Al die verschillende patiëntendossiers bij uiteenlopende zorgverleners kunt u bundelen in een zogenaamd globaal medisch dossier. U moet dat aanvragen bij uw huisarts. Hij zal het globaal medisch dossier beheren en zo een globaal overzicht houden van uw gezondheid.

Het globaal medisch dossier is geen verplichting. Het maakt het voor de huisarts wel makkelijker om onderzoeksresultaten en verslagen van andere zorgverleners te bekijken, wat waardevol kan zijn als u een chronische ziekte hebt die goed moet worden opgevolgd door de huisarts.

Een globaal medisch dossier geeft u recht op een vermindering van 30 procent toegestaan door uw ziekenfonds op het gedeelte dat u zelf moet betalen (voor raadplegingen en huisbezoeken). Bovendien betaalt uw ziekenfonds de kosten voor het openen en beheren van een globaal medisch dossier volledig terug.

Privacy is verzekerd

Een zorgverlener mag de informatie over de gezondheid van een patiënt niet delen met derden, behalve in enkele gevallen die wettelijk omschreven zijn (bijvoorbeeld wanneer dat nodig is om anderen te beschermen bij besmettingsrisico).

Een digitaal platform voor al uw gezondheidsgegevens

Via het online gezondheidsportaal Mijngezondheid.be (ook wel My Health Viewer genoemd) kunt u elektronisch inzage krijgen in uw persoonlijke gezondheidsgegevens.

U kunt er uw vaccinatiegegevens raadplegen, resultaten van bloedonderzoeken terugvinden, röntgenfoto's bekijken, uw medicatieschema opvolgen, een samenvatting raadplegen van uw medisch dossier en toestemming geven (of intrekken) om uw gezondheidsgegevens te delen. U kunt er ook zien welke zorgverleners uw gegevens kunnen raadplegen en dat eventueel wijzigen.

Om al die gegevens elektronisch te delen op het platform, moet u daar eerst wel de toestemming voor geven (dat is de zogenaamde 'geïnformeerde toestemming'). Dat kan op verschillende manieren: via www.mijngezondheid.belgie.be, My Health Viewer of via uw arts, zorgverlener, ziekenfonds, apotheek of opnamedienst van het ziekenhuis.

En belangrijk om te weten: u kunt altijd uw toestemming om gegevens te delen weer intrekken. U kunt bepaalde zorgverleners uitsluiten van de toegang tot gegevens en u kunt aan een zorgverlener vragen om bepaalde informatie niet te delen.

Meer informatie

www.mijngezondheid.belgie.be of bij uw ziekenfonds

Een klacht over uw rechten als patiënt?

Als u vindt dat een van uw patiëntenrechten niet gerespecteerd is, dan kunt u een klacht indienen bij de bevoegde ombudsdienst. Klachten kunnen gaan over een gebrek aan informatie over uw gezondheidstoestand, moeilijke toegang tot het patiëntendossier of ontoereikende kwaliteit van de zorg.

Welke ombudsdienst u daarvoor moet contacteren, hangt af van het type zorgverlener waarover u een klacht hebt.

- Een klacht over zorgverleners in een ziekenhuis: de ombudsdienst van het ziekenhuis.
- Een klacht over een zorgverlener die niet verbonden is aan het ziekenhuis (bijvoorbeeld een huisarts, tandarts of kinesitherapeut): de federale ombudsdienst 'Rechten van de Patiënt'.

Federale ombudsdienst Rechten van de patiënt

05 524 85 20

bemiddeling-patientenrechten@health.fgov.be

2. Help, ik kan mijn patiëntenrechten niet zelf uitoefenen!

Zolang u wilsbekwaam bent, oefent u zelf uw rechten als patiënt uit. Het is mogelijk dat u zich laat bijstaan door een vertrouwenspersoon, die u ondersteunt tijdens gesprekken met de arts of het medisch team. De vertrouwenspersoon biedt steun, maar neemt geen beslissingen. Dat doet u nog altijd zelf.

Er kan echter een dag komen dat u uw rechten niet (meer) kunt uitoefenen en niet langer zelf in staat bent om beslissingen te nemen, bijvoorbeeld omdat u in een coma bent beland of dementie heeft. Om dan nog uw stem te laten horen, kunt u nu, terwijl het nog goed gaat, een vertegenwoordiger aanstellen.

Duid zelf een vertegenwoordiger aan

In tegenstelling tot een vertrouwenspersoon kan een **vertegenwoordiger** of **gemachtigde** wel in uw naam spreken wanneer u dat zelf niet meer kunt. De vertegenwoordiger heeft daarmee een veel ruimere verantwoordelijkheid.

Niet iedereen kan die taak aan. Het is belangrijk dat een vertegenwoordiger voldoende assertief en daadkrachtig is om zich uit te spreken tegenover de arts en het behandelende team. Dat is geen gemakkelijke opgave. Beslissen in plaats van iemand anders kan emotioneel heel zwaar zijn. Denk dus goed na wie u kiest.

Dat kan eender wie zijn: een familielid, een goede vriend(in), een hulpverlener,... Het belangrijkste is dat u erop kunt vertrouwen dat de vertegenwoordiger uw rechten zal beschermen zoals u dat zelf zou doen. Praat dat vooraf samen helemaal door. Alleen zo kan de vertegenwoordiger ervoor zorgen dat u later de zorg krijgt die u zelf nog zou willen.

Artsen moeten rekening houden met wat die persoon hen zegt. Uitzonderlijk kan de arts van de beslissing van de vertegenwoordiger afwijken in het belang van de patiënt, bijvoorbeeld als er andere belangen meespelen in het kader van een erfenis. De arts moet deze beslissing motiveren in het patiëntendossier.

U duidt uw vertegenwoordiger aan door een formulier in te vullen dat u en de vertegenwoordiger ondertekenen. U geeft de verklaring aan uw arts, die ze in uw patiëntendossier zal opnemen. U kunt deze verklaring altijd herroepen, opnieuw met een gedateerde en ondertekende schriftelijke verklaring.

Er zijn nog andere manieren om een vertegenwoordiger aan te duiden. De keuze voor een vertegenwoordiger kunt u ook aangeven in een zorgvolmacht (zie pagina 108) of in een negatieve wilsverklaring (zie pagina 98) mocht u daarvoor kiezen.

Wat als u geen vertegenwoordiger kiest?

Zolang u wilsbekwaam bent, neemt u zelf de beslissingen over uw behandeling. Bent u niet langer wilsbekwaam, dan gaat die verantwoordelijkheid naar de vertegenwoordiger die u vooraf hebt aangeduid.

Als u geen vertegenwoordiger hebt aangeduid, dan bepaalt de wet dat in eerste instantie uw **familieleden** voor u mogen handelen. In de eerste plaats gaat het om uw partner. Heeft u geen partner, dan zijn uw kinderen vertegenwoordiger. Zijn die er niet, dan bespreken de artsen uw situatie met een ouder, broer of zus. De arts geeft hen de nodige informatie en vraagt of ze instemmen met de voorgestelde behandeling.

Als er geen vertegenwoordiger is aangeduid en er ook geen familie is, dan zal de betrokken **zorgverlener** in multidisciplinair overleg de belangen van de patiënt behartigen. Dat zal ook gebeuren als verschillende vertegenwoordigers (bijvoorbeeld de kinderen) het niet eens zijn over de voorgestelde behandeling.

Een andere mogelijkheid is dat een vrederechter een **bewindvoerder** aanduidt. Elke belanghebbende – bijvoorbeeld een familielid of een vriend – kan naar de vrederechter stappen met de vraag om de wilsbekwame persoon onder bewindvoering te plaatsen. De vrederechter kan een bewindvoerder aanduiden voor het beheer van de goederen en ook een bewindvoerder voor de uitoefening van de patiëntenrechten. Dat kan een persoon zijn, maar dat kunnen twee verschillende personen zijn als dat in het belang is van de wilsbekwame patiënt.

Zeker als de bewindvoerder geen goede relatie heeft met de patiënt of de andere familieleden, kan dat voor veel wrevel en conflict zorgen. Wilt u dat vermijden, dan moet u tijdig een vertegenwoordiger aanduiden. Die komt altijd boven de bewindvoerder te staan.

De positieve en negatieve wilsverklaring

Er kan een moment komen dat u niet meer in staat bent om uw wil te uiten, bijvoorbeeld omdat u in een coma belandt, aan dementie lijdt of een hersentumor heeft. Op dat moment is het goed dat u een vertegenwoordiger hebt die in uw plaats belangrijke beslissingen kan nemen. Maar minstens zo belangrijk is het om een document te hebben waarin u zelf nog hebt aangegeven welke zorgen u voor ogen hebt of welke behandelingen u wel of niet wilt ondergaan. Dat is een zogenaamde wilsverklaring. Daarmee bent u helemaal zeker dat uw wensen duidelijk zijn wanneer u die zelf niet meer kunt uiten. Ook voor uw eventuele vertegenwoordiger is dat een cruciale leidraad.

Om te beginnen kunt u een **negatieve wilsverklaring** opstellen. Daarmee legt u vast welke onderzoeken of behandelingen u niet meer wilt ondergaan op het moment dat u daarover niet langer zelf kunt beslissen door wilsonbekwaamheid. U kunt bijvoorbeeld weigeren om kunstmatige voeding en vocht toegediend te krijgen, u kunt aangeven dat u niet gereanimeerd wilt worden, geen kunstmatige beademing wilt of dat u afziet van bepaalde onderzoeken.

Deze negatieve wilsverklaring is bindend. Artsen zijn wettelijk verplicht hiermee rekening te houden.

Naast de negatieve wilsverklaring bestaat er ook een **positieve wilsverklaring**, waarin u aangeeft welke behandelingen u wel nog acceptabel vindt. Denk maar aan bepaalde operaties, ingrijpende onderzoeken of een goede pijnstilling. In tegenstelling tot bij de negatieve wilsverklaring is een positieve wilsverklaring niet bindend, maar louter richtinggevend voor de behandelende arts.

Dat is logisch: u kunt in een positieve wilsverklaring aangeven dat u morfine toegediend wilt krijgen, maar de arts zal dat niet doen wanneer dat medisch niet noodzakelijk is en een veel lichtere pijnstiller volstaat.

In deze wilsverklaringen kunt u ook vermelden of u een vertrouwenspersoon of een officiële vertegenwoordiger heeft aangesteld. De vertegenwoordiger kan nooit ingaan tegen uw wilsverklaring. Mocht de wilsverklaring niet helemaal duidelijk zijn over wat u in een bepaalde situatie wel of niet wilt, dan zal de arts zo goed mogelijk handelen in het belang van de gezondheid van de patiënt.

Hoe onherroepelijk is een wilsverklaring?

De negatieve wilsverklaring stelt u op als u nog wilsbekwaam bent. U kunt dat het best doen in aanwezigheid van uw eventuele vertegenwoordiger en uw arts, zodat alles klaar en duidelijk is. U bewaart de negatieve wilsverklaring zelf en geeft een exemplaar aan uw arts voor het patiëntendossier en een exemplaar aan uw vertrouwenspersoon.

De bepalingen in uw wilsverklaringen zijn niet onherroepelijk. Zolang u helder kunt denken en beslissen, kunt u zeggen of u een voorgestelde behandeling aanvaardt of niet. Misschien heeft u altijd gedacht dat u zo lang mogelijk wilt leven, ook al wordt u erg ziek. Maar als u op een bepaald moment moegestreden bent, blijft het uw volste recht om een voorgestelde behandeling te weigeren, ook al had u vroeger iets anders geschreven in een wilsverklaring. En omgekeerd.

Wanneer u voor uzelf heeft uitgemaakt hoe u de zorg rond uw levenseinde ziet, is het goed om daarover te spreken. Voor uw familie en uw omgeving geeft het tijd om te begrijpen en te aanvaarden wat u heeft beslist. Waarom geen behandelingen meer? En waarom heeft u als vertegenwoordiger gekozen voor die ene vriendin en niet voor uw dochter? Door daarover openlijk te communiceren en uw beslissingen en wensen goed te duiden, wordt het voor uw omgeving makkelijker om uw wensen te begrijpen.

3. Palliatieve zorg voor een betere levenskwaliteit

Wie ongeneeslijk ziek is of pijnlijke behandelingen moet ondergaan, kan een beroep doen op palliatieve zorg. Het is in ons land zelfs wettelijk vastgelegd dat iedereen er recht op heeft bij de begeleiding van het levenseinde.

Palliatief, maar niet terminaal

Palliatieve zorg omvat alle zorg die u nog kunt krijgen wanneer er geen genezing meer mogelijk is. Palliatieve zorgverleners doen er alles aan om de klachten en problemen door een ongeneeslijke aandoening zo goed mogelijk te bestrijden. Door pijn en ongemakken te reduceren, wordt het voor een palliatieve patiënt toch mogelijk om nog van mooie momenten te genieten.

Veel mensen associëren palliatief met terminaal en willen daardoor geen palliatieve zorg of stellen dat zo lang mogelijk uit. Het is nochtans een grote misvatting dat palliatief en terminaal inwisselbare begrippen zijn. Een diabetespatiënt krijgt in zeker zin ook palliatieve zorg: zijn aandoening is ongeneeslijk, maar met de nodige behandelingen en insulinespuiten kan hij toch een lang en comfortabel leven leiden. Idem voor wie vergevorderde artrose heeft: ook dat is een ongeneeslijke maar geen terminale aandoening.

De misvatting omtrent palliatief houdt jammer genoeg nog te veel mensen weg van palliatieve zorg, ook al behoort de kwaliteit van de palliatieve zorg in ons land tot de absolute wereldtop. Terminale zorg is zeker ook een aspect van palliatieve zorg, maar pas helemaal in de eindfase.

Palliatieve zorg kan al heel vroeg in het ziekteproces meerwaarde hebben, zelfs in combinatie met andere behandelingen zoals chemotherapie en radiotherapie. Het uitgangspunt is in de eerste plaats om pijn en andere hinderlijke symptomen van de ongeneeslijke ziekte zoveel mogelijk te vermijden en te bestrijden. Alles draait om een betere levenskwaliteit. Het is niet de bedoeling om het stervensproces te versnellen of uit te stellen.

Meer dan pijnbestrijding

Palliatieve zorgverleners doen niet alleen aan pijn- en symptoombestrijding. Patiënten en hun omgeving krijgen daarnaast psychologische ondersteuning, om zo beter te kunnen omgaan met gevoelens van angst, depressie, verdriet en woede. Een psycholoog kan ook ondersteuning bieden door patiënten en hun naasten te helpen om bepaalde onderwerpen bespreekbaar te maken of zelfs te bemiddelen bij een conflict.

De hulpverleners zijn speciaal opgeleid om patiënten met alle mogelijke vragen en problemen te helpen: de wens om waardig te sterven en geen pijn te lijden, maar evenzeer vragen over de zin van het leven. Heb ik goed geleefd? Waarom moet ik nu al sterven? Hoe neem ik afscheid? Is er nog iets na dit leven? Sommige mensen willen nog iets zeggen voor het te laat is: een ruzie bijleggen, een fout bekennen of hun liefde bevestigen. Patiënten die dat willen, kunnen ondersteuning krijgen van een priester, een moreel consulent of een imam.

Veel patiënten maken zich aan het einde van hun leven zorgen om hoe het nu verder moet, met de uitvaart, de zorgbehoevende partner of de kinderen. Ze kunnen daarmee eveneens terecht bij de hulpverleners in de palliatieve zorg.

Ook de naaste familie en vrienden vinden bij hen een luisterend oor. De partner vraagt zich misschien af hoe het familieleven alleen te organiseren, kinderen kunnen grote moeite hebben met verschuivingen in de familierelaties.

Financieel ondersteunde palliatieve zorg in België

In ons land ontstonden eind jaren 80 van de vorige eeuw kernen van vrijwillige palliatieve zorgverlening door artsen en verpleegkundigen. In 1990 verenigden ze zich in de Vlaamse, Brusselse of Waalse federatie. Vandaag zijn er vijftien netwerken voor palliatieve zorg die de uitbouw van palliatieve zorgverlening in een bepaalde regio ondersteunen.

Iedereen kan terecht bij het netwerk palliatieve zorg uit zijn regio. Dit kan worden aangevraagd door de huisarts. Elk netwerk palliatieve zorg werkt samen met een multidisciplinair begeleidingsteam. Zij adviseren en ondersteunen de vertrouwde zorgverleners van de patiënt bij de palliatieve zorgverlening en begeleiden palliatieve patiënten en hun naasten in de laatste levensfase.

Elke patiënt mag zelf beslissen waar hij of zij palliatieve zorg krijgt. Dat kan thuis, in een gespecialiseerd dagcentrum, in het ziekenhuis, in een woonzorgcentrum of een rust- en verzorgingstehuis. Via palliatieve thuiszorg is het dus perfect mogelijk om in uw vertrouwde omgeving te sterven.

Ons land heeft altijd heel sterk ingezet op palliatieve thuiszorg en heeft daarvoor uitgebreide voorzieningen. Palliatieve zorg thuis begint bij de eigen huisarts of andere zorgverleners in de eerste lijn, bijvoorbeeld thuisverpleegkundigen. Voor complexe palliatieve zorg aan huis is er in elke regio ook een palliatieve thuiszorgequipe. Dat is een multidisciplinair team van verpleegkundigen, psychologen, gespecialiseerde artsen, zorgkundigen, gezinshelpers en vrijwilligers. Ze zijn opgeleid om pijn te behandelen, een luisterend oor te bieden en mensen te begeleiden in hun laatste levensfase. Deze teams staan zeven dagen op zeven en 24 uur op 24 klaar.

De overheid ondersteunt de palliatieve zorg financieel. Zo zijn de huisbezoeken door de huisarts en de thuiszorg gratis. Er bestaat ook een forfait 'palliatieve zorg' om de kosten voor medicatie, verzorgings- en hulpmiddelen te dekken voor de thuisverzorging van palliatieve patiënten. Vraag aan uw arts om de adviserend arts van het ziekenfonds te informeren en hem een formulier met een medische beoordeling te bezorgen. Het ziekenfonds zal het forfait dan zo snel mogelijk uitkeren.

Hoe verloopt de pijnbestrijding?

Wie terminaal ziek is, heeft doorgaans twee grote angsten: de angst voor de dood en de angst voor het sterven. Het eerste is een existentiële angst. Psychologische begeleiding kan patiënten helpen daarmee om te gaan en de onzekerheid een plaats te geven, maar dat kan de existentiële twijfels niet altijd helemaal onderdrukken.

De angst voor het sterven daarentegen is vooral de angst voor pijn en lijden. En dat kan terminale zorg uitstekend opvangen. De pijnbestrijding gebeurt **à la tête du client**. De ene patiënt wil helemaal geen pijn meer voelen, ook als dat betekent dat hij of zij bijna helemaal verdoofd moet worden. De andere patiënt wil eerder dat de pijn gereduceerd wordt tot een niveau waarbij het toch nog mogelijk is om bewust te genieten van kleine dingen.

In functie van wat een patiënt wil, zal de arts zorgvuldig medicatie toedienen om de pijn of de symptomen niet of zo weinig mogelijk te voelen. Goede pijnbestrijding zorgt ervoor dat het leven in heel wat gevallen veel 'betere' dagen kent. Dat zorgt niet alleen voor een veel serene afscheid, voor de nabestaanden is de herinnering achteraf zoveel mooier.

Soms kan de lichamelijke of geestelijke pijn niet bestreden worden zolang de patiënt helemaal bij bewustzijn blijft. Als die patiënt terminaal

is, kan de arts palliatieve sedatie voorstellen. Dat betekent dat de patiënt met medicatie in een slaaptoestand gebracht wordt, een soort kunstmatige coma waarin hij de pijn of andere symptomen niet meer meemaakt. Ook dan is het in eerste instantie de bedoeling om de laatste levensfase zo pijnloos mogelijk te laten verlopen, niet om het leven sneller te laten eindigen.

Critici stellen dat palliatieve sedatie zich in een grijze zone bevindt. Ze dringen erop aan dat hiervoor een duidelijk wettelijk kader komt, met een wettelijk verplichte registratie zoals bij euthanasie.

4. Kiezen voor euthanasie

Door te kiezen voor palliatieve zorg, verzekert u er zich van dat u met maximale ondersteuning en zorg de terminale fase ingaat. Maar misschien wilt u uw levenseinde nog meer in handen nemen dan met palliatieve zorg. Sommige mensen willen verder ondraaglijk lijden en aftakeling helemaal vermijden en vragen om euthanasie.

Ons land was in 2002 het tweede land ter wereld dat euthanasie mogelijk maakte, na Nederland. Intussen is deze vorm van actieve levensbeëindiging vrij goed ingeburgerd. Zo kozen in 2023 ongeveer 3.300 mensen in ons land voor euthanasie.

In een internationale context blijft dat vrij uitzonderlijk en momenteel is euthanasie wereldwijd nog altijd slechts toegelaten in een zestal landen. Daarnaast zijn er enkele landen waar hulp bij zelfdoding onder bepaalde voorwaarden legaal is, maar dat is niet hetzelfde als actieve euthanasie waarbij een arts het levenseinde bespoedigt.

Euthanasie kan in ons land alleen maar onder hele strikte voorwaarden en er zijn twee situaties mogelijk.

Euthanasie na een wilsverklaring

Het is in ons land mogelijk om euthanasie te krijgen als u daar in een wilsverklaring om hebt gevraagd. Critici omschrijven de wilsverklaring echter als een lege doos. Veel mensen denken dat ze met zo'n wilsverklaring kunnen anticiperen op een situatie waarin ze wilsonbekwaam worden en niet langer zelf om euthanasie kunnen vragen.

Dat klopt slechts gedeeltelijk. In de praktijk kan euthanasie na een wilsverklaring alleen worden uitgevoerd als u zich in een toestand van onomkeerbare coma bevindt. In alle andere situaties van wilsonbekwaamheid (zoals bij dementie of een hersentumor) is een aanvraag tot euthanasie via een wilsverklaring niet mogelijk. Daardoor is het eerder uitzonderlijk dat er in ons land euthanasie wordt uitgevoerd na een wilsverklaring.

Een wilsverklaring voor euthanasie moet worden opgesteld volgens een wettelijk voorgeschreven modelformulier. Daarbij moeten twee meerderjarige getuigen aanwezig zijn, van wie minstens één geen materieel voordeel heeft bij uw overlijden (het mag bijvoorbeeld geen erfgenaam zijn). Deze wilsverklaring wordt door uzelf en de twee getuigen ondertekend. Het is goed om met uw huisarts te praten als u een wilsverklaring euthanasie overweegt of hem of haar op de hoogte te brengen dat u zo'n wilsverklaring heeft opgesteld.

Het is mogelijk om uw wilsverklaring door een gemeentebestuur te laten registreren in de gegevensbank van de FOD Volksgezondheid. Dat is evenwel geen verplichting. Tegelijkertijd zijn artsen evenmin verplicht om de databank te raadplegen.

Daarom is het belangrijk dat u een vertrouwenspersoon aanwijst wanneer u een wilsverklaring euthanasie opstelt. De vertrouwenspersoon moet de wilsverklaring dan mee ondertekenen en heeft verder slechts één rol: de behandelende arts ervan op de hoogte brengen dat u euthanasie wenst als u zich in een toestand bevindt waarin de wilsverklaring voor euthanasie bij onomkeerbare coma van toepassing kan zijn.

Is uw wilsverklaring euthanasie levenslang geldig?

Tot 2020 was een wilsverklaring omtrent euthanasie pas geldig als die minder dan vijf jaar voor het begin van de wilsonbekwaamheid van de patiënt was afgesloten. Het was dus noodzakelijk om de wilsverklaring elke vijf jaar te herbevestigen. De vijfjaarlijkse herbevestiging is niet langer nodig. Daarmee blijft de wilsverklaring inzake euthanasie levenslang geldig, net zoals de andere wilsverklaringen.

Let wel: de nieuwe regel is uitsluitend van toepassing op wilsverklaringen die werden opgesteld, herzien of herbevestigd na de wetswijziging. Concreet: wilsverklaringen die werden opgesteld of herbevestigd na 2 april 2020 zijn levenslang geldig. Oudere wilsverklaringen vallen onder de 'oude' regelgeving en zullen dus nog een laatste keer herbevestigd moeten worden.

De wilsverklaring moet niet definitief zijn. U kunt ze op elk moment intrekken of aanpassen.

Euthanasie na een actueel verzoek

Euthanasie na een wilsverklaring is eerder uitzonderlijk. Wat doorgaans gebeurt, is dat een wilsbekwame patiënt in een uitzichtloze situatie zelf om euthanasie vraagt. Dat is euthanasie na een actueel verzoek.

Wanneer mogelijk?

Er zijn twee situaties waarin euthanasie dan mogelijk is. Of u bent terminaal ziek en ervaart een onbehandelbaar ondraaglijk lijden. U hebt bijvoorbeeld longkanker en krijgt steeds meer moeite met ademen. In dat geval kunt u aan uw arts euthanasie vragen, die vervolgens het advies moet vragen van een tweede arts. Als aan alle vereisten is voldaan en beide artsen hun fiat geven, kan de euthanasie op hele korte termijn worden uitgevoerd. In principe zou dat zelfs kunnen op de dag dat u de euthanasie vraagt.

Het is ook mogelijk om euthanasie te vragen als u niet terminaal bent, maar wel ongeneeslijk ziek. U hebt bijvoorbeeld multiple sclerose en hebt in principe nog een levensverwachting van enkele maanden tot zelfs jaren, maar 's nachts hebt u wel veel pijn door hele hevige krampen. Of nog: u hebt geen fysieke aandoening, maar ervaart ondraaglijk psychisch lijden door een ongeneeslijke psychiatrische ziekte. Ook in die niet-terminale situaties kunt u om euthanasie vragen. De vereisten zijn strenger dan voor wie terminaal is. Patiënten zonder terminale aandoening moeten de goedkeuring krijgen van een tweede én een derde (LEIF)arts. Bovendien geldt er een wachttijd van een maand tussen het schriftelijke verzoek en de uitvoering van de euthanasie.

Euthanasie is sinds 2014 overigens ook mogelijk voor wilsbekwame minderjarigen. Voor hen gelden nog bijkomende voorwaarden.

Het schriftelijk verzoek

Het schriftelijk verzoek (ook wel 'actueel verzoek' genoemd) is een essentieel document in de euthanasieprocedure omdat de arts daarmee kan aantonen dat er wordt gehandeld op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt.

In principe kunt u een euthanasievraag op eender welk stukje papier formuleren. Daarbij is het vooral belangrijk dat het eigenhandig wordt geschreven, minimaal de tekst 'ik wil euthanasie' bevat, net zoals de datum van het verzoek en de naam en de handtekening van de verzoeker.

Lukt het niet meer om dat document zelf op te maken (bijvoorbeeld door zwakte of verlamming) dan mag iemand anders dat in uw plaats opstellen. Let wel: dat moet een persoon zijn die zelf geen materieel belang heeft bij het overlijden van de patiënt, zoals een erfgenaam. De persoon moet het verzoek opstellen vanuit de derde persoon en dat moet gebeuren in het bijzijn van zowel de persoon met de euthanasievraag als de behandelende arts én het

bevat de naam van de persoon die het verzoek heeft opgemaakt en van de behandelende arts.

Euthanasie bij dementie?

De euthanasiewet stelt heel duidelijk dat alleen wie wilsbekwaam is euthanasie kan aanvragen. Dat impliceert onvermijdelijk de uitsluiting van mensen met dementie. Zelfs een voorafgaande wilsverklaring kan dat niet verhelpen, want die geldt alleen wanneer iemand in een onomkeerbare coma belandt.

Dat mensen soms toch nog denken dat euthanasie mogelijk is bij dementie, heeft veel te maken met schrijver Hugo Claus. Die koos in 2008 voor euthanasie nadat hij de diagnose had gekregen van Alzheimer. Hij maakte die keuze echter in een vroeg stadium van de ziekte, om te vermijden dat hij wilsonbekwaam zou worden en zo de keuze voor euthanasie onmogelijk zou zijn.

Wie in een gelijkaardig scenario euthanasie wil, zou op regelmatige tijdstippen en met steeds kortere tussenpozen moeten langsgaan bij een arts die ervoor kan waarschuwen wanneer de wilsbekwaamheid dreigt te verdwijnen. Het komt er dan op aan om snel en in volle helderheid te kiezen voor euthanasie.

Weet wel: ook in zo'n vroeg stadium van dementie blijft euthanasie omstreden. Om te beginnen tast het de grens af tussen al dan niet wilsbekwaam zijn. Tegelijkertijd moet er volgens de wet ook sprake zijn van ondraaglijk fysiek en/of psychisch lijden, wat bij dementie minder evident is.

Naar een verstrenging of uitbreiding van de euthanasiewet?

De Belgische euthanasiewet is vrij uniek in de wereld en zorgt nog geregeld voor debat. Sommigen vragen strengere voorwaarden voor euthanasie bij ondraaglijk psychisch lijden, onder meer omdat in sommige van die gevallen de medische uitzichtloosheid van de situatie niet altijd duidelijk is.

Anderen daarentegen vinden dat de euthanasiewet net ruimer moet. In ons land gaan er stemmen op om ook een 'voltooid leven' te aanvaarden als reden voor euthanasie. Het gaat meestal om oudere mensen zonder ernstige medische problemen die euthanasie willen omdat ze hun leven als voltooid beschouwen en daardoor ondraaglijk lijden. Dat is volgens de huidige euthanasiewet niet toegestaan omdat er geen ernstige medische oorzaak aan de basis ligt van het euthanasieverzoek.

Er zijn ook voorstanders van een andere uitbreiding van de huidige wet, zodat euthanasie mogelijk zou worden voor mensen met dementie of voor wie plots wilsonbekwaam wordt na bijvoorbeeld een ongeval. Deze mensen kunnen nu geen actueel verzoek voor euthanasie indienen, omdat ze niet meer bij hun volle verstand zijn.

Tip: vraag vooraf aan uw huisarts of hij euthanasie uitvoert

De euthanasiewet garandeert het recht om euthanasie te vragen. Een arts is evenwel niet verplicht om euthanasie uit te voeren. Daarom is het belangrijk om daar openlijk met uw huisarts over te spreken.

In de praktijk gaan veel mensen ervan uit dat hun huisarts wel euthanasie zal uitvoeren wanneer ze daarom vragen. Maar dat is zeker niet altijd het geval. Vraag daarom heel uitdrukkelijk aan uw huisarts hoe die tegenover euthanasie staat en bereid zou zijn die uit te voeren.

Blijkt uw huisarts heel terughoudend te staan tegenover euthanasie, dan hebt u tenminste nog tijd om daarvoor een andere arts te contacteren. Zo vermijdt u om helemaal op het einde in allerijl een nieuwe arts te moeten vinden die uw euthanasievraag wil behandelen.

Als uw arts geen euthanasie uitvoert, kan hij u doorverwijzen naar een LEIFarts (of LevensEinde InformatieForum-arts). Een LEIFarts is het aanspreekpunt bij vragen of problemen rond euthanasie, zowel voor patiënten als voor artsen. De LEIFarts kan ook worden ingeschakeld als eerste of tweede geraadpleegde arts bij een euthanasieverzoek.

Meer informatie over palliatieve zorg en euthanasie

Nationale sensibiliseringsactie 'Zorg en zoveel meer', een campagne over palliatieve zorg
www.zorgenzoveelmeer.be

Departement Zorg (voorheen Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid)
zorgengezondheid@vlaanderen.be
www.zorg-en-gezondheid.be/palliatieve-zorg
 1700 (telefoonnummer)

Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen
info@palliatievezorgvlaanderen.be
www.palliatievezorgvlaanderen.be
 02 255 30 40

Brusselse Pluralistische Federatie voor Palliatieve en Continue Zorg
info@fbasp-bfpz.be
www.fbasp-bfpz.org
 02 648 04 02

LEIF - LevensEinde InformatieForum
info@leif.be
www.leif.be
 078 15 11 55

Recht op waardig sterven
info@rws.be
www.rws.be
 03 272 51 63

5. Stel een zorgvolmacht op voor het beheer van uw vermogen

Er kan altijd een moment komen dat u niet langer zelf belangrijke beslissingen kunt nemen. Dat heeft ook belangrijke financiële implicaties. Misschien bent u te slecht te been om nog zelf naar de bank te gaan of bent u te ziek om financiële beslissingen te nemen. Of u wordt wilsonbekwaam, waardoor u helemaal geen beslissingen meer kunt nemen over het dagelijkse beheer van het vermogen. Facturen betalen, bankdocumenten ondertekenen of beleggingen verkopen: het kan allemaal in het gedrang komen.

Met een zorgvolmacht kunt u dat vermijden. Het is een document waarmee u zelf anticipeert op het moment dat u fysiek niet in staat bent om nog beslissingen te nemen of wanneer u – tijdelijk of definitief – uw wilsbekwaamheid verliest. En dan gaat het over veel meer dan enkel het verlies van uw wilsbekwaamheid door een ouderdomsziekte zoals dementie. U kunt in een coma geraken na een auto-ongeluk. U kunt plots een hersentrauma oplopen. Of u kunt zwaar ziek worden en lange tijd aan een beademingsmachine belanden. Het zijn allemaal scenario's waarin zelf geldzaken regelen niet meer aan de orde is.

Vermijd een bewindvoerder

In een zorgvolmacht duidt u vooraf een of meerdere personen aan die uw financiën mogen beheren wanneer u dat zelf niet meer kunt. Vaak wordt gekozen voor de partner of de kinderen, maar dat kan eender wie zijn waarmee u een vertrouwensrelatie heeft. Daarmee vermijdt u dat uw partner of de kinderen telkens de goedkeuring nodig hebben van een vrederechter wanneer ze nog maar bepaalde facturen willen betalen of dat de vrederechter een bewindvoerder aanduidt die in plaats van u of uw naasten financiële beslissingen neemt.

Maatwerk

U beslist zelf welke bevoegdheden u wel of niet overdraagt. Handelingen die gaan over het dagelijkse beheer van het vermogen moet u in principe niet uitdrukkelijk omschrijven (al kan dat zeker geen kwaad als u discussies wilt vermijden). Denk bijvoorbeeld aan facturen betalen, een appartement verhuren, inkomsten beleggen of huurinkomsten innen. Dergelijke acties zijn gericht op het in stand houden van het vermogen.

Wilt u meer verregaande volmachten toekennen die ook de omvang van het vermogen kunnen aantasten, dan moet u die wel uitdrukkelijk toekennen. Het gaat dan bijvoorbeeld over de aan- of verkoop van vastgoed of schenkingen. Voor schenkingen moet de zorgvolmacht vermelden wat er wordt geschonken, aan wie en welke voorwaarden daaraan gekoppeld zijn.

Slechts enkele zaken zijn uitdrukkelijk verboden om in een zorgvolmacht op te nemen: een testament opstellen, een huwelijk aangaan, regelingen treffen voor euthanasie of de eed afleggen voor de boedelbeschrijving bij een notaris.

Sinds 2019 kunt u met een zorgvolmacht een beperkt aantal persoonlijke kwesties regelen. U kunt bijvoorbeeld iemand aanduiden om voor u een woonzorgcentrum te zoeken, u kunt aangeven tot wanneer u thuis wilt wonen of wat er moet gebeuren met huisdieren. U kunt ook de toestemming geven om te beslissen over ziekenhuisopnames of medische ingrepen. De persoon die uw persoonlijke kwesties behartigt, moet overigens niet dezelfde zijn als diegene die de financiële volmachten heeft.

En belangrijk om te weten: u kunt een zorgvolmacht altijd wijzigen of intrekken zolang u wilsbekwaam bent.

Naar de notaris

In principe kunt u zelf een zorgvolmacht opstellen, al kunt u dat beter overlaten aan een notaris om te vermijden dat er zaken in de zorgvolmacht staan die niet mogen of waardoor de zorgvolmacht ongeldig zou worden.

Het is cruciaal dat de zorgvolmacht wordt geregistreerd. Die registratie zorgt ervoor dat de zorgvolmacht geldig blijft op het moment dat u wilsonbekwaam wordt. Een niet-geregistreerde volmacht verliest haar uitwerking en wordt nutteloos wanneer u wilsonbekwaam wordt, terwijl de zorgvolmacht wordt opgesteld om precies dat te vermijden.

Als een notaris de zorgvolmacht opstelt, dan wordt die geregistreerd in het Centraal Register van Lastgevingsovereenkomsten (CRL), dat wordt bijgehouden door de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen. Hebt u toch zelf een zorgvolmacht opgesteld, dan moet u die laten registeren op de griffie van het vredegerecht.

Wat kost een zorgvolmacht bij de notaris?

Sinds 1 januari 2024 geldt een vast ereloon van 211 euro. Als er twee lastgevers zijn, bedraagt het ereloon 319 euro.

Naast het ereloon zijn er bijkomende kosten zoals het registratierecht, inschrijvingskosten of het recht op geschrift.

Meer info vindt u op www.notaris.be.

6. Geef de kans om afscheid te nemen

Bewust afscheid nemen kan moeilijk en pijnlijk zijn. Maar tegelijk warm, bevrijdend en hoopvol. Doe het alleen als u het wilt en op uw manier.

Neemt u liever afscheid van mensen individueel? Wilt u kleine groepjes uitnodigen? Een grote groep? Misschien wilt u samen prettige herinneringen ophalen. Foto's uit de oude doos bekijken? Ruimte geven voor het uitpraten van een oude ruzie? Iemand zeggen hoe graag u hem of haar ziet? Of een advies geven en een levensles achterlaten?

Een afscheid kan nabestaanden helpen in het rouwproces. Goed afscheid nemen kan ook een einde maken aan oud verdriet en vastgeroeste meningsverschillen.

Misschien kunt u bij het afscheid ook iets weggeven: een boek, een brief die u heeft geschreven, een foto of een gedicht dat u dierbaar is. Sommige mensen laten een boodschap achter en maken nog een video. Iets wat u persoonlijk weggeeft, voelt anders dan een nalatenschap.

7. Keuzes voor na uw overlijden

Met doordachte keuzes blijft u niet alleen aan het stuur van uw levenseinde, maar ook over wat er daarna met u gebeurt. Een overzicht.

Orgaandonatie

Jaarlijks krijgen in ons land ongeveer 1.000 mensen een levensreddend orgaan. Het kan gaan om een hart, nier, longen, lever, dunne darm of pancreas. Maar de wachtlijsten zijn lang. Begin 2024 stonden in ons land ongeveer 1.450 patiënten op een wachtlijst voor een levensreddende orgaantransplantatie.

Er is dus een groot tekort aan donors. Orgaandonatie is een manier om nog iets te betekenen als u er niet meer bent: een donor leeft verder in de mensen die hij heeft gered. Een persoon kan met zijn organen tot acht mensenlevens redden. En via weefseldonatie (zoals hartkleppen, hoornvliezen, huid en botten) kan die persoon de levenskwaliteit verbeteren van wel 50 mensen of meer.

In principe is iedereen in België een potentiële donor, tenzij hij of zij daar tijdens zijn leven verzet tegen heeft aangetekend. Maar in de praktijk loopt het soms anders. Artsen zullen orgaandonatie altijd bespreken met de nabestaanden, die niet altijd weten of de overledene organen wilde afstaan en daardoor weigerachtig staan tegenover orgaandonatie. Dan kan het gebeuren dat de orgaandonatie toch wordt geweigerd.

Als u dus zelf orgaandonor wilt zijn, kunt u uw familie of vrienden daar al best informeel over inlichten. Zo zijn ze zich bewust van uw keuze en uw drijfveren. En beter is het nog om via een wilsverklaring uw keuze officieel te maken. U kunt de wilsverklaring laten registreren in het gemeentehuis, uw behandelende arts of online via www.mijngezondheid.be. De registratie wordt bijgehouden in een centrale databank die zorgverleners controleren om te achterhalen of iemand zich al dan niet heeft verzet tegen orgaandonatie.

Hoe verloopt orgaandonatie?

Donors kunnen zowel levend of overleden zijn. Levende donors staan weefsels of (delen van) organen af die opnieuw kunnen aangroeien. Maar de meeste donors zijn overleden donors. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die na een hartaanval, een ongeluk of een hersenbloeding in het ziekenhuis belanden, maar die niet meer gered kunnen worden. Er is echter wel nog een kans dat de organen en het weefsel in aanmerking komen voor donatie.

Eerst moeten drie artsen afzonderlijk en onafhankelijk van de transplantatieteams vaststellen dat de donor hersendood is. Het hart klopt nog, maar de hersenbeschadiging is onomkeerbaar en onherstelbaar. Met een beademingsmachine wordt de ademhaling kunstmatig in stand gehouden, want organen en weefsel kunnen slechts beperkte tijd zonder zuurstof of bloed.

De nabestaanden worden ingelicht dat hun familielid is overleden en de mogelijkheid van orgaandonatie wordt besproken. Als er geen verzet is, start de procedure.

De donor wordt zorgvuldig onderzocht om te achterhalen welke organen getransplanteerd kunnen worden. Een onafhankelijke instelling wijst vervolgens de organen toe aan de meest geschikte ontvanger op de wachtlijst. De familie van de donor krijgt de kans om afscheid te nemen van hun dierbare en vervolgens start de operatie, waar op een respectvolle manier organen en weefsel uit het lichaam worden gehaald. Dat wordt vervolgens overgebracht naar de ziekenhuizen waar patiënten en chirurgen wachten.

De overledene wordt opgebaard en de familie krijgt de kans om een laatste groet te brengen. Elders ontvangt iemand anders het mooiste geschenk uit zijn leven.

Uw lichaam afstaan aan de wetenschap?

U kunt beslissen om uw lichaam, na uw overlijden, af te staan aan de wetenschap. Universiteiten gebruiken uw lichaam dan voor de opleiding van toekomstige artsen en bij onderzoek naar nieuwe technieken en medische behandelingen.

U neemt daarvoor het best contact op met de medische faculteit van de universitaire instelling van uw keuze, want de nodige documenten en modaliteiten kunnen verschillen.

Meer info over lichaamsafstand

KU Leuven

med.kuleuven.be/nl/samenwerken/anatomie/afstaan-lichaam

UGent

www.ugent.be/ge/hsr/nl/diensten/lichaamsafstand

UA

www.uantwerpen.be/en/research-groups/astarc/research/research-groups/human-anatomy-and-em/lichaamsafstand/documenten/

VUB

www.svl.artevub.be

UCL

<https://www.uclouvain.be/en/research-institutes/irec/don-de-corps-a-la-science>

ULB

<https://soutenir.ulb.be/fr/soutenir-l-ulb/ulb-horizons/faire-un-don-a-la-science>

ULiège

www.dondecorps.uliege.be/cms/c_4039419/nl/dondecorps

UNamur

<https://www.unamur.be/fr/medecine/dep-medecine>

Er zijn verschillende manieren om al deze wensen te uiten of vast te leggen. Uiteraard kunt u hierover spreken met uw familie of vrienden, zodat zij goed op de hoogte zijn van uw wensen. Maar u kunt die ook op papier zetten, om zeker te zijn dat uw wensen worden gehoord als u overlijdt of wanneer u vreest dat er geen vrienden of familie zullen zijn om uw afscheid te regelen.

Wilsverklaring en uitvaartcontract

Daarom kunt u in uw gemeente een wilsverklaring laten registreren. In dat officieel document geeft u aan of u kiest voor een begrafenis of crematie, wat er moet gebeuren met de as, volgens welke levensbeschouwing de eventuele uitvaartplechtigheid moet worden gehouden, in welke gemeente uw laatste rustplaats zal zijn en ook of u een uitvaartcontract hebt. Dat laatste is een overeenkomst met meestal een begrafenisondernemer, een notaris of een verzekeringsmaatschappij. In het uitvaartcontract kunt u tot in elk detail beschrijven hoe uw uitvaart er moet uitzien.

Bij elk overlijden controleert de gemeente of de overledene een wilsverklaring had geregistreerd. Uw wensen komen altijd boven water. Door in de wilsverklaring naar het uitvaartcontract te verwijzen, kan ook dat snel worden teruggevonden. Zo vermijdt u bijvoorbeeld dat u met een begrafenisondernemer uw uitvaart voorbereidt, maar dat er daarmee geen rekening wordt gehouden omdat een andere begrafenisondernemer de uitvaart verzorgt en niemand op de hoogte is van uw uitvaartcontract.

U kunt ook een verzekering afsluiten die de kosten van een begrafenis of crematie dekt. Begrafenisondernemers en verzekeringsmaatschappijen bieden zo'n uitvaartverzekering of begrafenisverzekering aan.

Laatste rustplaats

Er zijn steeds meer mogelijkheden om af te wijken van een traditionele uitvaart. U kunt bijvoorbeeld kiezen voor een 'groene uitvaart', die een lage impact heeft op het milieu. Zo zijn er milieuvriendelijke uitvaartkisten die op een natuurlijke manier vergaan samen met het stoffelijk overschot, zoals kartonnen of geweven doodskisten.

Het is mogelijk om te kiezen voor een historisch waardevol grafmonument als laatste rustplaats. Sommige steden (waaronder Antwerpen, Brugge, Gent en enkele Brusselse gemeenten) promoten het hergebruik van deze mooie oude graven die door de nabestaanden niet meer worden onderhouden. Soms zijn het echte pareltjes van enkele tientallen tot meer dan honderd jaar oud: art-nouveauserken versierd met schitterende beelden, Griekse tempels of art-decogebouwtjes. De prijs is afhankelijk van hun grootte en hun kunsthistorische waarde.

Hoe ziet u uw uitvaart, begrafenis of crematie?

Ook voor de uitvaart kunt u regelingen treffen. Wat moet er met uw lichaam gebeuren als u overleden bent: begraven of cremeren? Wenst u een uitvaartplechtigheid volgens een bepaalde godsdienst of levensovertuiging? In welke gemeente wenst u uw laatste rustplaats? Welk soort graf wilt u? Is er een familiegraf, wilt u een bepaalde grafsteen of een bepaalde tekst? Heeft u specifieke wensen voor de uitvaart, zoals voor de muziek, teksten en bloemen?

Huisdieren

Sinds begin 2024 is het in Wallonië mogelijk om samen met uw huisdier te worden begraven. Er gelden wel enkele voorwaarden. Zo kan enkel de as van het huisdier mee in de doodskist worden geplaatst. En het huisdier moet dus voor alle duidelijkheid al zijn gestorven voor zijn baasje overlijdt (en de assen van het overleden huisdier moeten bewaard zijn gebleven). In Vlaanderen is een gelijkaardig decreet goedgekeurd. Iedere stad en gemeente moet die mogelijkheid wel apart toevoegen in z'n reglement en de meeste steden en gemeenten hebben dat nog niet gedaan. In Vlaanderen is het dus vaak nog altijd niet mogelijk om samen met het huisdier te worden begraven.

Vijf types wilsverklaring

Een wilsverklaring is een document waarin u duidelijke richtlijnen geeft over een aspect van het levenseinde waarover uzelf op een bepaald moment uw wensen niet meer zult kunnen uitdrukken. Ook wanneer het wettelijk niet verplicht is, doet u er goed aan uw keuzes in verband met het levenseinde op papier te zetten. Wilsverklaringen zijn niet definitief. U kunt ze altijd herroepen.

U kunt in ons land vijf officiële wilsverklaringen opstellen:

- weigering van toestemming voor een bepaalde behandeling (negatieve wilsverklaring)
- euthanasie (bij onomkeerbare coma)
- orgaandonatie
- lichaamsschenking aan de wetenschap
- uitvaart ('laatste wilsbeschikking').

Er is geen officieel papieren document waarin u al uw laatste wilsverklaringen kunt opnemen. U kunt wel een 'LEIFkaart' aanvragen bij het LevensEinde InformatieForum (www.leif.be). Dit plastic kaartje ter grootte van een bankkaart vermeldt over welke wilsverklaringen u beschikt. U kunt het bewaren in uw portefeuille. De LEIFkaart vervangt de (papieren) vorm van wilsverklaringen niet. Ze biedt wel een extra garantie dat artsen en hulpverleners sneller op de hoogte zijn van uw wettelijke wilsverklaringen.

Online formulieren kunt u downloaden via de websites van steden of gemeenten of via:

www.health.belgium.be/nl
www.leif.be
www.palliatievezorgvlaanderen.be

Op de website van LEIF vindt u ook het zogenaamde LEIFplan, met daarin alle wilsverklaringen. Die zijn nagelezen en goedgekeurd door juristen van de FOD Volksgezondheid. Er bestaat immers een wildgroei van goed bedoelde maar onwettelijke documenten die niet registreerbaar zijn.

LEIF is een Vlaamse organisatie en daar vindt u alle correcte Nederlandstalige wilsverklaringen. Voor de correcte Franstalige modeldocumenten kunt u terecht bij de vereniging 'Associaton pour le droit de mourir dans la dignité' (www.admd.be).

Geen bloemen of kransen, wel een donatie

Het is u misschien al opgevallen dat in een rouwbrief steeds vaker een rekeningnummer wordt vermeld met de vraag om in plaats van bloemen of kransen een storting te doen voor een goed doel. Bloemen zijn nu eenmaal vergankelijk, terwijl het een grote troost kan zijn om uw idealen of die van uw dierbare overledene te laten verder leven via een 'bloemen noch kransen'-gift aan een goed doel.

Een andere mogelijkheid is de oprichting van een 'terherinneringsfonds', met foto's en andere herinneringen aan de overledene. Vanuit dit fonds kan een oproep gaan naar vrienden en familie om te doneren voor een bepaald goed doel. Er kan daarvoor ook een fundraisingactie worden opgezet, bijvoorbeeld een loopwedstrijd, een taartenbak of een facebookactie.

In sommige van onze buurlanden, zoals Nederland en het Verenigd Koninkrijk, is deze vorm van steun aan het goede doel al goed ingeburgerd in allerlei sectoren (gezondheid, cultuur, het Zuiden, milieu, wetenschappelijk onderzoek, mensenrechten ...). Bij het overlijden van een huisdier wordt er soms een oproep gedaan om een dierenorganisatie te steunen.

Met het project 'Bloemen noch kransen' wil testament.be zulke initiatieven in België beter bekendmaken en de nodige informatie daarover laagdrempelig ter beschikking stellen aan burgers en aan de uitvaartsector.

www.testament.be/nl/Bloemen-Noch-Kransen

BIJLAGEN

Bijlage 1: Bronnen

Publicaties

Vlaams Patiëntenplatform (2020). *Ken je rechten als patiënt*.
 FOD Volksgezondheid (2024). *Wet rechten van de patiënt. Samen in gesprek, samen voor de zorg*.
 LEIF-plan (LevensEinde InformatieForum) – geactualiseerde versie 2023

Websites

www.health.belgium.be/nl/gezondheid
www.leif.be
www.vlaamspatientenplatform.be
www.mijngezondheid.belgie.be
www.zorg-en-gezondheid.be
www.palliatievezorgvlaanderen.be
www.notaris.be
www.testament.be
justitie.belgium.be
www.okra.be

Bijlage 2: Woordenlijst

Beschikbaar deel: het deel van uw vermogen dat u vrij kunt bestemmen nadat het voorbehouden of reservataire deel ervan werd afgehouden.

Dading: een schriftelijke overeenkomst tussen twee partijen die een conflict willen beëindigen (of vermijden).

Duolegaat: fiscale techniek waarmee u een deel van uw vermogen nalaat aan een goed doel dat de erfbelasting of het successierecht moet betalen op het andere deel dat u aan een familielid of een andere legataris nalaat.

Erfbelasting: belasting op nalatenschappen in Vlaanderen.

Erflater: degene die overleden is en zijn nalatenschap nalaat.

Inkorting: terugvordering door de reservataire erfgenaam van wie het wettelijke of voorbehouden erfdeel door een schenking of legaat is aangetast, waardoor de schenking of het legaat beperkt wordt tot het beschikbaar deel van het vermogen.

Legaat: wat u via uw testament nalaat aan een erfgenaam of aan een goed doel.

Legataris: de begunstigde van een legaat, dus degene die het legaat ontvangt.

Monolegaat: een techniek die gelijkaardig is aan het duolegaat. Ook hier moet het goede doel het successierecht betalen, zodat zowel het goede doel als de wettige erfgenamen meer overhouden.

Reservatair deel, reserve: het deel van uw erfenis waarover u niet vrij kunt beschikken omdat bepaalde erfgenamen er volgens de wet recht op hebben.

Reservataire erfgenamen: de wettelijke erfgenamen die recht hebben op een voorbehouden erfdeel van de nalatenschap: echtgenoot of echtgenote, kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen.

Schenkbelasting: belasting op schenkingen in Vlaanderen.

Schenkingsrecht: belasting op schenkingen in Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Waalse Gewest.

Successierechten: belasting op nalatenschappen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en in het Waalse Gewest.

Testament: een akte waarin iemand bepaalt wat er na zijn dood met zijn vermogen moet gebeuren.

Testamentuitvoerder: de persoon die zorgt dat het testament wordt uitgevoerd zoals u het heeft bepaald. Het kan een familielid of een vriend zijn die u vertrouwt, maar ook een notaris of een advocaat.

Testator: degene die iets nalaat via zijn of haar testament.

Voorbehouden deel: reservatair deel.

Vruchtgebruik: het recht om andermans goed te gebruiken of er de vruchten van te ontvangen (huuropbrengst, intrest ...).

Bijlage 3: Tarieven schenkbelasting/schenkingsrechten

De cijfers in de drie gewesten kunt u ook vinden op:
<https://fin.belgium.be/nl/particulieren/meer-diensten/schenken#tarieven>

1. Vlaams Gewest - Algemene regeling schenkingen

1.1. Onroerende goederen

Tabel 1 - Tarief in rechte lijn (grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen) en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden en feitelijke samenwoners die in principe minstens 1 jaar samenwonen).

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkbelasting
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	3	4.500
150.000,01	250.000	9	9.000
250.000,01	450.000	18	36.000
Totaal			49.500
Boven de 450.000		27	

Tabel 2 - Tarief tussen alle andere personen (broers en zussen, ooms of tantes en neven of nichten, en alle andere personen)

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkbelasting
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	10	15.000
150.000,01	250.000	20	20.000
250.000,01	450.000	30	60.000
Totaal			95.000
Boven de 450.000		40	

1.2. Roerende goederen

De huidige geldende tarieven voor de schenking van roerende goederen in Vlaanderen zien er als volgt uit:

In rechte lijn en tussen partners	In alle andere gevallen
3%	7%

2. Vlaams Gewest - Tarieven voor schenkingen aan goede doelen

Geen schenkbelasting

De tarieven voor het Vlaamse Gewest zijn gewijzigd sinds 1 juli 2021: de meeste goede doelen worden sindsdien niet meer belast in de schenkbelasting. Private stichtingen en beroepsverenigingen blijven wel onderworpen aan het tarief van 5,5%.

De schenkbelasting bedraagt 0% voor schenkingen van roerende goederen aan:

overheden en hun openbare instellingen
(internationale) vzw's en stichtingen van openbaar nut
openbare centra voor maatschappelijk welzijn

De schenkbelasting bedraagt 5,5% voor schenkingen van roerende goederen aan:

private stichtingen
ziekenfondsen
beroepsverenigingen

Tarief van 0% of 5,5% voor de schenking van gebouwen

De Vlaamse onroerende schenkbelasting aan vzw's en stichtingen van openbaar nut bedraagt 0%. Enkel voor private stichtingen en beroepsverenigingen geldt nog een tarief van 5,5% in de schenkbelasting.

Tarieven van toepassing in de Europese Economische Ruimte

De verlaagde tarieven van 0% en 5,5% zijn ook van toepassing op gelijksoortige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere staat van de Europese Economische Ruimte, en die daar bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging hebben.

3. Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Algemene regeling schenkingen

3.1. Onroerende goederen

Tabel 3 - Tarief in rechte lijn (grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen) en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden en feitelijke samenwoners die in principe minstens 1 jaar samenwonen).

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	3	4.500
150.000,01	250.000	9	9.000
250.000,01	450.000	18	36.000
Totaal			49.500
Boven de 450.000		27	

Tabel 4 - Tarief tussen broers en zussen en alle andere personen

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	10	15.000
150.000,01	250.000	20	20.000
250.000,01	450.000	30	60.000
Totaal			95.000
Boven de 450.000		40	

3.2. Roerende goederen

De huidige geldende tarieven voor de schenking van roerende goederen in Brussel zien er als volgt uit:

In rechte lijn, tussen echtgenoten of wettelijk samenwonenden	In alle andere gevallen
3%	7%

4. Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Tarieven voor schenkingen aan goede doelen

Het schenkingsrecht bedraagt 0% voor schenkingen aan:

- Overheden en hun openbare instellingen

Opgelet: Het schenkingsrecht bedraagt 6,6% voor schenkingen van roerende goederen aan Brusselse gemeenten, de door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij erkende maatschappijen, het Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ook voor schenkingen aan stichtingen van openbaar nut geldt het tarief van 6,6%.

Het schenkingsrecht bedraagt 6,60% voor schenkingen van roerende goederen aan:

- overheden en hun openbare instellingen
- stichtingen van openbaar nut

Het schenkingsrecht bedraagt 7% voor schenkingen van roerende en onroerende goederen aan:

- (internationale) vzw's
- (landsbonden van) ziekenfondsen
- beroepsverenigingen
- private stichtingen

Tarieven van toepassing in de Europese Economische Ruimte

De verlaagde tarieven van 6,6% en 7% zijn ook toepasselijk op gelijkaardige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte, en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de Europese Economische Ruimte hebben.

5. Waals Gewest – Algemene regeling

5.1. Onroerende goederen

Tabel 5 - Tarief in rechte lijn, tussen echtgenoten en tussen wettelijk samenwonenden

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	3	4.500
150.000,01	250.000	9	9.000
250.000,01	450.000	18	36.000
Totaal			49.500
Boven de 450.000		27	

Tabel 6 - Tarief tussen alle andere personen

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	150.000	10	15.000
150.000,01	250.000	20	20.000
250.000,01	450.000	30	60.000
Totaal			95.000
Boven de 450.000		40	

5.2. Roerende goederen

De huidige geldende tarieven voor de schenkingen van roerende goederen in Wallonië zien er als volgt uit:

In rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden	Tussen alle andere personen
3,3 %	5,5%

6. Waals gewest - Tarieven voor schenkingen aan goede doelen

Het schenkingsrecht bedraagt 0% voor schenkingen aan:

- overheden en hun openbare instellingen

Het schenkingsrecht bedraagt 5,5% voor schenkingen aan:

- provincies, gemeenten en hun openbare instellingen
- Waalse Huisvestingsmaatschappij
- het Fonds du Logement des Familles Nombreuses de Wallonie (Woningfonds van de Kroostrijke Gezinnen van Wallonië)

Het schenkingsrecht bedraagt 7% voor schenkingen aan:

- vzw's
- (nationale unies van) de ziekenfondsen
- de beroepsunies
- de internationale vzw's
- de private stichtingen en de stichtingen van openbaar nut

Opgelet: voor het verlaagde tarief van 7% gelden bijkomende voorwaarden.

Bijlage 4: Tarieven erfbelasting/successierechten

De cijfers van de drie gewesten kunt u ook vinden op:
financien.belgium.be/nl/particulieren/gezin/overlijden/successierechten

1. Vlaams Gewest - Algemene regeling legaten

Tabel 1 - Tarief in rechte lijn (grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen) en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden en feitelijke samenwoners die in principe minstens 1 jaar samenwonen).

Gedeelte van de nalatenschap*		Percentage	Erfbelasting
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	50.000	3	1.500
50.000,01	250.000	9	18.000
Totaal			19.500
Boven de 250.000		27	

* In Vlaanderen wordt de erfbelasting afzonderlijk toegepast op roerende en onroerende goederen. Elke erfgenaam kan dus voor 50.000 euro onroerende goederen erven aan 3% en daarnaast nog eens 50.000 euro aan roerende goederen erven aan 3%. Deze 'splitting' bestaat niet in het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel 2 - Tarief tussen broers en zussen en tussen alle andere personen

Gedeelte van de nalatenschap		Tussen broers en zussen		Tussen alle andere personen*	
Van	Tot en met	%	Erfbelasting	%	Erfbelasting
EUR	EUR				
0,01	35.000	25	8.750	25	8.750
35.000,01	75.000	30	12.000	45	18.000
Totaal			20.750		26.750
Boven de 75.000,01		55		55	

* Voor deze categorie van erfgenamen wordt het tarief van erfbelasting niet bepaald op basis van hun afzonderlijke erfdeel, maar op de totaliteit van het erfdeel van alle erfgenamen in deze categorie.

NIEUW: Hervorming van de Vlaamse erfbelasting

De Vlaamse regering heeft plannen aangekondigd om de erfbelasting te hervormen. Hoewel de onderhandelingen nog lopen en veel details onduidelijk zijn, zijn er al signalen over de mogelijke veranderingen. De hervorming wordt stapsgewijs ingevoerd, met een gefaseerde uitrol tussen 2026 en 2029.

Wat mogen we verwachten?

- **Minder erfbelasting betalen:** De regering wil de erfbelasting verlagen, vooral voor kleine en middelgrote nalatenschappen. Dit betekent dat de nadruk ligt op de lagere schijven van het belastingstelsel.
- **Ruimere tariefschijven:** In plaats van de tarieven direct te verlagen, overweegt de Vlaamse regering de grenzen van de tariefschijven te verruimen. Een voorbeeld: de huidige eerste schijf in rechte lijn (3% tot 50.000 euro) zou uitgebreid kunnen worden tot 150.000 euro. Dit zorgt ervoor dat een groter deel van de nalatenschap belast wordt tegen een lager tarief.

2. Vlaams Gewest- Tarieven voor legaten aan goede doelen

De erfbelasting bedraagt sinds 1 juli 2021 0% voor de legaten aan:

- vzw's
- stichtingen van openbaar nut

De erfbelasting bedraagt ook 0% voor de legaten aan:

- overheden en hun openbare instellingen

De erfbelasting bedraagt 8,5% voor de legaten aan:

- private stichtingen
- ziekenfondsen
- beroepsverenigingen

Tarieven van toepassing in de Europese Economische Ruimte

De verlaagde tarieven van 0% en van 8,5% zijn ook van toepassing op gelijksoortige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere staat van de Europese Economische Ruimte, en die daar bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging hebben.

3. Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Algemene regeling legaten

Tabel 3 - Tarief in rechte lijn (grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen) en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden en feitelijke samenwoners die in principe minstens 1 jaar samenwonen).

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Successierechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	50.000	3	1.500
50.000,01	100.000	8	4.000
100.000,01	175.000	9	6.750
175.000,01	250.000	18	13.500
250.000,01	500.000	24	60.000
Totaal			85.750
Boven de 500.000		30	

Tabel 4 - Tarief tussen broers en zussen

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Successierechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	12.500	20	2.500
12.500,01	25.000	25	3.125
25.000,01	50.000	30	7.500
50.000,01	100.000	40	20.000
100.000,01	175.000	55	41.250
175.000,01	250.000	60	45.000
Totaal			119.375
Boven de 250.000		65	

Tabel 5 - Tarief tussen ooms, tantes en neven of nichten*

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Successierechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	50.000	35	17.500
50.000,01	100.000	50	25.000
100.000,01	175.000	60	45.000
Totaal			87.500
Boven de 175.000		70	

Tabel 6 - Tarief tussen alle andere personen*

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Successierechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	50.000	40	20.000
50.000,01	75.000	55	13.750
75.000,01	175.000	65	65.000
Totaal			98.750
Boven de 175.000		80	

* Voor deze categorieën van erfgenamen wordt het tarief van erfbelasting niet bepaald op basis van hun afzonderlijke erfdeel, maar op de totaliteit van het erfdeel van alle erfgenamen in deze categorie.

4. Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Tarieven voor legaten aan goede doelen

In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest zijn de verschillende tarieven in functie van het soort vereniging geharmoniseerd. De tarieven van 6,6 en 12,5% zijn vervangen door een uniform tarief van 7%, zowel voor stichtingen als voor erkende vzw's. Legaten aan niet-erkende vzw's en private stichtingen blijven wel onderworpen aan 25% successierechten.

Er is een vrijstelling van het successierecht voor de legaten aan:

- overheden en hun openbare instellingen

Het successierecht bedraagt 7% voor de legaten aan:

- Brusselse gemeenten en hun openbare instellingen
- stichtingen van openbaar nut
- vzw's en andere rechtspersonen die een federale erkenning¹ bezitten om fiscaal aftrekbare giften te ontvangen.

Het successierecht bedraagt 25% voor de legaten aan:

- vzw's zonder federale erkenning
- ziekenfondsen of de landsbonden van ziekenfondsen
- beroepsverenigingen
- internationale vzw's
- private stichtingen

5. Waals Gewest - Algemene regeling legaten

Tabel 7 - Tarief in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Successierechten
Van	Tot en met		
EUR	EUR		
0,01	12.500	3	375
12.500,01	25.000	4	500
25.000,01	50.000	5	1.250
50.000,01	100.000	7	3.500
100.000,01	150.000	10	5.000
150.000,01	200.000	14	7.000
200.000,01	250.000	18	9.000
250.000,01	500.000	24	60.000
Totaal			86.625
Boven de 500.000		30	

Tabel 8 - Tarief tussen broers en zussen, ooms of tantes en neven of nichten, en alle andere personen*

Gedeelte van de nalatenschap		Tussen broers en zussen		Tussen ooms, tantes, neven of nichten		Tussen alle andere personen	
Van	Tot en met	%	Successie-rechten	%	Successie-rechten	%	Successie-rechten
EUR	EUR						
0,01	12.500	20	2.500	25	3.125	30	3.750
12.500,01	25.000	25	3.125	30	3.750	35	4.375
25.000,01	75.000	35	17.500	40	20.000	60	30.000
75.000,01	175.000	50	50.000	55	55.000	80	80.000
Totaal			73.125		81.875		118.125
Boven de 175.000		65		70		80	

* In tegenstelling tot in Vlaanderen en Brussel wordt in het Waalse Gewest ook voor deze categorieën van erfgenamen het tarief van erfbelasting bepaald op basis van hun individuele erfdeel.

NIEUW: Hervorming van de Waalse erfbelasting

Het Waalse Gewest werkt aan een ingrijpende hervorming van de erfbelasting, met aanzienlijke verlagingen van de tarieven. Het decreet hiervoor is al goedgekeurd, maar de invoering staat gepland voor 2028.

Hoe veranderen de tarieven?

- Rechte lijn, echtgenoten en wettelijk samenwonenden: Het maximale tarief wordt gehalveerd, van 30% naar 15%.
- Broers en zussen: Het tarief daalt van 65% naar 33%.
- Ooms/tantes en neven/nichten: Het maximale tarief wordt verlaagd van 70% naar 35%.
- Overige personen: Het hoogste tarief zakt van 80% naar 40%.

Hoewel de plannen al vastliggen, is het nog steeds mogelijk dat er wijzigingen worden doorgevoerd vóór de officiële invoering in 2028.

6. Waals Gewest - Tarieven voor legaten aan goede doelen

Er is een vrijstelling van successierecht voor de legaten aan (rechtspersonen opgericht door):

- overheden en hun openbare instellingen

Er is een verlaagd tarief van 5,5% voor de legaten aan:

- provincies, gemeenten en hun openbare instellingen
- de maatschappijen erkend door de 'Société wallonne du Logement' (Waalse Huisvestingsmaatschappij)
- het 'Fonds du Logement des Familles Nombreuses de Wallonie' (Woningfonds van de Kroostrijke Gezinnen van Wallonië)
- de instellingen met een maatschappelijk doel bedoeld in artikel 191 van de Waalse Huisvestingscode die door de Waalse Regering als agentschappen voor sociale huisvesting, sociale buurtregieën of verenigingen voor de bevordering van de huisvesting erkend worden

Er is een verlaagd tarief van 7% voor de legaten aan:

- vzw's
- mutualiteiten of nationale verenigingen van mutualiteiten
- beroepsverenigingen
- internationale vzw's
- private stichtingen
- stichtingen van openbaar nut

Voor het verlaagd tarief van 7% gelden wel bijkomende voorwaarden.

Bijlage 5: Modeldocumenten

Modellen van algemeen legaat aan het goede doel

1. Reservataire erfgenamen - deel van uw nalatenschap (max. 50%) naar een goed doel

Ik, ondergetekende, (naam voornaam),
geboren te (gemeente) op (datum) en
wonende in (gemeente, straat, huisnummer),

verklaar mijn testament als volgt op te maken.

Ik herroep hierbij alle voorgaande wilsbeschikkingen.

Ik legateer het grootst beschikbaar deel van mijn nalatenschap, waarover de wet mij toelaat te beschikken, aan (naam goed doel + adres + ondernemingsnummer).

Als het voornoemde goede doel niet meer bestaat op het moment van mijn overlijden of wanneer het goede doel mijn legaat niet kan of wil aanvaarden, laat ik het grootst beschikbaar deel van mijn nalatenschap, waarover de wet mij toelaat te beschikken, na aan (naam goed doel 2 + adres + ondernemingsnummer).

Gedaan te (plaats) op / / (datum)

Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke handtekening.

2. Geen reservataire erfgenamen - volledige nalatenschap naar een goed doel

Ik, ondergetekende, (naam voornaam),
geboren te (gemeente) op (datum) en
wonende in (gemeente, straat, huisnummer),
verklaar mijn testament als volgt op te maken.

Ik herroep hierbij alle voorgaande wilsbeschikkingen.

Ik legateer de volle eigendom van alle roerende en onroerende
goederen die mijn nalatenschap zal bevatten aan (naam goed doel +
adres + ondernemingsnummer), die ik aanstel als algemeen legataris.

Als het voornoemde goede doel niet meer bestaat op het moment
van mijn overlijden of wanneer het goede doel mijn legaat niet kan
of wil aanvaarden, legateer ik de volle eigendom van alle roerende en
onroerende goederen die mijn nalatenschap zal bevatten aan (naam
goed doel 2 + adres + ondernemingsnummer), die ik in dat geval
aanstel als algemeen legataris.

Gedaan te (plaats) op / / (datum)

**Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand
zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke
handtekening.**

Model van duolegaat

Ik, ondergetekende, (naam voornaam)
herroep hierbij al mijn vorige wilsbeschikkingen.

1. Hoofdbeschikking

Ik legateer 50% van mijn gehele nalatenschap aan de heer/mevrouw
....., geboren te op
..... en wonende te

Ik legateer aan de vereniging zonder winstoogmerk X, met zetel te
..... en met ondernemingsnummer, de overige 50% van
mijn nalatenschap onder de last om het successierecht op het legaat
aan de heer/mevrouw te dragen.

Als voornoemde vzw X haar legaat niet aanvaardt binnen de 4 (vier)
maanden na mijn overlijden, stel ik in haar plaats aan als legataris:
de vereniging zonder winstoogmerk Y, met zetel te en met
ondernemingsnummer

Om het bedrag te bepalen van het legaat en de rechten die ten laste
gelegd worden van de vzw X of Y, zal er geen rekening gehouden
worden met bedragen die geacht worden te zijn ontvangen door
de heer/mevrouw, in toepassing van de zogenaamde
fictieartikelen van het Wetboek van Successierechten.

De vzw X of Y zal enkel het successierecht van de heer/mevrouw
moeten betalen, niet de bijkomende andere kosten verbonden aan de
afwikkeling van de nalatenschap.

2. Subsidiaire beschikking

Voor het geval de vzw X noch de vzw Y haar legaat aanvaardt, vervallen
alle door mij onder punt 1 gemaakte legaten en legateer ik mijn
nalatenschap als volgt: ...

Opgemaakt te op

**Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand
zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke
handtekening.**

Model van monolegaat

Ik, ondergetekende,(naam voornaam)
herroep hierbij al mijn vorige wilsbeschikkingen.

Ik legateer aan de vereniging zonder winstoogmerk X, met zetel
te..... en met ondernemingsnummer, 50% van mijn
nalatenschap onder de last om het successierecht te betalen van mijn
wettelijke erfgenamen.

Om het bedrag te bepalen van het legaat en de rechten die ten laste
gelegd worden van de vzw X, zal er geen rekening gehouden worden
met bedragen die geacht worden te zijn ontvangen door mijn wettelijke
erfgenamen in toepassing van de zogenaamde fictieartikelen van het
Wetboek van Successierechten.

De vzw X zal enkel het successierecht van mijn wettelijke erfgenamen
moeten betalen en niet de bijkomende andere kosten verbonden aan
de afwikkeling van de nalatenschap.

Opgemaakt te op

**Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand
zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke
handtekening.**

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

DEEL 4 OVERZICHT GOEDE DOELEN VAN TESTAMENT.BE

FEDERATIE ABBÉ FROIDURE

Door zijn principe van gelijkheid in kansen en door zijn strijd tegen de onverschilligheid gaf Abbé Froidure aan duizenden kinderen en volwassenen weer geloof in de toekomst, door hen te overtuigen zich niet neer te leggen bij het sociaal onrecht waarmee ze dagelijks geconfronteerd worden.

In de geest van haar stichter, probeert de Federatie dit ideaal te bereiken door haar netwerk van instellingen die elkaar aanvullen in hun takenpakket.

Op die manier wordt getracht om, in elke gemeenschap van ons land, zoveel mogelijk aan de verschillende behoeften van kansarme kinderen en volwassenen te kunnen beantwoorden: oriëntatie- en observatiecentra, familiale contextbegeleiding, dagopvang of residentiële opvang, omkadering bij begeleid zelfstandig wonen, buurtwerking, hulp aan de vierde wereld ...

Om tegemoet te komen aan de financiële noden die voortkomen uit haar opdracht, doet de Federatie beroep op de edelmoedigheid van het publiek onder de vorm van giften en legaten.

Uw gift of legaat kan de toekomst van een kind voorgoed veranderen!

